Paul Auster

SON ŞEYLER ÜLKESİNDE

CAN



Türkçesi
ARMAĞAN İLKİN

CAN YAYINLARI

PAUL AUSTER'IN CAN YAYINLARI'NDAKİ ÖTEKİ KİTAPLARI

AY SARAYI I roman

CEBİ DELİK I roman

DUMAN / SURAT MOSMOR / senaryo

KEHANET GECESİ / roman

KIRMIZI DEFTER / öykü

KÖŞEYE KISTIRMAK/ roman

LEVIATHAN / roman

NEW YORK ÜÇLEMESİ / roman

ŞANS MÜZİĞİ I roman

TİMBUKTU/ roman

YALNIZLIĞIN KEŞFİ / roman

YÜKSEKLİK KORKUSU (Vertigo) / roman

YANILSAMALAR KİTABI / roman

Paul Auster, 1947 yılında ABD'nin New Jersey eyaletinde, Newark'ta doğdu. Henüz 12 yaşında, önemli bir çevirmen olan amcasının kitaplarını okuyarak edebiyata büyük bir ilgi duymaya başladı. Columbia Üniversitesi'nde Fransız, İngiliz ve İtalyan edebiyatı okuduktan sonra bir süre Fransa'da yaşadı ve Fransız yazarlardan çeviriler yaptı. İlk kez 1980'lerin ortalarında New York Üçlemesi adlı yapıtıyla büyük ilgi gördü. Üç post-modern ve deneysel kısa romandan oluşan üçleme, eleştirmenlerden büyük övgü aldı. Gözdeleri arasında Poe'dan Melville'e, Montaigne'den Beckett'e çok değişik yazarlar bulunan Auster, romanlarının yanı sıra öyküler, denemeler, şiirler ve senaryolar da yazdı. Şimdiki eşi yazar SiriHustvedt'le 1981'de evlendi. 20. yüzyıl Fransız şiiri üzerine önemli bir antoloji hazırladı. 1986-90 yılları arasında Princeton Üniversitesi'nde çeviri dersleri verdi. Auster, eşi ve iki çocuğuyla birlikte New York'ta, Brooklyn'de oturuyor.

Armağan İlkin, 1935'te İzmir'de doğdu. İzmir Amerikan Koleji ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü'nde öğrenim gördü. Aralarında William Golding'in Piramit, E. M. Forster'ın Meleklerin Uğramadığı Yer, Joseph Conrad'ın Zafer, Marilyn French'in Kanayan Yürekler ve Kadınlara Mahsus, Yuri Bondarev'in Sıcak Karlar, Erich Segal'in Kadın, Erkek ve Çocuk, Mario Vargas Llosa'nın Mayta'nın Öyküsü, PatriciaHighsmith'in Ripley Karanlıkta, Ripley'nin Oyunu ve Yetenekli Bay Ripley, Paul Auster'ın Son Şeyler Ülkesinde adlı yapıtlarının da bulunduğu çok sayıda kitabı dilimize kazandırdı. 1994 yılında İstanbul'da öldü.

Bunlar son şeyler, diye yazıyordu. Bir gün ortadan kaybolacaklar ve bir daha asla geri gelmeyecekler. Görmüş olduğum, artık olmayan şeyleri sana anlatabilirim, ama buna zaman bulacağımı sanmıyorum. Şimdi her şey öyle hızlı olup bitiyor ki ayak uyduramıyorum.

Senin anlamanı beklemiyorum. Sen bunları görmedin, istesen de düşleyemezsin. Son şeyler bunlar. Bir gün bir ev görüyorsun, ertesi gün bir bakıyorsun o ev yok olmuş. Bir gün önce geçtiğin sokak da yok oluyor bir gün sonra. Hava bile sürekli değişiklik gösteriyor. Günlük güneşlik bir günün ardından yağmur bastırıyor, karlı bir günün arkasından sisli bir gün yaşanıyor, bir sıcak, bir soğuk, bir gün rüzgârlı, bir gün sakin, derken birkaç gün korkunç ayaz oluyor, sonra bugün, kış ortasında pırıl pırıl, mis gibi bir hava, kazakla çıkılacak kadar ılık bir gün. Kentte oturunca hiçbir şey için bu böyledir, o elde bir diyemeyeceğini öğreniyorsun. Bir an için gözünü yumsan, arkana dönüp başka bir yana baksan, önünde duran şeyin ansızın kaybolduğunu görüyorsun. Hiçbir şey kalıcı değil; kafalardaki düşünceler bile. Kaybolanı aramaya kalkışarak boşuna zaman harcamamak gerek. Herhangi bir şey bir kere kayboldu mu, gitti gider.

Ben şöyle yaşıyorum, diye sürüyordu kadının mektubu. Fazla yemek yemiyorum. Yalnızca bir sonraki adımı atmama yetecek kadar yiyorum. Ondan fazlasını değil. Bazen öylesine güçsüz düşüyorum ki bir sonraki adımı atamayacağımı sanıyorum. Ama beceriyorum. Zaman zaman kötülesem de idare ediyorum. Ne iyi başardığımı bir görsen.

Kentin sokakları her yerde var, birbirinin eşi olan iki sokak bulmaksa olanaksız. Bir ayağımı öbürünün önüne atıyorum, ardından ikincisini birincinin önüne koyuyorum, sonra da aynı hareketi bir kez daha yapabilirim herhalde, diyorum. Daha fazlasını düşünmüyorum. Nasıl

yaşadığımı anlamalısın. Hareket ediyorum. Bana sağlanan havayı soluyorum. Olabildiğince az yemek yiyorum. Kim ne derse desin, önemli olan tek şey ayakta kalabilmek.

Ben oradan ayrılmadan önce ne dediğini anımsarsın. William ortadan kayboldu demiştin; ne kadar ararsam arayayım onu asla bulamayacağımı söylemiştin. Bunlar senin sözlerindi. Ben de, senin ne düşündüğün umurumda değil, ağabeyimi bulacağım, diye karşılık vermiştim. Sonra da o korkunç gemiye bindim ve senden ayrıldım. Ne zamandı o? Artık anımsamıyorum. Yıllar önce galiba. Ama benimki yalnızca bir tahmin. Açıkça söylüyorum, ben ipin ucunu kaçırdım. Hiçbir şey de bunu değiştiremez, yeniden yakalamamı sağlayamaz.

Şurası kesin: Açlık duygusu olmasa, yaşamayı sürdüremezdim. İnsan olabildiğince az şeyle yetinmeye alışmak zorunda. Ne kadar az şey istersen o kadar azla yetinebilirsin. Gereksinimlerin ne kadar sınırlıysa o kadar iyi. Kent insanı bu duruma getiriyor. Düşüncelerini tersyüz ediyor. Yaşama isteği yaratıyor, aynı zamanda da yaşamını elinden almaya çalışıyor. Bundan kurtuluş yok. Ya becerirsin ya beceremezsin. Becerirsen gelecek defaya gene becerebileceğine güvenemezsin. Beceremezsen bir daha asla beceremeyeceksindir.

Sana niye şimdi yazdığımı da bilmiyorum. Açıkça söylemek gerekirse, buraya geldikten sonra seni hemen hiç düşünmedim. Ama bunca zaman sonra, sanasöylemek istediğim bir şeyler olduğu duygusuna kapıldım birden. Okuyup okumaman önemli değil. Benim gönderip göndermemem de önemli değil. Gönderme olanağı varsa tabii. Belki de işin aslı şu: Sen hiçbir şey bilmediğin için yazıyorum. Çok uzaklarda olduğun ve hiçbir şey bilmediğin için.

Öyle sıska insanlar var ki, diye yazıyordu, bazen esen yelle

savruluyorlar. Kentte esen rüzgârlar korkunç. Hep nehirden esiyor, insanın kulaklarında uğulduyor, adamı tokatlayıp öne arkaya sallıyor, çöpleri, kâğıtları ayaklarının dibine uçuruyor. Sıska insanların birbirlerine iplerle, zincirlerle bağlanarak ikişer üçer kişilik gruplar halinde ya da ailece dolaştıklarını, rüzgârın şiddetine karşı birbirlerine safra görevi yaptıklarını görmek enikonu sık rastlanan bir olgu. Kimileri de sokağa çıkmaktan vazgeçiyorlar, en güzel havalarda bile kapı aralıklarına, girintilere sığınıyorlar korkuyla. Savrulup taşlara çarpmaktansa köşelerinde sessizce beklemeyi yeğliyorlar. İnsan yemek yememek konusunda kendisini öyle iyi eğitebiliyor, bu işte öylesine ustalaşabiliyor ki zamanla hiçbir şey yememeye alışabiliyor.

Açlıklarıyla boğuşanların durumu daha kötü. Yemek konusunu fazla düşünmek insanın başına dert açmaktan başka bir sonuç sağlamaz. Gerçekleri kabul etmeye yanaşmayan, yemeği bir saplantı haline getiren kişiler bunlar. Günün her saatinde sokaklarda dolaşır, çöplerin içinde atıştırılacak bir lokma arar, bir kırıntı için akıl almaz tehlikelere atılırlar. Oysa ne bulurlarsa bulsunlar asla yetmeyecektir. Doymak bilmeden yerler onlar. Yiyecekleri hayvanca bir telaşla parçalar, etsiz parmaklarıyla didiklerler; titreyen çeneleri hiç kapanmaz. Yediklerinin çoğu ağızlarından dökülür. Yutmayıbaşarabildikleri şeyleri de genellikle birkaç dakika sonra kusarlar. Yavaş bir ölümdür bu; yiyecekler bir ateş, onları içten içe yakıp tüketen bir çılgınlıktır sanki. Yaşamak için yediklerini sanırlar, ama sonunda yenip tükenenler kendileri olur.

Bu yiyecek konusu çapraşık bir iştir. Sana verilenle yetinmeyi öğrenmezsen asla huzur bulamazsın. Sık sık yiyecek sıkıntısı çekersin, bir gün hoşuna giden bir yiyecek ertesi gün hiç bulunmayabilir. Herhalde belediye pazarları alışveriş yapmak için en tehlikesiz, en güvenilir yerlerdir, ama fiyatlar yüksek, çeşitler kısıtlıdır. Bir gün kırmızı turptan

başka bir şey bulamazsın, ertesi gün bayat çikolatalı pastadan başka şey yoktur. Günlük besinlerin böylesine büyük değişiklikler göstermesi ve bu kadar sık değişmesi insanın midesini berbat edebilir. Yine de belediye pazarlarının polislerce korunmak gibi bir üstünlüğü vardır ve orada aldıklarının bir başkasının midesine değil, kendi midene ineceğine güvenebilirsin. Sokaklarda yiyecek hırsızlığı yapmak öyle yaygın ki artık suç bile sayılmıyor. Üstelik, yasal olarak, yiyecek dağıtımı yapma yetkisine sahip olan tek kuruluş bu pazarlarla mağazalar. Kentte yiyecek satışı yapan pek çok özel girişimci de var, ama onların mallarına her an el konulabilir. Bu işi sürdürebilmek için polislere gerekli rüşveti verebilenler bile her an hırsızların saldırılarıyla karşı karşıya gelebilirler. Hırsızlar o özel kuruluşlardan alışveriş yapanlara da bela olurlar. İstatistikler, buralardan yapılan her iki alışverişten birinin bir hırsızlık olayına yol açtığını gösteriyor. Bence, bir portakal ya da bir parça jambon yemenin bir anlık keyfi için böylesine büyük bir tehlikeye atılmaya değmez. Gelgelelim insan soyu doymak bilmiyor. Açlık her gün başgösteren bir bela, mide dipsiz kuyu. Yeryuvarlağı kadar büyük bir çukur. O yüzden de özel girişimciler bütün engellere, sürekli olarak yer değiştirmek, habire oradan oraya taşınmak, bir-iki saatliğine bir yerde boy gösterip ondan sonra ortadan kaybolmak zorunda kalmalarına karşın iyi iş yapıyorlar. Ancak bu konuda bir uyarıda bulunmam gerek. Özel pazarlardaki yiyecekler satın alınacaksa düzenbaz satıcılardan kesinlikle kaçınmak gerek. Dolandırıcılık almış yürümüş. Kazanç sağlamak uğruna yapmadıkları, satmadıkları bir şey yok. İçi talaş doldurulmuş portakallar, yumurtalar, bira diye yutturulan sidik dolu şişeler satıyorlar. Evet, insan soyunun yapmayacağı yok. Bunu ne kadar erken anlarsan o kadar iyi.

Sokaklarda dolaşırken, diye sürdürüyordu, her keresinde bir tek adım atman gerektiğini aklından çıkarmamalısın. Yoksa düşmen kaçınılmazdır. Gözünü hepaçık tutacak, aşağıya, yukarıya, ileriye, geriye bakacaksın,

başkalarını kollayacaksın, görünmeyen tehlikelere karşı hazırlıklı olacaksın. Birine toslamak ölümcül sonuçlar doğurabilir, iki insan çarpışınca birbirleriniyumruklamaya girişiyorlar. Ya da yere yuvarlanıyor, kalkmayayeltenmeden düştükleri yerde kalıyorlar.Eninde sonunda, insanın düştüğü yerden kalkmayayeltenmediği bir an geliyor çünkü. Gövdeler sızlıyor, o sızı dinmek bilmiyor. Bunun bir çaresi de yok. Burada, başka yerlerden çok daha fazla sızlıyor gövde.

Moloz ayrı bir sorun. Tökezlememek, bir yanını incitmemek için görünmeyen çukurlarla ansızın önüne çıkan taş yığınlarını, tümsekleri kollamak gerekli. En kötüsü de haraç alman noktalar. Yapıların yıkıldığı ya da çöplerin birikip kaldığı yerlerde, yolun ortasında geliş geçişi önleyen koca koca yığınlar görülür. Erkekler malzeme bulabildikçe bu barikatları kurar, sonra da tüfeklerle ya da kalın sopalar ve tuğlalarla silahlanır, gelen geçeni beklemeye başlarlar. Sokak onların denetimindedir artık. Oradan geçmeye niyetliysen onlara istediklerini vermek zorundasın. Bu bazen paradır, bazen yiyecek, bazen da insanın gövdesi. Dövülüp pataklanmak sık rastlanan bir olgudur; zaman zaman da birinin öldürüldüğü söylenir.

Yeni haraç noktaları kurulur, eskileri ortadan kaybolur. Hangi sokaklardan geçebileceğini, hangilerinden uzak durmak gerektiğini hiç bilemezsin. Hiçbir şey kesin değildir. Kent, insanı o duygudan yoksun bırakır yavaş yavaş. Hiçbir zaman belirli bir yol tutamazsın ve sağ kalmanın tek yolu hiçbir şeye gereksinme duymamaktır. Herhangi bir yerden bir uyarı gelmeden değişmek, yaptığın işi bırakmak, tam tersini yapmak zorunda kalırsın. Er ya da geç böyle olmayan hiçbir şey yoktur. Bunun sonucu olarak da belirtileri yorumlamayı öğrenmen gerekir. Gözler yetersiz kalırsa bazen insanın burnu da işe yarar. Benim koku alma duyum olağanüstü bir gelişme gösteriyor. Bazı yan etkileri "ani bulantılar,

baş dönmeleri ve gövdeme işleyen pis kokulu havanın yarattığı korku" olmakla birlikte, köşe dönerken kendimi korumama yardım ediyor; köşelerse her şeyden tehlikeli olabilir. Çünkü haraç noktalarının, çok uzaklardan bile tanınabilen özel bir kokusu vardır. Taş, tahta, çimento ve sıva parçalarından oluşan yığınların içinde çöpler de bulunur ve güneşin ısısı çöplere işledikçe başka yerlerde duyulandan çok daha keskin bir koku çıkar çöplerden. Yağmur da alçıyla sıvaya işler, onları eritir. Bunlardan da moloza özgü bir koku yayılır. Yağışlı ve güneşli günler birbirini izleyip iki koku birbirine karıştıkça haraç noktaları buram buram tütmeye başlar. Önemli olan bu kokuya alışmamak, zamanla duymaz olmamaktır. Alışkanlıklar da ölümcül sonuçlar doğurur. Herhangi bir şeyle yüzüncü kez bile karşılaşsan daha önce hiç rastlamamış gibi davranman gerekir. Kaç kere karşına çıkarsa çıksın, hep ilk kez görüyormuş gibi bakmalısın. Bunun hemen hemen olanaksız sayılabileceğini biliyorum, ama öyle olması zorunlu. Kesin bir kuraldır bu.

Er ya da geç her şeyin sonu gelir sanıyor insan. Nesneler parçalanıp ortadan kayboluyor, yeni bir şeyler de yapılmıyor. İnsanlar ölüyor, bebekler doğmamakta diretiyor. Burada bulunduğum yıllar içinde yeni doğmuş tek bir bebek gördüğümü anımsamıyorum. Gene de ortadan kaybolanların yerini alacak yeni yeni insanlar boy gösteriyor boyuna. Eşyalarını yükledikleri arabaları çekerek ya da tekleyen külüstür otomobilleriyle taşra kasabalarından, kırsal kesimlerden geliyorlar. Hepsi aç, hepsi evsiz barksız. Yeni gelenler kentin yolunu yöntemini öğreninceye kadar saf kurbanlar oluyorlar. Çoğu daha ilk gün sona ermeden ellerindeki parayı kaptırıyor. Kimileri var olmayan apartmanlarda daireler tutuyor, kimileri asla gerçekleşmeyecek işler bulacaklarını söyleyenlere aracılık ücreti ödemek gibi bir tuzağa düşüyor, kimileri de biriktirdikleri parayı boyalı karton olduğu sonradan anlaşılan yiyeceklere yatırıyorlar. Bunlar her zaman rastlanan dalavereler. Eski belediye

sarayının önünde duran, yeni gelenlerden biri saat kulesine baktıkça onlardan saate bakma parası isteyen bir adam tanıyorum. Saate bakma parası konusunda bir anlaşmazlık çıkarsa, acemi çaylak gibi davranan yardakçısı da saate bakıp istenen parayı ödüyor, böylece kentin yabancısı olan adam bunun yaygın bir uygulama olduğuna inanıyor. İşin şaşırtıcı yanı bu düzenbazların varlığı değil, insanlardan para koparmayı bu kadar kolay başarabilmeleri.

Oturacak yeri olanlar o yeri kaybetmek korkusuyla yaşarlar hep. Yapıların çoğunun sahibi yoktur, dolayısıyla kiracının hakkı diye bir şey de yoktur. Kira sözleşmesi yoktur, herhangi bir terslik çıkarsa yasal bir dayanak bulunamaz. İnsanların evlerinden zorla çıkarılıp sokağa atılmaları sık rastlanan bir olaydır. Birtakım adamlar tüfeklerle, sopalarla eve dalar, orada oturanların çıkmasını isterler. Evdekiler bu gelenlerle başa çıkamayacaklarını anlarlarsa gitmekten başka çare bulamazlar. Bu uygulamanın adı "eve girmek." Kentte yaşayanlar arasında, şu ya da bu tarihte bu yolla evinden atılmamış olanların sayısı azdır. Ama bu yolla evinden çıkarılmayacak kadar şanslı olanlar bile hayalet ev sahiplerinden birinin kurbanı olmayacaklarına güvenemezler. Bu hayaletler kentin hemen her kesimine korku salan, insanların evlerinde oturma hakkını ellerinde tutabilmeleri için onları haraca kesen zorbalardır. Yapıların sahipleri olduklarını ileri sürer, orada oturanların kanını emerler. Hemen hiç kimse de onlara karşı çıkmaz.

Evsizler içinse durum büsbütün katlanılmazdır. Boş ev diye bir şey yok. Gene de emlakçılar iyi kötü iş yapabiliyorlar. İnsanları bürolarına çekebilmek, onlardan bir ücret koparabilmek için her gün gazetelere aldatıcı, yanıltıcı ilanlar verirler. Aslında kimse o ilanlara inanmaz, ama ellerindeki son parayı bu boş sözlere yatıranların sayısı da az değil. Sabahları erkenden emlak bürolarının kapısında toplanır, on dakika

süreyle emlakçının masasında oturup ağaçlıklı sokaklarda yükselen, rahat odaları olan, halılarla, yumuşak deri koltuklarla döşenmiş "insana mutfaktan yayılan sıcak kahve kokusunu, sıcak banyoların buğulu havasını, pencere pervazlarındaki saksıların parlak renkli çiçeklerini anımsatan" dairelerin fotoğraflarına bakabilmek için saatlerce kuyruklarda sabırla beklerler. Fotoğrafların on yıl önce çekilmiş olması kimsenin umurunda değildir sanki. Birçoğumuz yeniden çocuklaştık. Bunu yapmakiçin herhangi bir çaba harcamadığımızı anlamalısın. Bilinçli olarak yapılan bir şey de değil. Ama umut yok olunca, herhangi bir şey umabilme umudu bile yitince, ortaya çıkan boşluğu doldurmak ve ayakta kalabilmek için insan düşlere, çocukça düşüncelere, olmayacak masallara sarılıyor. En kaşarlanmış olanlarımız bile bunu önleyemiyor. Patırtı gürültü yaratmadan, herhangi bir giriş yapmadan ellerindeki işi bırakıp oturuyor, yüreklerinde biriken isteklerden söz etmeye başlıyorlar. En sevilen konuşma konularından biri yiyecek kuşkusuz. Birtakım insanların oturup bir öğün yemeği en ince ayrıntılarıyla, çorbayla, ordövrlerle başlayıp tatlıya varıncaya kadar ağır ağır anlatıp tartıştıklarına sık sık tanık olabilirsin. Her baharatın, her lezzet maddesinin üstünde dururlar, çeşitli kokularla tatları konuşurlar, yemeğin hazırlanışını, yenen şeylerin ağza girdiği anda verdiği tadı, gırtlaktan geçip mideye ulaştığı zaman gövdeye yayılan dinginlik duygusunu dile getirirler. Bu konuşmalar kimi zaman saatlerce sürer ve çok sıkı bir protokolü vardır. Konuşulurken asla gülünmemelidir, sözgelimi. İnsan, açlığının duygularına egemen olmasına da izin vermemelidir. Birden coşup patlamaman, düşüncesizce içini çekip durmamalıdır. İç çekmenin ardından gözyaşı dökülür çünkü. Yemek konuşmalarının tadını kaçıran şeylerin başında da gözyaşı gelir. En iyi sonucun alınabilmesi için insan aklını başkalarının ağızlarından dökülen sözcüklere verebilmelidir. Kendini sözcüklere kaptırabilirsen o andaki açlığını bile unutabilir, onların "doyurucu ayla alanı" adını verdikleri ortama girebilirsin. Kimileri "dikkatin yeterince yoğunlaştırılması

ve katılanların sözlere inanma isteğini eşit ölçüde paylaşmaları koşuluyla" bu yemek konuşmalarının besin değeri olduğunu bile ileri sürüyorlar.

Bütün bunlar 'hayaletlerin' dilinde geçen konuşmalar. O dille çeşitli şeyler konuşulabilir. Bu tür konuşmaların çoğu da birinin "keşke" demesiyle başlar. Olanaksız sayılabileceği sürece, keşke denen şey herhangi bir konuyu kapsayabilir. Keşke güneş hiç batmasa. Keşke ceplerimde para ağacı bitse. Keşke kent eski günlerdeki gibi olsa. Herhalde anlamışsındır. Hep gülünç ve çocukça şeyler; ne anlamı var, ne de gerçeklerle bir ilgisi. Dünkü durum ne kadar kötüyse de bugünkünden iyiydi, diye düşünüyor herkes genel olarak. İki gün önceki durumsa dünkünden iyiydi. Ne kadar geriye gidersen, ne kadar eskiye dönersen dünya o kadar güzel ve çekici görünüyor. İnsan her sabah, bir önceki gün karşılaştıklarından daha kötüsüyle yüz yüze geleceğini bilerek güçbela kalkıyor yatağından, ama uyumadan önce var olan dünyadan söz ederek kendini kandırmayı, şu anda içinde bulunduğun günün yüreğinde taşıdığın öteki günlerin anısından daha az ya da çok gerçek olmadığına, yani asılsız bir hayal olduğuna inanmayı başarıyorsun.

İnsanların bu oyunu niye oynadıklarını anlayabiliyorum, ama benim pek hoşuma gitmiyor. Hayalet diliyle konuşmayı kabul etmiyorum; başkalarının konuştuğunu duyduğum zaman da ya kulaklarımı tıkıyorum ya da oradan uzaklaşıyorum. Evet, ben çok değiştim. Çocukken ne oyuncu bir kız olduğumu anımsarsın. Masallarımı, yarattığım oyun dünyalarını dinlemekten bıkıp usanmazdın. Dönüşü Olmayan Şato'yu, Hüzün Ülkesini, Unutulmuş Sözcükler Ormanı'nı anımsıyor musun? Sana yalanlar söylemeye, seni kandırıp masallarıma inanmanı sağlamaya, en olmayacak sahnelerin birini bırakıp ötekini anlatmaya başladığımda yüzünde beliren ciddi ifadeyi izlemeye bayılırdım. Sonra da hepsini uydurduğumu söylerdim. O zaman ağlamaya başlardın. Gözyaşlarını da

gülüşünü sevdiğim kadar severdim galiba. Evet, annemin bana giydirdiği süslü elbiselerim, yaralı bereli dizlerim, tüyü bitmemiş dişilik organım, o çocuk halimle bile biraz haindim galiba. Ama sen beni severdin, değil mi? Bu sevginden delirecek kadar sevdin beni.

Şimdiyse sapına kadar sağduyulu, hesapçı biri olup çıktım. Başkalarına benzemek istemiyorum. Kurdukları düşlerin onları ne hale getirdiğini görüyor ve aynı duruma düşmek istemiyorum. Buna izin vermeyeceğim. Hayalet kişiler hep uykularında ölüyorlar. Bir iki ay süreyle yüzlerinde garip bir gülümsemeyle dolaşıyorlar ortalıkta. Yok olma sürecine çoktan girmişler gibi, çevrelerinde bir "başkalık" ışıltısı beliriyor. Bu belirtileri, hatta ondan önceki uyarı işaretlerini gözden kaçırmak olanaksızdır. Yanaklara yayılan hafif pembeliği, her zamankinden daha iri görünen gözleri, ayaklarını sürüyerek sersem sersem dolaşmalarını, gövdelerinin alt yarısından yükselen pis kokuyu. Ama onlarınki mutlu bir ölüm oluyor galiba. O kadarını kabul ederim. Zaman zaman onlara özendiğim bile oldu diyebilirim. Ama ben pes etmeyeceğim. Buna izin vermeyeceğim. Canımla ödeyeceğimi bilsem bile, sonuna kadar direneceğim.

Başkalarının ölümleri daha acıklı. Koşucular var sözgelimi. Onlar çılgınca el kol sallayarak, olanca güçleriyle bağırarak, koşabildikleri kadar hızla koşarlar sokaklarda. Onlarınki de bir tür mezhep. Genellikle grup halinde koşarlar. Altı, sekiz, hatta yirmi kişilik gruplar halinde sokağa dökülür, önlerine çıkana hiç bakmadan, hiç durmadan, bitkinlikten yere yuvarlanıncaya kadar koşarlar, koşarlar, koşarlar. Amaç olabildiğince çabuk ölmek, gövdeyi yüreğin dayanamayacağı sınıra kadar zorlamaktır. Dediklerine bakılırsa hiçbir koşucu bunutek başına yapacak kadar yürekli davranamazmış. Birlikte koştuklarında topluluğun her üyesi ötekilerce sürükleniyor, naraları duydukça yürekleniyor, kendini cezalandırmaya

varan bir dayanıklılık çılgınlığına kapılıyormuş. İşin tuhaf yanı da şu: İnsanın koşarak canına kıyabilmesi için önce kendini eğitip iyi bir koşucu olması gerekiyor. Yoksa kimse kendini yeterince zorlayacak gücü bulamaz. Bununla birlikte koşucular yazgılarını gerçekleştirmeye hazırlanıyor ve çok sıkı çalışıyorlar, yazgılarına koşarken düşecek olurlarsa hemen kalkıp koşuyu sürdürmenin yolunu da biliyorlar. Bu da bir tür din herhalde. Kentte birkaç büroları var; her sayım bölgesinde bir tane. Onlara katılmak isteyenlerin birtakım zorlu sınavlardan geçmesi gerek. Su altında soluğunu tutmayı becereceksin, oruç tutacaksın, yedi gün süreyle kimseyle konuşmayacaksın, elini bir mumun alevine değdirebileceksin. Topluluğa kabul edildikten sonra da onların kurallarına uyarak yaşayacaksın. Bu da altıyla on iki ay arasında değişen bir süre için toplu halde yaşamak, çok sıkı bir beden eğitimi programı uygulamak, yemeği yavaş yavaş azaltmak anlamına geliyor. Herhangi bir üye ölüm koşusuna hazır olduğunda gücünün de, zayıflığın da üst sınırına varmış bulunuyor. Kuramsal olarak, sonsuza kadar koşabilecek durumdadır, ama gövdenin bütün kaynakları tükenmiştir. Bu ikisinin karışımı amacın gerçekleşmesini sağlıyor. Kararlaştırılan günün sabahı arkadaşlarınla birlikte yola koyuluyorsun. Gövdenden kaçıp kurtuluncaya, gövdenin dışına çıkıncaya kadar çığlıklar atarak koşuyorsun. Sonunda ruhun kalıbından sıyrılıp özgürlüğe kavuşuyor, gövde yere yıkılıyor ve ölüyorsun. Koşucular uyguladıkları yöntemin yüzde doksanı aşan bir başarı oranı sağladığını duyuruyorlar. Demek ki hemen hemen hiç kimse ikinci bir ölüm koşusuna katılmak zorunda kalmıyor.

Bireysel ölümler daha yaygın. Ama bunu da halka açık bir tören haline getirmişler. İnsanlar aşağıya atlamaktan başka bir amaç gütmeden en yüksek yapılara tırmanıyorlar. Son Atlayış deniyor buna. İtiraf ederim ki öyle bir olaya tanık olmanın insanı etkileyen yanları var. Yüreğinde yeni bir özgürlük dünyasının kapıları açılıyor sanki. Birinin damın kıyısında

durduğunu, ardından, sanki o son saniyelerin tadını çıkarmak istercesine, kısa bir an için, ama şaşmamacasına duraksadığını görmek, kendi canının da gırtlağında düğümlenir gibi olduğunu duyumsamak, sonra beklenmedik bir anda (ne zaman olacağı asla kestirilemez çünkü) havaya sıçrayan ve uçarak sokağa düşen bir gövde. Böyle durumlarda kalabalığın olayı nasıl bir merakla beklediğini, ne kadar heyecanlandıklarını görsen, nasıl çılgınca alkışladıklarını duysan şaşarsın. O sahnenin şiddeti ve güzelliği kendi benliklerinin dışına çıkmalarını, kendi hayatlarının pespayeliğini unutmalarını sağlıyor. Son Atlayış herkesin anlayabileceği, herkesin yüreğindeki isteğe uygun düşen bir şey. Böyle göz kamaştırıcı bir biçimde ölmek, kendini böyle kısacık ve görkemli bir anda yok etmek. Kimi zaman bizi duygulandıran tek şeyin ölüm olduğunu düşünüyorum. Bizim sanatımız da ölümlerle biçimleniyor, kendimizi ancak bu yolla dile getirebiliyoruz.

Gene de yaşamayı becerenlerimiz var. Ölüm de yaşamak için bir yol, bir kaynak oluşturabiliyor çünkü. Her şeye nasıl son verebileceklerini düşünen, bu dünyadan nasıl ayrılacaklarını tasarlayan o kadar çok insan olunca bu işten kazanç sağlamanın yolları da bulunabiliyor. Aklı çalışan biri başkalarının ölümlerinden yararlanarak rahat bir geçim sağlayabilir. Çünkü herkes Koşucularla Atlayanlar kadar yürekli değil ve pek çok kişinin karar vermesine yardım edilmesi gerekiyor. Bu hizmetlerin karşılığında para ödenmesi de vazgeçilmez bir koşul elbette. Dolayısıyla o hizmetlerden yararlanmayı en zenginlerin dışında pek azımızın bütçesi kaldırabiliyor. Ama özellikle Ötanazi Klinikleri'nde piyasa epey hareketli. Gözden çıkardığın paraya göre, Ötanazi Klinikleri'nde de çeşitli programlar vardır. En ucuz ve en basiti yalnızca bir-iki saat sürer. İlanlarda Dönüş Yolculuğu adıyla tanıtılır. Kliniğe gidip imzayı basarsın, bilet parasını girişte ödedikten sonra içinde temiz bir yatağın bulunduğu özel bir odaya götürülürsün. Bir görevli seni yatağa yatırıp sana bir iğne

yapar. Uyur ve bir daha uyanmazsın. Fiyat listesinde ikinci sırayı alan programın adı Harikalar Yolculuğu'dur. Süresi bir günle üç gün arasında değişebilir. Bu programda müşteriye belirli aralıklarla iğneler yapılır, ilaç insana bir umursamazlık ve asılsız bir mutluluk duygusu verir. Son olarak da öldürücü iğne yapılır. Bir de iki hafta kadar sürebilen Eğlence Gezisi vardır. O süre içinde müşteriler bolluk içinde yaşar, eski lüks otellerin görkemini aratmayan bir hizmet görürler. Çeşit çeşit yemekler, şaraplar, eğlenceler sunulur. Hem kadınlara, hem erkeklere hizmet veren bir genelev bile vardır. Bunlar epey tuzluya oturur, ama kısa bir süre için de olsa, böyle güzel bir hayat yaşamakta karşı konulmaz bir çekicilik bulanlar çıkıyor.

İnsanın kendi ölümünü satın almasının tek yolu Ötanazi Klinikleri'ne başvurmak değildir. Giderek daha fazla tutulan Suikast Kulüpleri de var. Ölmek isteyen, ancak işi kendi başına yapamayacak kadar korkak olanlar düşük sayılabilecek bir ücret karşılığında kendi sayım bölgelerindeki Suikast Kulübü'ne üye olurlar. Bir suikastçı, yeni üyeyi öldürmekle görevlendirilir. Müşteriye herhangi bir açıklama yapılmaz, o ölümüyle ilgili hiçbir şey bilmez. Ne ölüm tarihini, ne nerede öldürüleceğini, ne kullanılacak yöntemi, ne de suikastçının kimliğini. Bir bakıma, her zamanki gibi yaşayıp gider denilebilir. Ölüm ufuktaki bir olaydır onun için; kesin olmaya kesindir, ama hangi kılıkta geleceği bilinmez. Suikast Kulübü'nün üyeleri yaşlılıktan, hastalıktan ya da bir kaza sonucunda ölmeyeceklerini, pek de uzak olmayan bir tarihte bir şiddet eylemiyle ansızın can vereceklerini bilirler: Kafalarına sıkılan bir kurşun da olabilir bu, sırtlarına saplanan bir bıçak da, gece karanlığında boğazlarına sarılan bir çift el de. Bana kalırsa bütün bunların amacı insanı daha dikkatli, daha uyanık bir durumda tutmaktır. Ölüm soyut bir kavram değil, hayatın her dakikasını zehir eden bir olasılıktır artık. Kaçınılmaz olana uysallıkla boyun eğeceklerine, suikast müşterilerinin hareketlerinde bir

canlılık görülür, daha uyanık davranırlar. Her şey yeni bir anlam kazanmış gibidir, hayatın anlamına varmış gibidirler. Çoğu verdikleri karardan dönüp yaşamayı seçerler. Gelgelelim o iş biraz zordur. Çünkü Suikast Kulübü'ne üye olanların üyelikten çıkmalarına izin verilmez. Öte yandan insan kendisine suikast yapmaya kalkışan kişiyi öldürebilirse canını kurtarabilir ve –isterse - suikastçı olarak işe alınabilir. Suikastçılığın tehlikesi budur; yüksek ücret almalarının nedeni de. Kurbanlardan daha deneyimli olduklarından suikastçıların öldürülmeleri sık rastlanan bir olgu değildir, ama görülmemiş bir şey de değildir. Yoksullar, özellikle yoksul delikanlılar arasında, bir suikast kulübüne üye olabilmek için aylarca, hatta yıllarca para biriktirenler vardır. Amaç, ileride suikastçı olarak işe alınabilmek ve daha yüksek bir yaşam düzeyine ulaşabilmektir. Bunu da pek azı başarabilir. Sana o delikanlılardan kimilerinin başlarına gelenleri anlatsam bir hafta uyku uyuyamazsın.

Bütün bunlar birtakım sorunlar da yaratır. Sözgelimi cesetler sorununu. Buradaki insanlar eski günlerdeki gibi yataklarında ya da temiz bir hastane koğuşuna sığınarak sessizce ölmüyorlar. O anda neredeyselerorada ölüyorlar, bu da çoğunlukla sokak oluyor. Yalnızca Koşucular'dan, Atlayanlar'dan ve Suikast Kulüpleri'nin üyelerinden söz etmiyorum (onlar halkın çok küçük bir yüzdesi); bu sözüm nüfusun büyük bir kesimi için de geçerli. Nüfusun en az yarısı evsiz barksız, gidecek yerleri yok. Hiçbir yerleri. O yüzden de nereye baksan ceset görüyorsun; kaldırımlarda, kapı aralıklarında, sokak ortalarında. Ayrıntıları sorma bana. Anlattıklarım yeter. Yeter de artar bile. Senin ne düşündüğünü bilmiyorum, ama gerçek sorun acımasızlık değil asla. Burada en kolay parçalanan şey insanın yüreğidir.

Cesetlerin çoğu çıplak. Buluntu arayanlar sürekli olarak sokaklarda dolaşırlar ve insanlar öldükten sonra üstlerindekilerin yağmalanması pek

uzun sürmez. Önce ayakkabılar gider; çünkü ayakkabı çok aranan, az bulunan bir nesnedir. Ondan sonra gözler ceplere dikilir, ama sonunda her şey alınır. Giyecekler de, giyeceklerin arasında bulunanlar da. Son olarak, sıra keskileri ve kerpetenleriyle gelen adamlardadır. Onlar da ölünün ağzındaki altın ve gümüş dişleri sökerler. Bu gerçeği değiştirmenin herhangi bir yolu olmadığından, ailelerin çoğu soyguncuğu yabancılara bırakmaktansa kendileri yapmayı yeğlerler. Kimi zaman bu tutum sevilen birinin onurunu korumak isteğinden ileri gelir, kimi zaman da bencillikten başka bir şey değildir. Bu ince bir konu herhalde. Kocanın ağzındaki altın diş seni bir ay süreyle tok tutabilecekse onu sökmenin yanlış olduğunu kim ileri sürebilir? Evet, bu tür davranışların insan yaradılışına aykırı sayılabileceğini biliyorum, ama burada sağ kalmak istiyorsan ilkelerinden ödün vermek zorundasın.

Yetkililer her sabah ceset toplayan kamyonları sokaklara yollarlar. Hükümetin belli başlı işlevi budur ve devlet harcamalarının en büyük bölümünü bu oluşturur. Kentin çevresinde ölü yakma fırınları - bunlar Değişim Merkezleri diye adlandırılır - vardır. Bacalarından göğe yükselen dumanları gece gündüz görebilirsin. Gelgelelim artık yollar iyice bozulduğu, birçoğu yıkıntı haline gelip moloz yığınlarıyla dolduğu için ceset toplama işi giderek zorlaşıyor. Adamlar kamyonlardan inip cesetleri yaya olarak aramak zorunda kalıyorlar, bu da işi yavaşlatıyor. Bir de kamyonların sık sık bozulmaları ve seyirci kitlelerinin arada bir gösteri yapmaya kalkışmaları sorun yaratıyor. Ceset kamyoncularına taş atmak evsiz barksızların sık sık başvurdukları bir eylem. Ceset kamyonlarında çalışanlar silahlıdırlar. Makineli tüfeklerini halka doğrulttukları da olur, ama taş atanların bazıları saklanmakta büyük ustalık kazanmışlardır. Vur-kaç taktikleri kimi zaman ceset toplama işini tümüyle durdurabilir. Bu saldırıların mantıklı ve tutarlı bir açıklaması yoktur. Öfkeden, kinden, can sıkıntısından ve sokaklarda görülen tek kent yetkililerinin bu toplama

görevlileri olmasından kaynaklanır. O yüzden boy hedefi oluyorlar. Atılan taşlar, halkın, onlara öldükleri güne kadar hiçbir yarar sağlamayan, hiçbir hizmette bulunmayan hükümete duyduğu öfkeyi simgeliyor. Bu da biraz fazla kaçtı aslında. Taşlar mutsuzluğun, hoşnutsuzluğun ifadesi; hepsi o kadar. Kentte politika diye bir şey yoktur çünkü. Halk politikayla uğraşamayacak kadar aç. Akıllarının başka şeylerde olması, birbirleriyle çekişip durmaları da politikaya ilgi duymalarını önlüyor.

Yolculuğum on gün sürdü, gemideki tek yolcu da bendim. Ama onu zaten biliyorsun. Kaptanla ve gemicilerle tanışmış, kamaramı görmüştüm. Bunları bir daha anlatmaya gerek yok. Zamanımı göğü ve denizi seyrederek geçirdim. O on gün içinde tek bir kitabın kapağını açmadım desem yeridir. Kente gece yanaştık ve o zaman biraz korktum. Kıyıda tek bir ışık görünmüyordu, çünkü hiçbir yerde ışık yoktu. Görünmez bir dünyaya, yalnızca körlerin yaşadığı bir yere geldiğimiz izlenimine kapıldım. Neyse ki William'ın çalıştığı büronun adresini biliyordum. Bu yüreğime biraz su serpti. Yapmam gereken tek şey oraya gitmek, diye düşünüyordum; ondan sonrası kolaydı. Orada William'ın izini bulacaktım hiç değilse. Bundan emindim. Ama sokağın ortadan kaybolabileceği hiç aklıma gelmemişti. Büroda kimse yoktu, binayı boşaltmışlardı demiyorum. Bina yoktu, sokak yoktu, hiçbir şey yoktu. Dönümlerce arazide taş ve moloz yığınlarından başka bir şey yoktu.

Orası Üçüncü Sayım Bölgesi'ymiş. Bunu daha sonra öğrendim. Aşağı yukarı bir yıl önce bölgede salgın hastalık görülmüş, kent yöneticileri de önce semtin çevresine duvar örmüş, sonra bütün yapıları ateşe vermişler. Bana anlatılanlar böyleydi. Daha sonra, anlatılanları fazla ciddiye almamayı öğrendim. İnsanlar kasıtlı olarak yalan söylemiyorlar gerçi, ama geçmiş söz konusu olduğunda, gerçekleri çarpıtma eğilimindeler. Hem de çabucak. Söylenceler birkaç saat içinde yayılıyor, masallar

uyduruluyor ve gerçekler akıl almayacak söylentilerin altında kalıp gözden kayboluyor. Kentte tutulacak en doğru yol gözlerinle gördüklerinin dışında hiçbir şeye inanmamak. Ona da güvenilmez gerçi. Çünkü bazı şeyler göründüğü gibi değildir. Özellikle de burada, her adımda algılanması gereken ve pek çoğu akla mantığa sığmayan bir sürü şey bulunduğu için. Çevrede görülen her şey insanı yaralayabiliyor, insanı küçültebiliyor. Bir şeyi görmekle, yalnızca görmekle, bir parçanı kaybediyorsun sanki. Çoğu kez, bakmanın tehlikeli olabileceğini seziyor, gözlerini kaçırmak, hatta sımsıkı yummak eğilimini gösteriyorsun. O yüzden de şaşkınlığa kapılmak, baktığın şeyi gerçekten görüp görmediğini kestirememek ya da gördüğünü başka bir şeyle karıştırmak, ya da daha önce gördüğün - hatta düşlediğin - bir şeyi anımsadığını sanarak bocalamak çok kolay. Bu işin ne kadar karmaşık olduğunu anlayabilir misin? Herhangi bir şeye bakıp, "Ben şuna bakıyorum," demek yetmez. Gözünün önünde duran şey bir kalem ya da bir parça ekmek kabuğuysa bu olabilir belki. Ama ölü bir çocuğa, başı ezilmiş ve kana bulanmış olan, sokakta çırılçıplak yatan küçük bir kıza baktığını fark edince ne yapacaksın? O zaman ne diyeceksin? Hiç kemküm etmeden, dümdüz bir sesle, "Ölü bir çocuğa bakıyorum," diyebilmek kolay değil. Beyin sözcükleri biçimlendirmemekte diretiyor. Yapamıyorsun nedense. Çünkü gözünün önündeki şey kolayca içinden sıyrılabileceğin, kendinden ayrı tutabileceğin bir şey değil. Yaralanmak dediğim zaman bunu anlatmak istemiştim. Bakıp geçemiyorsun, çünkü gördüklerin - nedense - senin bir parçan, içinde gelişen öykünün bir bölümü oluyor. Hiçbir şeyden etkilenmeyecek kadar katılaşmak iyi olurdu herhalde. Ancak o zaman da insanlardan büsbütün kopar ve öyle bir yalnızlığa kapılırsın ki hayat katlanılmaz duruma gelir. Bunu yapmayı başaranlar, kendilerini birer canavar haline sokacak gücü kendinde bulanlar da var. Ama sayılarının ne kadar az olduğunu bilsen şaşarsın. Ya da şöyle diyeyim: Hepimiz canavarlaştık, ama yüreğinde bir zamanlar yaşadığı hayatın bir kırıntısını

taşımayanımız yok gibi. En büyük sorun da bu belki. Bizim bildiğimiz gibi yaşanan hayatın sonu gelmiş, onun yerini alan şeye de kimse akıl erdiremiyor. Başka yerlerde doğup büyüyenlerimiz ya da bundan farklı bir dünyayı anımsayabilecek yaşta olanlarımız günübirlik yaşamakta, bir günden ötekine geçmekte bile korkunç zorluk çekiyorlar. Yalnızca sıkıntılardan ve güçlüklerden söz etmiyorum. Sıradan olaylar karşısında bile nasıl davranacağını bilemiyor, bir davranışta bulunamayınca da düşünme yeteneğini kaybettiğini fark ediyorsun. Akim karışıyor, beyin bir batağa saplanıp kalıyor. Çevrendeki her şey peş peşe değişiyor, her gün yeni bir çalkantıya yol açıyor, eski görüşler, eski inançlar geçerliliğini kaybediyor. Açmazımız bu. İnsan bir yandan sağ kalmak, uyum sağlamak, içinde bulunduğu koşullar altında olabildiğince iyi yaşamak istiyor; öte yandan bunu başarmak için bir zamanlar kendine insan adını layık görmesini sağlayan niteliklerin tümünden sıyrılması gerektiğini görüyor. Ne demek istediğimi anlayabiliyor musun? Yaşayabilmek için benliğini öldürmek zorundasın. Pes edenlerin sayısının böylesine yüksek olmasının nedeni bu. Biliyorlar, çünkü ne kadar çabalarlarsa çabalasınlar, kaybetmeye mahkûmlar. İş o noktaya gelince çabalamanın da anlamı kalmıyor elbette.

Şimdi her şey kafamda birbirine karışıyor. Neler olmuştu, neler olmamıştı, günler, geceler, tepemdeki gökyüzü, önümdeki taşlar, ilk kez dolaştığım sokaklar nasıldı? Sık sık yukarı baktığımı anımsar gibiyim; gökyüzünde bir eksiklik, bir fazlalık, buradakini başka yerlerdeki gökten farklı kılacak bir şey arıyordum sanki. Sanki gökyüzü çevremde gördüklerimi açıklayabilecekti. Ama belki de yanılıyorum. Belki daha sonraki dönemlerde gözlemlediklerimi o ilk günlere yakıştırıyorum. Pek de önemli değil herhalde. Hele şimdi hiç.

Uzun uzun inceledikten sonra, buradaki göğün sizin tepenizdekinden farksız olduğunu çekinmeden söyleyebilirim. Burada da aynı bulutlar, aynı aydınlık, aynı fırtınalar ve aynı durgun havalar, her şeyi önlerine katıp götüren aynı rüzgârlar var. Burada etkileri farklı oluyorsa bu yalnızca aşağıda yaşananlardan ötürü. Sözgelimi geceler bizim oradaki gecelere benzemiyor. Gecenin uçsuz bucaksızlığı, karanlığı değişmiyor, ama sessizlik ve dinginlik duygusu yok. Alttan alta bir akıntı, insanı amansızca aşağı çeken, ileri iten bir mırıltı duyuluyor. Gündüzleri de katlanılmaz bir aydınlık görülüyor bazen. İnsanı sersemleten, her şeyin rengini ağarmış gibi gösteren bir parıltı. Bütün sivrilikler, bütün keskin yüzeyler parlıyor, sanki havanın kendisi bile ışıldıyor. Öyle bir ışık oluşuyor ki yaklaştıkça renklerin gerçek özelliklerini yitirip başka renklere dönüştüklerini fark ediyorsun. Gölgeler bile kıpır kıpır; dış kenarlarında çılgınca bir zonklama var sanki. O ışıkta, gözleri iyice açmamaya özen göstermek, gözleri kısarak, yalnızca dengeni korumanı sağlayacak ölçüde aralayarak dolaşmak gerek. Yoksa yürürken tökezlersin. Tökezleyip düşmenin tehlikelerini anlatmama da gerek yok. Karanlık basmasa, o garip geceler başlamasa bu gök kendini yakıp tüketir diye düşünüyorum bazen. Günler tam gerektiği anda, güneşin, aydınlattığı nesneleri tüketecek gibi olduğu sırada son buluyor. Hiçbir şeyin o aydınlığa dayanacak gücü kalmadığı anda. Yoksa bu inanılmaz dünya eriyip gider, iş de öylece biterdi. Yerinde durduğu halde, kent yavaş yavaş, ancak sürekli olarak kendini tüketiyor. Bunu açıklamanın yolu yok. Ben yalnızca gözlemleyip anlatabilir, anlarmış gibi davranamam. Sokaklarda her gün patlamalar duyuluyor; sanki uzaklarda bir yapı yıkılıyor ya da kaldırımlar çöküyor. Gelgelelim olanları hiç görmüyorsun. O sesler ne kadar sık duyulursa duyulsun, kaynağı hep gizli kalıyor. İnsan arada bir kendisinin huzurunda da bir patlama olacağını düşünüyor. Ama gerçekler olasılık kurallarına uymuyor. Bunları uydurduğumu sanma; gürültüler benim kafamdan çıkmıyor. Fazla ilgilenmeseler bile başkaları

da aynı sesleri duyuyorlar. Bazen durup bu konuda bir-iki söz söylüyorlar, ama kaygılı görünmüyorlar. Bu ara biraz azaldı, diyorlar sözgelimi. Ya da bugün iyice azdılar diye söyleniyorlar. Patlamalar konusunda pek çok soru sordum, ama kimse karşılık vermedi. Ya salak salak bakıyorlar ya omuz silkip geçiyorlar. Sonunda bazı şeylerin sorulmaması gerektiğini, burada bile kimsenin konuşmaya yanaşmadığı konular olduğunu anladım.

En alt tabakadakiler sokaklarda, parklarda, eski metro istasyonlarında yaşıyorlar. En kötüsü sokaklar; çünkü orada hem her türlü rahatsızlığa katlanıyor, hem her tehlikeye hedef oluyorsun. Trafik sorunu olmadığı, sürekli gelen geçen bulunmadığından, parklarda daha yerleşik bir düzen kurulabiliyor. Ama çadır ya da küçük bir baraka sahibi olan şanslı kişilerden biri değilsen orada da hava koşulları karşısında savunmasız kalıyorsun. Kötü havalardan etkilenmemek için tek çare metro istasyonlarında barınmak. Ancak orada da başka şeylerle boğuşmak zorundasın. Havadaki nemle, kalabalıkla, kendi seslerinin yankısıyla büyülenirmiş gibi boyuna bağırıp duranların gürültüsüyle.

O ilk haftalarda, her şeyden çok yağmur korkuturdu beni. Yağmurla karşılaştırıldığında soğuk hava hiç kalıyordu. Soğuktan korunmak için kalın bir palto (ki öyle bir paltom vardı) giymek ve kan dolaşımını sağlamak için hızlı hareket etmek yeterli. Gazetelerin yararını da öğrendim. Gazete, giyeceklere yalıtım sağlamak amacıyla kullanılabilecek en iyi, en ucuz malzemedir. Soğuk havalarda gazetecilerin önünde oluşan kuyruklarda iyi bir yer kapmak için çok erken kalkmak gerekir. Kuyrukta ne kadar bekleyeceğini de iyice hesaplamalısın, çünkü sabah ayazında uzun süre dikilip durmaktan kötüsü yoktur. Yirmi-yirmi beş dakikadan daha fazla beklemek gerekeceğini anlarsan en akıllıca iş gazeteyi unutup yola koyulmaktır.

Gazeteyi aldıktan sonra - alabilmişsen tabii - yapılacak en iyi şey bir sayfayı geniş şeritler halinde yırtmak ve bunları bükmektir. Bükülen şeritleri ayakkabılarının burunlarına doldurabileceğin gibi ayak bileklerinin rüzgârdan etkilenen yerlerine de dolayabilir ya da giyeceklerinin yırtıklarından geçirebilirsin. Kollar, bacaklar ve gövde için sayfaları bütün olarak sarıp gevşekçe bağlamak en iyisidir. Boynunu korumak istiyorsan, büktüğün şeritlerden birkaçını saç örgüsü yapıp yaka şekline sokabilirsin. Bunlarla donandığın zaman küçük minderlerle beslenmiş gibi şişkin bir görüntün olur. Zayıflığını gözden sakladığı için bu bir bakıma süs de sayılır. Zevahiri kurtarmak merakında olanlar "gazete yemek" denilen bu teknikle gururlarını korumaya çalışırlar. Sözcüğün tam anlamıyla açlıktan ölmek üzere olan, karınları kursaklarına yapışan, kolları bacakları kibrit çöpüne dönen kişilerin yüz-yüz yirmi kilo çekermiş gibi görünmeye çalışarak ortalıkta dolaştıklarını görürsün. Bu kılık değiştirme çabası - öylelerini beş yüz metre uzaktan bile ayırt edebilirsin - kimseyi kandırmaz, ama önemli olan o değil belki. Onların söylemeye çalıştıkları şey şu: Ne hale geldiğimizi biliyor ve bundan utanç duyuyoruz. Şişirilmiş gövdeleri her şeyden çok bilinç belirtisidir; durumlarının bilincinde olmaktan ötürü çektikleri acının belirtisi. İyi beslenen, varlıklı insanların gülünç kuklalarına benzemekle, saygınlık kazanmak için giriştikleri bu yararsız, delice çabayla, öykündükleri insanların tam tersi olduklarını - ve bunu bildiklerini - ortaya koyarlar.

Yağmurla hiç baş edilemez. İnsan bir kere ıslandı mı ondan sonra saatlerce, hatta günlerce bunun ceremesini çeker. Yapılabilecek en büyük yanlış sağanağa yakalanmaktır. Bundan ötürü yalnız nezle olmak tehlikesiyle yüz yüze gelmekle kalmaz, aynı zamanda sayısız sıkıntıya katlanırsın. Yağmur bütün giyeceklerinin içine işlemiştir, kemiklerinin donacağını sanırsın. Ayrıca da hiç akıldan çıkmayan, pabuçların mahvolma tehlikesi vardır. İnsanın en önemli işi ayakta kalıp

dolaşabilmekse, sağlam bir pabucu olmamasının ne sonuçlar doğurabileceğini sen düşün. Sırılsıklam ıslanmak pabuçları mahvetmeye birebir gelir; bu da türlü sorunlara yol açar. Ayaklar su toplar, nasırlar çıkar, başparmakların yanları sertleşir, tırnak batar, yaralar açılır, ayağın biçimi bozulur. Yürürken acı çekmeye başladın mı da işin bitmiştir. Bir adım, bir adım daha, sonra bir adım daha. Uyulması gereken altın kural budur. Onu da başaramayacak hale gelirsen, hemen oracıkta sırtüstü uzan ve kendine, soluk almayı kes komutunu ver daha iyi.

İyi de, her an bastırabileceğine göre yağmurdan nasıl sakınacağız? Çok zaman sokaklarda dolaşır, bir yerden bir yere gitmek zorunda olduğun için oradan oraya yürürken göğün karardığını, bulutların tokuştuğunu görür, bir an içinde iliklerine kadar ıslanırsın. Yağmur başlar başlamaz sığınacak bir yer bulsan, o gün için kendini koruyabilsen bile yağmur dindikten sonra da çok dikkatli olmalısın. O zaman da kaldırım çukurlarında biriken suları, yollardaki büyük oyuklarda oluşan gölcükleri ve yerden fışkıran, ayak bileklerine kadar yükselen çamur birikintilerini kollamak zorundasın. Yollar öyle bozuk, öylesine çatlaklarla, çukurlarla, kasis, delik ve yarıklarla dolu ki bu tehlikelerden kaçınmak olanaksız. Eninde sonunda, seni dört yandan kuşatan, sana seçme hakkı vermeyen bir yere gelirsin. Kollanması gereken yalnız ayaklarının bastığı yüzey de değildir. Bir de yukarıdan gelen ıslaklık var. Saçaklardan sızan sular, ardından - ve daha da kötüsü - genellikle yağışlardan sonra görülen şiddetli rüzgârın, sert hava akımlarının gölcüklerden, birikintilerden alıp küçücük topluiğneler gibi havaya savurduğu, insanın yüzüne batan, çevresinde uçuşan, herhangi bir şeyi görmesini olanaksız kılan damlacıklar. Yağmurun ardından rüzgâr çıkarsa insanlar sokaklarda daha sık çarpışırlar, kavgaların sayısı artır, havanın kendisi bile tehlikelerle dolu gibidir. Havanın nasıl olacağı önceden ve güvenilir bir biçimde kestirilebilseydi keşke. O zaman insan plan yapabilir, sokağa çıkılmaması

gereken günleri bilir, değişikliklere hazırlanabilir. Gelgelelim burada her şey çok çabuk olup bitiyor, değişiklikler çok ani. Bir dakika önce doğru olan bir şey bir dakika sonra doğru olmaktan çıkıyor. Havada belirtiler arayarak, neyin ne zaman ortaya çıkacağını gösteren işaretler arayıp atmosferi inceleyerek boşu boşuna zaman harcadığım çoktur. Bulutların boylarına ve yüksekliklerine, rüzgârın yönüne ve hızına, belirli bir saatte havada duyulan kokulara, gece göklerinin dokusuna, günbatımı renklerinin ne büyüklükte bir alana yayıldığına, tan ağarırken yerde ne kadar çiğ damlası biriktiğine bakardım. Hiçbirinden bir sonuç çıkaramadım. Palan şeyle filan şey arasında bağıntı kurmak, akşamüzeri görülen bir bulutla akşam yelinin arasında bağlantı aramak insanı çıldırtmaktan başka işe yaramıyor. Hesaplarının burgacı içinde dönüp duruyorsun ve tam yağmur yağacak derken bakıyorsun ki güneş bütün gün pırıl pırıl parlıyor. Dolayısıyla, yapman gereken şey her an her şeye hazır olmak. Ancak bu konuda da birbirinden çok farklı görüşler var. Sözgelimi, küçük bir azınlık kötü havanın kötü düşüncelerden kaynaklandığına inanıyor. Bu gizemci bir yaklaşım, çünkü düşüncelerin doğrudan doğruya fiziksel olaylara çevrilebileceği anlamına geliyor. Onların görüşüne göre, kötü ya da karamsar bir şeyler düşünürsen gökte bir bulut oluşuyor. İnsan yeterince kederli düşüncelere dalarsa yağmur yağmaya başlayacaktır. Dediklerine bakılırsa, havadaki bu şaşırtıcı değişikliklerin, hiç kimsenin bu iklimin garipliğine bilimsel bir açıklama getirememesinin nedeni buymuş. Onların buldukları çözüm, koşullar ne kadar iç karartıcı olursa olsun, her zaman neşemizi koruyabilmek. Kaş çatılmayacak, göğüs geçirilmeyecek, gözyaşı dökülmeyecek. Onlara "Gülenler" deniyor. Kentteki en saf, en suçsuz, en çocuksu mezhep de onlarınki. Nüfusun çoğunluğu bizim inançlarımızı benimseyebilse o zaman havaların değişkenliği son bulur, yaşamak da kolaylaşır diyor, buna inanıyorlar. O nedenle de boyuna vaazlar verir, kendi yollarına çekebilecekleri yeni yeni müritler ararlar. Gelgelelim zorunlu olarak

benimsedikleri yumuşaklıkla uysal tavırlarından ötürü, pek inandırıcı olamıyorlar. Birilerini kendi yollarına çekebilmeleri pek ender görülür, dolayısıyla görüşlerini kanıtlamanın yolunu da bulamamışlardır. Çünkü bu görüşe inananların sayısı önemli ölçüde artmadıkça, havada bir değişiklik yaratacak sayıda iyimser düşünce de olmayacaktır. Ama bu kanıt eksikliği onların inançlarına daha sıkı bağlanmalarına yol açmaktan başka bir işe yaramıyor. Başını iki yana salladığını görür gibiyim. Evet, sana katılıyorum, onlar yanlış bir yol tutmuş gülünç insanlar. Ama bu kentin bağlamı içinde savlarının belli bir gücü olduğu kesin. Ya da başkalarının savlarından daha gülünç değil. Kişi olarak, Gülenler ahbaplıklarıyla insanın içini ferahlatan insanlardır; iyimserlikleri, incelikleri, her yerde görülen öfkeli burukluğa panzehir oluyor.

Gülenlerin tam tersi olan bir topluluk da Emekleyenler. O insanlar, geçmişteki yaşamımızdan duyduğumuz utancı - kesinlikle inandırıcı bir biçimde - ortaya koymadığımız sürece, durumun giderek kötüleyeceğine inanıyorlar. Buldukları çözüm utancımızı göstermek için secdeye varmak ve cezamızın yeterli bulunduğunu gösterecek bir işaret gelmedikçe bir daha ayağa kalkmamak. Bu işaretin ne olabileceği her yönüyle incelenip düşünüldü, uzun uzun tartışıldı. Kimileri bir ay süreyle yağmur yağması dediler, kimileri bir ay sürecek günlük güneşlik havalar. Kimileri de içlerine doğmadıkça bilemeyeceklerini söylediler. O mezheptekiler de ikiye ayrılıyor: Köpekler ve Yılanlar. Birinciler, pişmanlık göstermek için ellerle dizlerin üstünde emekleyerek dolaşmanın yeterli olacağını ileri sürüyor; ikinciler karınüstü sürünmekten aşağısı kurtarmaz diyorlar. İki grup arasında kanlı çatışmalar çıkıyor sık sık. Her biri denetimi ele geçirmeye çalışıyor, ama ne biri, ne de öbürü fazla sayıda mürit toplayabilmiş değil. Bana kalırsa o mezhebin sonu yakındır.

Aslında, halkın büyük çoğunluğu bu konularda belirli bir fikre sahip

değil. Hava konusunda anlamlı bir görüş benimseyen bütün toplulukları (Davulcular, Serbest Çağrışımcılar, Dünyanın Sonu Geldi Diyenler) hesaba katsak bile, bir kova suyun içindeki bir damladan fazla yer tutacaklarını sanmam. Bana kalırsa her şey şansa bağlı. Kimsenin iyice açıklayamayacağı birtakım belirsiz ve karmaşık güçlerin etkisiyle, gökyüzünde rastlantılar egemenlik kurmuş. Yağmurda ıslandıysan, eh, şansın yokmuş. Hepsi bu. Islanmamayı başardıysan, çok daha iyi. Ama bunun inançlarınla ya da tutumunla ilgisi yok. Yağmur ayrım gözetmiyor. Belki bugün, belki başka bir gün herkesin üstüne yağıyor. Yağdığı zaman da herkes eşit. Kimse daha iyi ya da daha kötü değil; herkes eşit, herkes bir.

Sana anlatmak istediğim öyle çok şey var ki. Bir konuya giriyorum, derken ne kadar az şeye akıl erdirebildiğimi anlıyorum. Sayılardan ve gerçeklerden, yani kentte nasıl yaşadığımızı gösterecek kesin bilgilerden söz ediyorum. Akıl erdiremediklerim bunlar. William'ın görevi de oydu. Gazetesi olayları araştırması için yollamıştı onu buraya. Her hafta bir yazı gönderecekti. Neyin nasıl başlayıp nasıl geliştiğini, olayların insani yönlerini, her şeyi yazacaktı. Ama fazla bir şey yollamadı, değil mi? Birkaç kısa haber, ardından sessizlik. William başaramadıysa ben nasıl becerebilirim, becermeyi nasıl umabilirim bilmiyorum. Kentin nasıl dayanabildiği konusunda en ufak bir fikrim yok. İşler nasıl sürüyor, mekanizma nasıl çalışıyor? Bu konuları araştırmaya kalksam bile sonuç almam o kadar uzun sürer ki ben her şeyi öğrendiğimde durum tümüyle değişmiş olur. Sebzeler nerede yetiştiriliyor, sözgelimi? Kente nasıl taşınıyor? Ben bu soruların karşılığını veremiyorum. Verebilene de rastlamadım. Batıdaki hinterlandda tarım bölgeleri bulunduğundan söz ediliyor, ama bunun söylenmesi doğru olmasını gerektirmez. Buradakiler her konuda konuşurlar. Özellikle de hiç bilmedikleri konularda. Benim yadırgadığım, her şeyin yıkılması değil, birçok şeyin hâlâ var olması, hâlâ

ayakta kalması. Bir dünyanın yok olması çok uzun sürüyor. Düşünebileceğinden çok daha uzun. İnsanlar yaşamayı sürdürüyor, herkes kendi küçük dramına tanık oluyor. Artık okul falan kalmadığı bir gerçek. En son filmin beş yılı aşkın bir süre önce gösterildiği de doğru. Doğru, şarap o kadar zor bulunan bir nesne ki zenginlerden başkası içemiyor. Ama hayat dediğimiz bunlar mı? Her şey yitip gitsin, silinip yok olsun... o zaman bakalım ne kalacak? Soruların en ilginci de bu belki. Hiçbir şey kalmadığında ne olacak ve bizler o zaman da sağ kalmayı becerebilecek miyiz?

Ortaya çıkan sonuçlar çok zaman beklenenin tersi ve çok tuhaf olabiliyor. Tam bir umutsuzluk ile göz kamaştırıcı buluşlar yan yana görülebiliyor; bozgun, olgunlaşmayla kaynaşabiliyor. Elde kalanlar o kadar sayılı ki artık hemen hiçbir şey atılmıyor, bir zamanlarçöp diye burun kıvırdığımız şeyleri kullanmanın yeni yolları bulunuyor. Bunların hepsi yeni bir düşünce biçimi benimsenmesinin sonucu. Yokluklar adamı yeni çözümler bulmaya zorluyor ve insan daha önce aklından geçiremeyeceği şeyleri düşünmeye başladığını fark ediyor. Dışkı konusunu ele alalım, sözgelimi; bildiğin insan dışkısı. Buradaki evlerde artık boru düzeni diye bir şey yok diyebilirim. Borular çürümüş, tuvaletler çatlayıp sızıntı yapmaya başlamış, kanalizasyon şebekesinin büyük bir bölümü çalışmıyor. Herkesin kendi başının çaresine bakıp pisliğini gelişigüzel bir şekilde atmasına izin vermektense - ki bu kısa zamanda hastalığa ve kıyametin kopmasına yol açardı - değişik bir sistem geliştirilmiş. Her semtin pislik toplayıcıları var. Paslı araçlarını delik deşik yollarda itip kakarak günde üç kere sokakları dolaşıyor, semt halkının kovalarını getirip aracın deposuna boşaltabilmesi için geldiklerini çan çalarak duyuruyorlar. Koku dayanılacak gibi değil tabii. Sistem ilk kurulduğunda hükümlülerden başka hiç kimse bu işte çalışmaya yanaşmamış. Hükümlülere de, kabul ederseniz cezanız kısalır,

etmezseniz uzar diyerek - sözümona- seçme hakkı tanımışlar. Ancak o günlerden bu yana değişen pek çok şey var. Dışkıcılar artık devlet memuru sayılıyor, onlara da polislere verilen evler ayarında bir konut sağlanıyor. O kadarı da hakları bence. Birtakım yan çıkarları olmasa öyle bir işi kim yapmak ister? Bu sistem hükümetin bazı durumlarda ne kadar başarılı olabildiğini gösteriyor. Cesetler ve bok... İş halkın sağlığını tehdit eden konulara geldi mi yöneticilerimiz organizasyonda eski Romalılar kadar usta; doğru düşünmeyi bilen becerikli adamlar.

Olay bu kadarla da kalmıyor. Dışkıcılar pisliği topladıktan sonra götürüp bir yere atmıyorlar. Çöp ve bok burada önemli enerji kaynakları sayılıyor. Kömür vepetrol stoklarının tehlikeli düzeylere inmiş olmasından ötürü burada üretilebilen enerjinin büyük bir bölümü bunlardan sağlanıyor. Her sayım bölgesinin kendi enerji merkezi var ve hepsi çöple çalışıyor. Arabalarda kullanılan yakıt, evleri ısıtan yakıt bu merkezlerde üretilen metan gazından elde ediliyor hep. Biliyorum, sana gülünç gelebilir, ama buradakiler için alay konusu değildir bu. Bok ciddi bir konudur ve pisliğini sokağa dökenler tutuklanırlar. Aynı suçu ikinci kez işleyenler hemen ölüm cezasıyla cezalandırılırlar. Sistem böyle olunca işin şaka kaldıran yanı kalmıyor. İnsan isteneni yapıyor ve bir süre sonra konuyu düşünmüyor bile.

Önemli olan sağ kalabilmek. Sağ kalmak istiyorsan para kazanmanın bir yolunu bulmak zorundasın. Öte yandan, bizim bildiğimiz anlamda "iş" diye bir şey yok sayılır. Piston bulamazsan, en küçük bir devlet memuru (yazıcı, hademe, Değişim Merkezi işçisi, vb.) olmak için bile başvuramazsın. Kentteki yasal ve yasadışı işlerde de (Ötanazi Klinikleri, kaçak çalışan yiyecek pazarları, hayalet ev sahipleri) durum aynı. Bir tanıdığın yoksa, gidip oralarda iş aramanın anlamı da yok. Dolayısıyla, toplumun en alt tabakasındakiler için en yaygın çözüm çöpleri

karıştırmak. İşi olmayanların işi bu. Bana kalırsa, nüfusun yüzde onuyla yirmisi arasında bir kesim bu işte çalışıyor. Bir süre ben de aynı işi yaptım. Açıklaması çok basit: Bir kere başladın mı, bırakmak hemen hemen olanaksız. İnsanı öyle yoruyor, öylesine bitkin düşürüyor ki başka bir şey düşünmeye zaman kalmıyor.

Çöp işinde çalışanlar da iki sınıfa ayrılırlar. Çöp toplayanlar ve buluntu arayanlar. Sayıca birinciler ikincilerden çok daha fazladır. Sıkı çalışır, günde on iki-on dört saat işinin başında kalırsan ekmeğini kazanabilirsin. Belediye çöp toplamaktan yıllar önce vazgeçmiş. Şimdi, kentte özel girişimin çöp ağaları var, onlar kenti aralarında paylaşmışlar (her sayım bölgesinde bir tane) ve çöp toplama hakkını yerel yönetimden satın almışlar. Çöpçülük etmek için önce bu ağalardan ruhsat alman gerekiyor. Bunun için de aylık kazancının belirli bir yüzdesini, kimi zaman yüzde elliye varan bir bölümünü ona ödemek zorundasın. Ruhsatsız çalışmak insana çekici gelir, ama tehlikesi çok büyüktür. Ağaların sokakları dolaşan müfettişleri vardır çünkü. Çöp toplayan birini gördüler mi hemen belgelerini isterler. Gerekli belgeleri gösteremezsen ceza keserler. Ceza kesmek onların yasal hakkıdır. Cezayı ödeyemezsen tutuklanırsın. Bu da kentin batısındaki çalışma kamplarından birine gönderilmek ve yedi yıl hapis yatmak demektir. Bazıları çalışma kamplarındaki hayat kenttekinden daha iyi diyor, ama bu yalnızca bir tahmin. Birkaç kişi kasıtlı olarak kendilerini tutuklatacak kadar ileri gitmişlerse de onları bir daha gören çıkmamış.

Diyelim ki ruhsatlı çöpçü oldun, bütün belgelerin tamam. Olabildiğince çok çöp toplayıp en yakındaki enerji merkezine götürerek ekmeğini kazanmaya çalışırsın. Merkezlerde kilo başına belirli bir para - pek küçük bir ücret - öderler ve çöpler işlem kazanlarından birine boşaltılır. Çöp taşımak için kullanılan araç bir alışveriş arabasıdır çokluk. Bizim oradaki

marketlerde de kullanılan arabaların eşi. Bu tekerlekli metal sepetlerin dayanıklılığı kanıtlanmıştır, başka şeylerden daha kullanışlı oldukları da su götürmez. Daha büyük bir araç kullanılsaydı, ağız ağıza doluyken onu itip götürmek çok yorucu olurdu. Daha küçük bir şeyin kullanılması da ikide bir merkeze gidilmesini gerektirir. (Birkaç yıl önce bu konuda bir broşür bile yayınladılar. Orada da söylediklerimin doğruluğu kanıtlanıyordu.) Sonuç olarak o arabaların isteklisi pek çok tabii. İşe yeni başlayan her çöpçünün en büyük isteği o arabalardan birini satın alabilmektir. Gelgelelim bu da aylar, hatta yıllarca para biriktirmeni gerektirebilir, ama araban olmadıkça doğru dürüst para da kazanamazsın. Ölümcül bir denklem kurulmuş. Kazanç çok düşük olduğu için para biriktiremezsin. Biriktirirsen, senin için çok gerekli olan bir şeyden, örneğin yiyecekten, kısıntı yapıyorsun demektir. Yiyecekten kısıntı yaparsan araba satın alacak parayı kazanmanı sağlayan işi yapmak için yeterince güç bulamazsın. Sorunu anlıyor musun? Ne kadar çok çalışırsan o kadar güçsüz düşersin, güçsüz düştükçe de iş zorlaşır. Bu kadarla da kalmıyor. Diyelim ki araba almayı basardın, onu iyi durumda tutmaya çok dikkat etmelisin. Buradaki yollar araçların canına okuyor. O yüzden, özellikle de tekerlekler hiç gözden kaçırılmamalı. Diyelim ki bunların da üstesinden geldin, arabanı hiç yanından ayırmamak gibi bir sorun da var. Arabalar böylesine değer kazandığı için hırsızların göz koyduğu malların başında geliyor. Arabayı çaldırmaktan büyük bir felaket de olamaz. Bu nedenle, Çöpçüler'in çoğu "göbekbağı" diye adlandırılan bir nesneye de yatırım yaparlar. Bu, bir ucu insanın belinde, öbür ucu arabaya bağlanan bir ip, bir köpek kayışı ya da bir zincir olabilir. O bağla yürümek biraz güçlük yaratabilir, ama çekilen sıkıntıya değer. Araba sokaklardaki çukurlarla tümseklerden geçerken zincirlerin çıkardığı şangırtıdan ötürü, Çöpçüler'e "Çalgıcılar" dendiği de olur.

Tıpkı Çöpçüler gibi, Buluntu Avcıları da ruhsat almak, belirsiz zamanlarda müfettişlerin denetiminden geçmek zorundadırlar. Ancak onların yaptıkları iş farklıdır. Çöpçüler çöp ararlar, Buluntu Avcıları değerlendirilebilecek nesneleri. Buluntu avcısı yeniden kullanılabilecek nesnelerle malzemelerin peşindedir. Bulduklarını istediği gibi değerlendirmekte serbestse de, genellikle kentteki Yeniden Diriltme Uzmanları'ndan birinesatar. 0 özel girişimciler de aldıkları kırık dökük şeylerden daha sonra yasal pazarlarda satılacak olan yeni mallar üretirler. Bu uzmanlar birkaç iş birden yaparlar diyebilirim; hem hurdacıdırlar, hem üretici, hem de satıcı. Kentteki hemen her türlü üretim durmuş olduğundan, buradaki en güçlü, en zengin insanlar arasındadırlar. Çöp ağalarından başka kimse onlarla boy ölçüşemez. Dolayısıyla usta bir buluntu avcısı iyi para yapabilir. Yalnız atik davranmak, akıllı olmak ve nerelere bakacağını bilmek gerekir. Gençler bu işte daha başarılı oluyorlar. Yirmi-yirmi beş yaşını geçmiş bir buluntu avcısına pek rastlanmaz. Bu işte çalışıp da başarılı olmayanlar çok kısa bir süre sonra yeni bir iş aramak zorundadırlar. Buluntu işinde emeğinin karşılığını alabileceğin garanti değildir çünkü. Çöpçüler daha yaşlı, daha tutucu insanlardır. Ellerinden geldiğince çok çalışırlarsa ekmeklerini kazanabileceklerini bildikleri için yaptıkları işten hoşnutturlar. Aslında hiçbir şeye güvenilmez oysa; çöp işinin her kesiminde korkunç bir rekabet var. Yokluk arttıkça insanlar da hiçbir şeylerini atmak istemez oldular. Eskiden portakal kabukları hiç düşünmeden sokağa fırlatılırdı. Şimdiyse pek çok kimse o kabukları da öğütüp ezerek ağzına atıyor. Eprimiş bir tişört, yırtık bir don, bir şapka kenarı saklanan şeyler oldu artık. Bunlar yamalanıyor, birbirine ekleniyor, yeni bir giyecek haline geliyor. İnsanlar çeşitli şeylerden yapılmış garip kılıklarda dolaşıyorlar. Öyle yamalı bohça kılığında dolaşan birini gördün mü, hah, diyorsun, bir buluntu avcısı daha işsiz kaldı demektir.

Gene de ben buluntu avcılığına giriştim. İşe param tükenmeden başladığım için şanslı sayılırdım. Ruhsatımı (on yedi glot), arabamı (altmış altıglot), bir zincirle yeni bir ayakkabı (biri beş glot, öteki yetmiş bir glot) satın aldıktan sonra bile iki yüz glottan fazla param kalmıştı. Kalması çok iyiydi, çünkü bir güvence sayılırdı ve o noktada güvence de, destek de benim için çok önemliydi. Zamanla ya batacak ya çıkacaktım, ama o anda tutunacağım bir şey vardı hiç değilse. Ağırlığımı kaldıracak bir tutamak, batmamı önleyecek bir tahtaydı.

Başlangıçta iş hiç iyi gitmedi. Kentin yabancısıydım o zaman, boyuna yolumu kaybediyordum.

Eli boş döndüğüm avlara çıkıyor, içimden gelen sese uyarak verimsiz sokaklara dalıyor, doğru zamanda doğru yerde bulunmayı beceremiyordum. Bir şey bulsam bile bu hep kazayla, rastlantı sonucu oluyordu. İşi şansa bırakmıştım. Yerde gördüğüm şeyi eğilip almaktan öteye geçmeyen gelişigüzel hareketlerle çalışıyordum. Başkalarının belirli bir yöntemi vardı sanki. Bende o yoktu. Nereye gideceğimi önceden hesaplayamıyor, gittiğim zaman orada ne bulacağımı kestiremiyordum. O duruma gelebilmek için yıllarca bu kentte yaşamış olmak gerek. Oysa ben bir sayım bölgesinden ötekine giderken bile yolunu kaybeden, kente yeni gelen bir acemiydim.

Gene de büsbütün başarısız değildim. Bacaklarım sağlamdı ne de olsa. Aldığım sonuç insanı yüreklendirmekten çok uzak kalsa bile işi sürdürmemi sağlayan gençlik hevesi de vardı. Soluk almadan bir oraya bir buraya saldırıp bakıyor, tehlikeli geçitlerden, haraç noktalarından uzak durmaya çalışıyor, kararsızlık içinde bir sokaktan ötekine geçiyor, her köşeyi döndüğümde az ileride olağanüstü bir şeyler bulma umuduna kapılıyordum. İnsanın gözünü yerden ayırmadan dolaşması, her an atılmış ya da kırık bir şeyler araması da tuhaf bir durum. Bir süre sonra

adamın beyni de etkileniyor herhalde. Çünkü artık hiçbir şey aslı gibi değil, aslına benzemiyor. Falan ya da filan şeyin parçaları, ama birbirlerine uyanı yok. Öte yandan, bu kargaşanınen uç noktasında her şey tuhaf bir biçimde birbiriyle yeniden kaynaşmaya başlıyor. Sonuçta, unufak edilmiş bir portakalla unufak edilmiş bir elma arasında fark kalmaz, öyle değil mi? İkisi de lime lime olmuşsa, pahalı bir elbiseyle ucuz bir elbiseyi de birbirinden ayırt edemezsin. Bir noktada her şey parçalanıp çamur, toz ya da hurda haline geliyor. O şey artık yeni bir şey oluyor, tanınmayacak bir kırıntı, kırpıntı yığını. Dünyada yeri olmayan, tozlardan oluşan bir nesne, bir "hiç" kalıyor geriye. Buluntu avcılarının nesneleri bu mutlak dağılma ya da çürüme noktasına gelmeden ele geçirmeleri gerekir. Herhangi bir nesnenin bütününü bulmayı umamazsın. O ancak eskaza kaybeden kişinin yaptığı bir yanlışlıktan ötürü olabilir. Gelgelelim iyice tüketilmiş şeyler toplamakla da zaman harcayamazsın. İkisinin arasında bir yerde karar kılar, artık işe yaramasalar bile hâlâ ilk günlerindeki özelliklerini taşıyan, biraz da olsa asıllarına benzeyen şeyler ararsın. Başkalarının atmayı uygun gördüklerini incelemeli, parçalarına ayırmalı, ona yeniden can vermelisin. Bir parça ip, bir şişe kapağı, kırılan bir sandıktan geriye kalan sağlam bir tahta... bunların hiçbiri gözardı edilemez. Her şey parçalanır, ama her şeyin her yanı aynı anda parçalanmaz. Önemli olan sağlam kalan o adacıklara pike yapmak, onların başka adacıklarla, büyüyen adaların da daha başka adalarla birleştiğini düşleyip gözünün önüne getirmek ve böylece yeni yeni takımadaların yaratılmasını sağlamaktır. Ne kurtarabilecekse onu kurtarmayı, gerisiyle ilgilenmemeyi öğrenmek gerek. İşin püf noktası bunu olabildiğince erken öğrenmek.

Zamanla, topladığım buluntular geçimimi sağlamama yetecek hale gelmeye başladı. Çoğu ufak tefek, kırık parçalardı, ama bazen hiç beklenmedik bir şeyler de bulabiliyordum. Tek bir merceği çatlak olan bir

teleskop, kauçuktan yapılmış bir Frankenştayn maskesi, bir bisiklet tekerleği, Kiril alfabesiyle yazan, yalnızca beş tuşu eksik bir daktilo ile Quinn adında birinin pasaportunu buldum. Bu küçük hazineler şanssız günlerimin zararını kapatmaya yardım etti. Zamanla, Yeniden Diriltme Uzmanları'na öyle çok buluntu taşımaya başladım ki kötü günler için sakladığım paraya el sürmeden yaşamayı becerebiliyordum. Belki daha da fazla kazanabilirdim, ama kendime çizdiğim, dışına çıkmadığım sınırlar vardı. Ölülere elimi sürmüyordum sözgelimi. Ölü soyguncuğu bu işin en kazançlı yönlerinden biridir oysa. Bizim meslektekilerin hemen hiçbiri o fırsatı kaçırmak istemez. Ben de, sen aptalsın diyordum kendi kendime, yaşamak istemeyen ödlek bir zengin çocuğusun. Yararı olmadı. Bir-iki kere yapacak gibi oldum, son anda yeterince yürekli davranamadım. Yaşlı bir adamla yeniyetme bir kızın ölülerini hiç unutmam. Yanlarına çömeldim, elimi cesetlere uzatarak artık hiçbir şeyin önemi olmadığına kendimi inandırmaya çalıştım. Bir gün, sabahın erken saatlerinde LampshadeRoad'da bir ceset daha gördüm. Altı yaşlarında bir oğlandı. Yapamadım, elim varmadı. Ahlaksal bir karar aldığım için gururlandığım falan da yoktu. O kadar ileri gitmeyi içim kaldırmıyordu, hepsi bu.

Zararını gördüğüm bir huyum da herkesten uzak durmamdı. Çöp işinde çalışanların arasına karışmıyor, kimseyle dostluk kurmaya yanaşmıyordum. Bu işte insana dost gerek, oysa özellikle de Akbabalar'dan korunabilmek için. Akbabalar çöp işinde çalışanları soyarak geçinenlerdir. Müfettişler bu pis soygunları görmezden gelir, ruhsatsız çalışanların tepesine binerler. Bu yüzden gerçek Çöpçüler'le Buluntu Avcıları için çalışmak kıran kırana bir dövüş haline gelir. Sürekli olarak saldırılar ve karşı-saldırılar görülür, her zaman herhangi bir şey olabilir duygusuyla yaşarsın. Ben topladıklarımı aşağı yukarı haftada bir kere çaldırırdım. Sonunda bu kayıpları işin olağan bir parçası saymaya,

hesabımı ona göre yapmaya başladım. Dostlarım olsaydı o soygunların bazılarından korunabilirdim. Ama uzun sürede, uğradığım kayıplar onlarla dostluk etmeye değmez diye düşünüyordum. Çöp işinde çalışanlar - Akbabalar da, öbürleri de iğrenç insanlardı - , kurdukları planları, övünmelerini, yalanlarını dinledikçe midem bulanıyordu. Önemli olan arabayı çaldırmamayı başarmaktı. O hiç başıma gelmedi. Kentteki ilk günlerimdi bunlar; hâlâ arabamı sımsıkı tutacak kadar güçlü, gerektiğinde tehlikelerden kaçacak kadar atiktim.

Bağışla. Zaman zaman konudan uzaklaştığımın farkındayım. Ama aklıma gelenleri aklıma geldiği sırayla anlatmazsam hepsini unutacağımdan korkuyorum. Kafam eski kafa değil. Şimdilerde aklım daha yavaş çalışıyor, düşüncelerim daha bulanık. Eskisi kadar hızlı düşünemiyorum ve en basit bir düşünceyi geliştirmek bile beni yoruyor. Bu böyle başlıyor demek ki, çabalarıma karşın. Sözcükler, artık onları bulamayacağımı sandığım anda geliyor aklıma. Onları bir daha kullanabileceğimden umudumu kestiğim anda. Her gün aynı çaba, aynı boşluk, hep aynı unutmak - ve hemen ardından - unutmamak isteği. Başladığım zaman, kalemim başka bir yerden değil, o sınırdan başlıyor yazmaya. Hikâye başlıyor, duruyor, biraz ilerliyor, sonra yolunu kaybediyor. Her iki sözcüğün arasında boşluklar, sessizlikler var. Kaçıp kaybolan, bir daha görünmeyen sözcükler de.

Uzun bir süre hiçbir şeyi hatırlamamaya çalıştım. Yalnızca yaşanan zamanı düşünürsem daha iyi idare ediyor, üzülmemeyi daha iyi beceriyordum. Bellek kötü bir tuzak, çünkü ben de kendimi tutmaya çalışıyor, düşüncelerimin eski günlere kaymaması için elimden geleni yapıyordum. Ancak son zamanlarda biraz gevşedim. Her gün biraz daha gevşiyorum sanki. Tutunmak istediğim günler, anılar var. Annemle babam, William, sen. Ne gem tanımaz bir kızdım, değil mi? Çok çabuk

büyüdüm. Bana zarar verecek kadar hızlı. Herkesin her söylediğini ben zaten bilirdim. Şimdi annemle babamı ne kadar üzdüğümü, gideceğim dediğim zaman annemin nasıl ağladığını unutamıyorum. William'ı kaybettikleri yetmezmiş gibi beni de kaybedeceklerdi. Lütfen... annemle babamı görürsen pişman olduğumu söyle onlara. Birinin bunu yapacağını bilmem gerek, senden başka güvenebileceğim kimse de yok.

Evet, aklıma geldikçe utandığım pek çok şey var. Zaman zaman hayatım pişmanlıklar, yanlış kararlar, düzeltilemeyecek hatalarla dolu gibime geliyor. İnsan geriye bakarsa böyle bir sorun doğuyor. Kendini olduğun gibi görüyor, dehşete kapılıyorsun. Ancak özür dilemek için çok geç artık. Onu biliyorum. Olanları anlatmanın dışında, her şey için çok geç. Anlatayım öyleyse. Eninde sonunda hepsini anlatacağım. İlk olanların ikinci, ikincilerin sonuncu olarak anlatılması önemli değil. Hepsini dile getirmeye çalışacağım. Her şey birden yığılıyor aklıma, hepsi birbirine karışıyor. Birini dile getirinceye kadar kafamda tutabilmek bile başlı başına bir zafer. Bu seni şaşırtıyorsa özür dilerim. Ama başka çarem yok. Aklıma geldiği gibi anlatmak zorundayım.

William'ı bulamadım, diye sürdürüyordu. Bunu söylemek de gereksiz belki. Ne William'ı bulabildim, ne de nerede olduğunu söyleyecek birini. Mantığım öldüğünü söylüyor bana; yine de emin değilim. Mantıklı bir nedene dayanmayan tahminleri kanıtlayacak bir şey yok. Kanıt buluncaya kadar da herhangi bir kararavarmayacağım, insan bir şey bilmeyince ne umut besleyebiliyor, ne umutsuzluğa kapılabiliyor. En iyisi kuşkuda kalmak. Bu koşullar altında kuşkulu olmak bilebüyük bir nimet.

William kentte değilse başka bir yerdedir belki. Burası uçsuz bucaksız bir ülke, nereye gitmiş olabileceği hiç bilinmez. Batıdaki tarım bölgesinin ilerisinde yüzlerce kilometrelik çöller varmış. Onların da ötesinde başka kentler, sıradağlar, madenler ve fabrikalar, ikinci bir okyanusa kadar

uzanan topraklar olduğu söyleniyor. Söylenenlerin bir bölümü doğrudur belki. Eğer öyleyse, William şansını oralarda denemeye gitmiş olabilir. Kentten ayrılmanın zorluğunu unutmuş değilim, ama William'ı ikimiz de tanırız. Kentten ayrılmanın herhangi bir yolu varsa o bunu bulmuştur kesinlikle.

Sana daha önce söylememiştim gerçi, ancak orada geçirdiğim son hafta içinde William'ın çalıştığı gazetenin yöneticisiyle tanışmıştım. Sana veda etmeden üç-dört gün önceydi galiba. Bir tartışma daha çıkmasın diye sana hiç söylemedim. Durum zaten yeterince kötüydü, birlikte geçireceğimiz son dakikaların tadını kaçırmak istemedim. Yalvarırım, şimdi de kızma bana. Buna dayanabileceğimi sanmıyorum.

Gazete yöneticisinin adı Bogat'tı. Eski moda pantolon askıları takan, cep saati kullanan, koca göbekli, kabak kafalı bir adamdı. Dedemi anımsatırdı bana! İşi başından aşkındı, yazmaya başlamadan önce kurşunkaleminin ucunu yalayan, hafifçe kurnazlıkla karışıkmış gibi görünen, dalgın bir iyilik havası yayan, hain yanını gizleyen bir sevimliliği olan bir adamdı. Hemen hemen bir saat bekleme odasında oturdum. Sonunda, beni kabul etmeye hazır olduğunda dirseğimden tutup bürosuna götürdü, sözlerimi dinledi. Ben beş-on dakika konuştuktan sonra sözümü kesti. William dokuz aydır tek bir haber yollamadı, dedi. Evet, kentteki haberleşme aletlerinin çalışmadığını biliyordu, ama bu önemli değildi. İyi gazeteci dediğin haberi geçmenin bir yolunu bulurdu. William da onun en iyi adamıydı. Dokuz aylık bir sessizliğin tek bir anlamı olabilirdi: William'ın başı dertteydi ve geri dönmeyecekti. Hiç kemküm etmeden, açıkça söyledi bunu. Omuz silkip sizinki bir varsayımdan başka bir şey değil, dedim.

"Yapma, küçük kız," diye karşılık verdi. "Oraya gitmek delilik olur."

"Ben küçük bir kız değilim," dedim. "On dokuz yaşındayım ve başımın çaresine bakabilirim. Sizin sandığınızdan çok daha iyi hem de."

"İstersen yüz yaşında ol. Kimse oradan çıkamıyor. Allah kahretsin, dünyanın sonu orası!"

Haklı olduğunu biliyordum. Gelgelelim ben de karar vermiştim ve hiçbir şey kararımı değiştiremezdi. İnatçılığımı görünce Bogat da taktiğini değiştirirdi.

"Dinle," dedi, "yaklaşık bir ay önce oraya birini daha yolladım. Yakında ondan bir haber gelir. O zamana kadar beklesen... Sorularının karşılığını buradan ayrılmadan da öğrenebilirsin belki."

"Bunun ağabeyimle ne ilgisi var?"

"William da bu hikâyenin bir parçası. Bu gazeteci işini gerektiği gibi yaparsa William'a neler olduğunu öğrenecektir."

Bunu yutmayacaktım, yutmayacağımı Bogat da biliyordu. Gururlu babacanlığından etkilenmemeye kararlıydım, ayak diredim. O da yavaş yavaş pes etti. Ben sormadan yeni gazetecinin adını verdi, sonra da masasının arkasındaki bir dosya dolabının çekmecesini açıp genç bir erkeğin fotoğrafını çıkardı.

Fotoğrafı masaya atarken, "Bunu yanına alsan iyi olur," dedi. "İşe yarar belki."

Buraya gönderdiği ikinci gazetecinin resmiydi. Bir göz attım, Bogat'ın gönlü olsun diye çantama koydum. Konuşmamız böylece sona erdi. Berabere kalmıştık; ne o beni alt edebilmişti, ne de ben onu. Sanırım hem kızmış, hem de etkilenmişti.

"Seni başından uyardığımı unutma," dedi. "Unutmam. William'ı buraya

getirdikten sonra buraya gelip size bugünkü konuşmamızı hatırlatacağım."

Bogat bir şey daha söyleyecek gibiydi, ama vazgeçti. İçini çekti, ellerini hafifçe masaya vurup ayağa kalktı. "Yanlış anlama," dedi, "sana karşı değilim. Ancak hata yaptığını düşünüyorum. İkisinin arasında fark vardır bilirsin."

"Belki vardır. Ama hiçbir şey yapmamak da bir hata. İnsanlara zaman tanımak gerek. Neden söz ettiğinizi bilmeden birtakım sonuçlara varamazsınız."

"İşin kötüsü de o," dedi. "Neden söz ettiğimi çok iyi biliyorum ben."

O noktada el sıkıştık. Belki de masanın üzerinden birbirimize baktık yalnızca. Beni muhabirlerin odasından geçirip asansöre kadar götürdü. Sessizce bekledik. Birbirimize bakmıyorduk bile. Bogat durduğu yerde öne arkaya sallanıyor, alçak sesle bir ezgi mırıldanıyordu. Şimdiden başka bir şey düşünmeye başladığı belliydi. Kapılar açıldı, asansöre binerken bezgin bir sesle, "Sana iyi bir hayat dilerim, küçük kız," dediğini duydum. Karşılık vermeme fırsat kalmadan kapılar kapandı, asansör alçalmaya başladı.

Sonunda o fotoğrafın büyük önem taşıdığı anlaşıldı. Aslında yanıma almaya bile niyetim yoktu ya, son anda aklıma estiği için eşyalarımın arasına koyuverdim. O zaman William'ın ortadan kaybolduğunu biliyordum elbette. Onun yerine yollanan genci gazeteninbürosunda bulacağımı, araştırmalarıma oradan başlayabileceğimi sanıyordum. Ama hiçbir şey düşündüğüm gibi olmadı. Üçüncü sayım bölgesine gidip oranın durumunu görünce elimde kalan son şeyin o fotoğraf olduğunu anladım. William'la aramdaki son ilmekti o.

Adamın adı SamuelFarr'dı. Bunun dışında bir şey bilmiyordum. Bogat'la konuşurken herhangi bir ayrıntıyı sormayacak kadar kendini beğenmişlik etmiştim, şimdi de iz sürmeme yarayacak hemen hiçbir şey yoktu. Bir yüz ve bir isim, hepsi bu kadardı. Sonunda Sam'le karşılaştım gerçi; ancak bunda benim katkım yoktu. O da bir rastlantı, gökten inme bir şans eseriydi. Karşılaşmamız da epey uzun bir süre sonra oldu; düşünmek istemediğim kadar uzun bir süre sonra.

İlk günler hepsinden zordu. Uyurgezer gibi dolaşıyor, nerede bulunduğumu bilmiyor, biriyle konuşmayı bile göze alamıyordum. Günün birinde valizlerimi Yeniden Diriltme Uzmanları'ndan birine sattım, epey bir süre o parayla karın doyurdum. Gelgelelim çöp işinde çalışmaya başladıktan sonra bile yerim yoktu. Her türlü havada açıkta yatıp kalkıyor, her gece yatacak yer arıyordum. O dönemin ne kadar sürdüğünü Tanrı bilir, en kötü günlerim olduğu kesin. İşimin bitmesine ramak kalmıştı. En az iki-üç hafta, belki de birkaç ay sürmüştür. Öyle perişandım ki sanki kafam durmuştu. Duygularım köreldi, içgüdülerimle bencilliğimden başka bir şey kalmamıştı. O arada başımdan çok kötü şeyler geçti. Olanları nasıl atlatabildiğimi bilmiyorum. Dictionary Meydanı'yla Muldoon Bulvarı'nın köşesindeki haraççılardan biri ırzıma geçiyordu az kalsın. Bir gece, eski Hipnotizmacılar Tiyatrosu'nun avlusunda beni soymaya kalkışan yaşlı bir adamın yiyeceğini çaldım. Yulaf ezmesini elinden kaptım ve sonradan pişmanlık bile duymadım. Hiç dostum yoktu, konuşabileceğim, oturup birlikte yemek yiyebileceğim kimseyoktu. Sam'in resmi de olmasaydı dayanamazdım herhalde. Onun kentte bulunduğunu bilmek benim için bir umut kaynağı oluyordu. Sana yardım edecek olan işte bu adam, diyordum habire kendime. Onu bulduğum zaman her şey değişecek. O fotoğrafı günde yüz kere çıkarıp bakıyordum herhalde. Bir süre sonra öyle buruş kırış bir hal aldı ki yüzü seçilmez oldu. Ama yüzünü ezberlediğim için resmin de önemi yoktu artık. Onu

muska niyetine taşıyordum üstünde; umutsuzluğu uzakta tutacak minik bir kalkan olarak.Derken şansım döndü. Buluntu avcısı olarak çalışmaya başladıktan bir ya da iki ay sonraydı galiba, ama bu da yalnızca bir tahmin. Bir gün beşinci sayım bölgesinin dış semtlerinde, bir zamanlar Filament Meydanı'nın bulunduğu yerde dolaşırken uzun boylu, orta yaşlı bir kadın gördüm; alışveriş arabasını taşlara güm güm çarparak, ağır ağır, acemice sürüyordu, besbelli aklı yaptığı işte değil, başka bir yerdeydi. Güneş pırıl pırıldı o gün. İnsanın gözünü kamaştıran, karşısındakini görmesini engelleyen kızgın bir güneş. Hava da sıcaktı. İyi hatırlıyorum, insanın başını döndürecek kadar sıcak. Tam kadın arabasını yolun ortasına getirmişti ki birtakım Koşucular köşeyi döndü. On iki-on beş kişi kadardılar. Birbirlerine iyice sokulmuş, kendilerinden geçmiş bir durumda ölüm naraları atarak son hızla geliyorlardı. Daldığı düşlerden ansızın ayılmışçasına kadının başını kaldırıp onlara baktığını gördüm. Ancak yoldan kaçacağına, araba farlarının önünde kımıltısız kalan şaşkın bir geyik gibi olduğu yerde duruyordu. Nedense - nedenini şimdi bile bilmiyorum - belimdeki göbekbağını çözüp yerimden fırladım, kadına iki kolumla sarıldım ve tam Koşucular'ın geçmesine bir-iki saniye kala onu yoldan çektim. Kadın kılpayıyla kurtulmuştu. Ben yoldan çekmeseydim Koşucuların ayakları altında ezilip giderdi. Isabel'le böyle tanışmıştım işte. İyi mi oldu, kötümü oldu bilmem, ama kentteki gerçek hayatım da ondan sonra başladı. Ondan öncesi yalnızca bir giriş; günler ve geceler, ilk titrek adımlar, hatırlayamadığım düşünceler. Sokaktaki o bir anlık çılgınlığım olmasa, sana anlatacağım öykü de başka bir öykü olurdu. O günkü durumum göz önünde tutulursa, anlatılacak öykü falan olmazdı, diyeceğim geliyor.

Birbirimizden ayrılmadan soluk soluğa kaldırımın kenarında yattık. Sonunda Koşucular köşeyi dönüp gözden kayboldular. Isabel başına gelenleri yavaş yavaş anlarmış gibiydi. Kalkıp oturdu, çevresine bakındı,

sonra gözlerini bana çevirdi ve usulca ağlamaya başladı. Korkunç bir şeyi fark etmişti o anda. Ölümden kılpayıyla kurtulduğu için değil, nerede bulunduğunun bilincinde olmadığı için ağlıyordu. Ona hem acıdım, hem de biraz korktum. Bu çökük gözlü, uzun suratlı, titreyen, zayıf kadın kimdi? Ben de onun yanma böyle uzanmış ne yapıyordum sokakta? Kadın yalnızca yarı deliye benziyordu, ama soluk alacak hale gelir gelmez ilk düşüncem ondan kaçmak oldu.

Kararsız bir hareketle elini yüzüme uzatarak, "Sevgili yavrum," diye mırıldandı. "Ah benim tatlı küçüğüm, yüzün yarılmış. Yaşlı bir kadını kurtarmaya koşuyorsun, yaralanan da sen oluyorsun. Neden bilir misin? Ben uğursuzluk getiririm de ondan. Bunu herkes bilir, ama bana söylemeye çekinirler. Ben biliyorum oysa. Kimse anlatmasa bile her şeyi biliyorum."

Yere yuvarlanırken taşlardan birine çarpmıştım. Sol şakağımdan kan sızıyordu. Ama önemli bir şey, telaşlanmayı gerektiren bir şey değildi. Tam "Hoşçakal," deyip uzaklaşacakken onu yalnız bırakmaya kıyamadım. Başına başka bir şey gelmemesi için onu evine kadar götürmem daha doğru olurdu. Ayağa kalkmasına yardım ettim, gidip meydanın ortasında kalan arabasını getirdim."Ferdinand'ın iyice tepesi atacak," dedi. "Bugün eli boş döndüğüm üçüncü gün. Birkaç gün daha böyle giderse işimiz bitik."

"Gene de eve dönmelisin," dedim. "Hiç değilse birkaç saatliğine. Arabanı bir yerden bir yere itecek durumda değilsin."

"Ya Ferdinand'ı ne yapayım? Bir şey getirmediğimi görünce deliye dönecek."

"Üzülme," dedim. "Olanları ona ben anlatırım." Ne dediğimin farkında değildim aslında. Garip bir biçimde etkilenmiştim, buna karşı koymak da

elimde değildi. Büyük bir acıma duygusuna kapılmıştım birden. O kadını gözetip korumak istiyordum. Birinin canını kurtaran insanlar için söylenen söz doğru belki de. Birinin canını kurtardın mı, derler, o kişi artık senin sorumluluğundadır ve istesen de, istemesen de sonsuza kadar o insana bağlanmışsındır.

Evine dönmemiz neredeyse üç saat sürdü. Olağan koşullar altında bir buçuk saatte varırdık, ama Isabel öyle yavaş ilerliyor, öyle şaşkın ve titrek adımlarla yürüyordu ki biz eve girdiğimizde güneş batıyordu. Göbekbağı yoktu (onu birkaç gün önce kaybettiğini söyledi), araba arada bir elinden kurtuluyor, hoplayıp zıplayarak yoldan aşağıya gidiyordu. Adamın biri arabayı elinden alacaktı az kalsın. Ondan sonra bir elimle kendi arabamı, bir elimle onunkini tutmaya karar verdim, bu da yürüyüşümüzü büsbütün yavaşlattı. Memory Avenue'da boy gösteren haraç noktalarından uzak durmaya özen göstererek ayaklarımızı sürüye sürüye altıncı sayım bölgesinin dış kesiminden geçtik, şimdi polis kışlasının bulunduğu Pyramid Caddesi'ne saptık. Isabel bir daldan bir dala atlayarak, bölük pörçük anlatarak bana kendisiyle ilgili epeyce bilgi verdi. Söylediğine göre kocası eskiden tabelacıymış. Ancak işyerlerinden birçoğu masrafları karşılayamaz duruma gelipde kepenklerini indirince o da işsiz kalmış. Birkaç yıldır işsizmiş. Önce kendini içkiye vermiş. İçki parasını Isabel'in çantasından çalarmış geceleri. Ya da dördüncü sayım bölgesindeki içki damıtım tesislerinin çevresinde dolaşır, dans edip fıkra anlatarak oranın işçilerinden bir-iki glot sızdırmaya çalışırmış. Günün birinde birtakım adamlardan dayak yemiş. Ondan sonra da bir daha sokağa çıkmamış. Artık hiçbir yere gitmiyormuş. Her gün evde oturur, pek az konuşur, geçim derdiyle hiç ilgilenmezmiş. O gönül indirip böyle ayrıntılarla ilgilenmeyince sorunlarla baş etmek Isabel'e kalmış. Ferdinand'ın ilgi gösterdiği tek konu kendi hobisiymiş artık. Minik minik gemiler yapar, onları boş şişelere yerleştirirmiş.

Isabel, "Öyle güzel gemiler yapıyor ki," dedi, "bu tip bir erkek olmasını bağışlayacağım geliyor. Küçücük, harika şeyler. Minik minik, kusursuz gemiler. İnsan, küçülüp küçülüp topluiğne kadar kalsam, sonra da şu gemilere binip yelken açsam, diye düşünüyor."

"Ferdinand sanatçıdır," diye sürdürdü sözünü. "Eskiden de ne yapacağı kestirilemeyen, huysuz bir adamdı. Bir bakarsın parlar, bir bakarsın sönerdi. Ama boyadığı tabelaları görecektin! Herkes Ferdinand'ı arardı. Bütün dükkânlara iş yapardı. Eczanelere, manavlara, tütüncülere, kuyumculara, tavernalara, kitapçılara, herkese. O zaman kendi dükkânı da vardı. Kentin merkezindeki depoların orada küçük bir dükkân. Yeri çok iyiydi. Şimdi hiçbir şey kalmadı. Ne testereleri, ne boya fırçaları, ne küçük boya kutuları, ne de talaş ve vernik kokusu. Sekizinci sayım bölgesindeki ikinci temizlik hareketine giriştiklerinde hepsi yok oldu, iş de böylece sona erdi."

Isabel'in söylediklerinin yarısını anlamıyordum. Ancak anlattıklarından çıkartabildiğim kadarıyla üç-dört çocuk doğurmuştu. Çocukları ya ölmüş, ya evdenkaçmışlardı. Ferdinand işsiz kalınca o da çöp işinde çalışmaya başlamıştı. Onun yaşında birinin çöpçülüğe yazılması beklenirdi, ama o buluntu avcısı olmayı seçmişti. Bana kalırsa bundan daha kötü bir seçim yapamazdı. Hareketleri yavaştı, çok akıllı değildi ve dayanacak gücü yoktu. Evet, dedi, bunları biliyorum. Ama o eksiklerini başka özellikleriyle kapatırmış. Nereye gitmek gerektiğini sezgileriyle bulurmuş, içgüdüsüyle, gözden uzak yerlerdeki buluntuların kokusunu alırmış. İçinde, onu bulunması gereken yere çeken bir mıknatıs varmış sanki. Bunu kendisi de açıklayamıyor, ancak zaman zaman hiç umulmayacak şeyler bulduğunu söylüyordu. Bir keresinde bir torba dolusu dantel iç çamaşırı bulmuş. Ferdinand'la ikisi bir ay süreyle o çamaşırların parasıyla geçinmişler. Bir gün sapasağlam bir saksofon, bir başka gün bir kutu

dolusu yepyeni deri kemer (son kemer fabrikası beş yılı aşkın bir süre önce kapandığı halde bunlar fabrikadan yeni çıkmış gıcır gıcır kemerlermiş), incecik kâğıda basılmış, dana derisinden cildi olan, sayfa kenarları yaldızlı bir İncil de bulmuş. Ama bunlar eskidendi, dedi; son altı ayda ustalığımı kaybettim sanki. Çok halsizdi, uzun süre ayakta kaldı mı yoruluyordu ve aklı işinden başka konulara kayıyordu boyuna. Hemen her gün, tanımadığı bir sokakta yürüdüğünü fark ediyor, bir köşeyi dönerken nereden geldiğini bilmediğini anlıyor, bir semte girince başka bir yerde olduğunu sanıyordu. Dinlenmek için bir kapı aralığına sığındığımızda, "Senin bugün orada bulunman bir mucizeydi," dedi. "Ama rastlantı değildi. Tanrı'ya o kadar yalvardım ki sonunda beni kurtaracak birini yolladı. Biliyorum, artık kimse Tanrı'dan söz etmiyor. Ama elimde değil. Ben her gün Tanrı'yı düşünüyorum, geceleri Ferdinand uyuduktan sonra dua ediyorum, gün boyunca içimden onunla konuşuyorum. Ferdinand benimle konuşmayı kestiğinden beri tek arkadaşım Tanrı. Bir tek o dinliyor beni. işi çok biliyorum, benim gibi yaşlı bir kadına ayıracak zamanı yok. Ama Tanrı bir beyefendidir. Beni de listesine aldı. Bugün, sonunda beni gördü. Sevgisinin belirtisi olarak seni yolladı bana. Sen Tanrı'nın bana gönderdiği tatlı bir çocuksun, bundan sonra sana ben bakacağım. Senin için elimden geleni yapacağım. Dışarıda yatmayacaksın artık, sabahtan akşama kadar sokaklarda dolaşmayacaksın, korkulu düşler görmeyeceksin. Ferdinand ne derse desin, ben yaşadıkça kalacak bir yerin olacak. Bundan böyle başının üstünde bir dam ve önünde yiyecek bir şeyler olacak. Benim için yaptıklarından ötürü Tanrı'ya bu yolla teşekkür edeceğim. Dualarımı kabul etti. Sen benim sevgili küçük kızımsın artık. Tanrı'nın yolladığı sevgili küçük Anna'm."

Evleri Circus Sokağı'nda, ikinci sayım bölgesinin ortasındaki daracık sokaklarla toprak yollardan oluşan dolambacın derinliklerindeydi. Orası

kentin en eski bölümüydü. Daha önce oraya topu topu bir-iki kez gelmiştim. Buluntu Avcıları'na pek iş çıkmazdı oralarda. Ben de dolambacı andıran o sokaklarda kaybolmaktan korkardım. Evlerin çoğu ahşaptı, o yüzden de tuhaf bir çevreydi. Sivri uçlu taşlarla toz toprak yığınları, aşınmış tuğlalar, yıkık taş duvarlar yoktu burada. Onun yerine, evler bel verip kağşıyor, kendi ağırlıkları altında eziliyor, yavaş yavaş toprağa gömülüyorlardı sanki. Başka yapılar parçalanıp ufalanırken, buradakiler güçsüz düşen yaşlı insanlar, eklemlerindeki artritten ötürü ayakta duramayan ihtiyarlar gibi buruşup kuruyorlardı. Damların birçoğu çökmüş, tahta kaplamalar çürüyüp sünger dokusuna dönmüştü. Arada bir, evlerin koskoca bir paralelkenar gibi yamulduğu görülebiliyordu. Hepsi öylesine eski, öylesine köhneydiler ki insan parmağının ucuyla dokunsa ya da şöyle bir üflese yere yıkılıvereceklerdi.

Ancak Isabel'in oturduğu ev tuğladan yapılmıştı. Her katında dört küçük daire bulunan altı katlı bir yapıydı. Basamakları sallanan merdiven karanlıktı, duvarların yağlıboyası dökülüyordu. Yerlerde dolaşan karıncalarla hamamböceklerine kimse ilişmiyor, her yer eskimiş yemek, kirli çamaşır ve toz kokuyordu. Ama yapının kendisi sağlam görünüyordu, ben de çok şanslı olduğumu düşünüyordum. Bizler için her şeyin ne çabuk değişebildiğini gözden kaçırma lütfen. Ben kente gelmeden önce birisi böyle bir yerde yaşayacağımı söylese inanmazdım. Şimdiyse şükrediyordum. Sanki biri bana büyük bir armağan vermişti. Bir nimetti bu. Konfor da, sefalet de görece şeyler çünkü. Kente gelişimden üç-dört ay sonra, bu yeni yuvamı hiç tiksinmeden, yüzümü buruşturmadan kabul etmeye razıydım.

Isabel benim de orada oturacağımı söyleyince Ferdinand fazla patırtı çıkarmadı. Isabel doğru bir taktik uyguladı bence. Orada kalabilmem için kocasından izin istemedi, artık bu evde iki yerine üç kişi olacağız,

demekle yetindi. Ferdinand gündelik işlerde alınması gereken bütün kararları çoktan karısına bıraktığından, başka alanlarda da sorumluluk alması gerektiğini - sözle olmasa bile - kabul etmedikçe, tek bir alanda yetkili kişi gibi davranması biraz zordu. Isabel benimle konuşurken yaptığı gibi Tanrı'yı da karıştırmadı işe. Başından geçenleri duygusallığa kaçmadan, olduğu gibi anlattı. Olayı süslemeden, yorum yapmadan onu nerede ve nasıl kurtardığımı açıkladı. Ferdinand pek ilgilenmezmiş gibi sessizce dinliyor, arada bir bana kaçamak bir bakış fırlatıyor, ancak anlatılanlar kendisini ilgilendirmezmiş gibi çoğunlukla gözünü dikip pencereye bakıyordu. Isabel anlatacaklarını bitirince bir an düşündü, sonra da omuz silkti. Ardından, bakışlarını ilk kez açıkça bana çevirerek, "Onca sıkıntıya girmekle yazık etmişsin," dedi. "Bu kemik torbası geberse kurtulurdu." Sonra da odanın bir köşesindeki iskemlesine çekildi, karşılık vermemi beklemeden önündeki gemi maketinin üstünde çalışmaya başladı.

Korktuğum kadar kötü çıkmamıştı Ferdinand; en azından başlangıçta pek kötü değildi. Kimseyle işbirliği yaptığı, kimseye yardım ettiği yoksa da, benim beklediğim gibi açıkça hainlik de etmiyordu. Öfkesini kısa süreli huysuzluklarla belli ediyor, ancak genelde konuşmadan, kimseyle konuşmamakta inat ederek, kötü niyetli bir kaçık gibi surat asıp köşesinde oturuyordu. Çirkin bir adamdı, çirkinliğini unutturacak hiçbir özelliği yoktu; ne sevimliliği, ne cömertliği, ne de bağışlatıcı bir inceliği. Kamburu çıkmış sıska bir adamdı. Burnu iri ve kemerli, kafası yarı yarıya kabaktı. Başında kalan saçlar kıvırcık ve dağınıktı, kafasının her yanından fışkırırdı. Teninde hasta insanların solgunluğu görülürdü. Gövdesini - kollarını, bacaklarını ve göğsünü - kaplayan kara kıllardan ötürü daha da solgun görünmesine yol açan bir ölü beyazlığıydı onunki. Her zaman tıraşsız, her zaman paçavralar içindeydi. Bir kere bile pabuç giydiğini görmedim. Kumsallarda, denizin getirdiği şeyleri toplayarak

geçinmeye çalışan adamların karikatürlerine benzerdi. Gemilere düşkünlüğü ıssız bir adaya düşmüş adam rolünü benimsemesine yol açmıştı sanki. Ya da tam tersi. Kendisini ıssız bir adada bulduğundan, yüreğindeki sıkıntının bir belirtisi, gizli bir yardım çağrısı olarak gemi yapmaya başlamıştı. Ama bundan yardım çağrısına bir karşılık beklediği anlamı çıkarılmamalı. Ferdinand'ın artık hiçbir yere gideceği yoktu, bunu kendi de biliyordu. Bir kere, iyiliğinin üstünde olduğu günlerin birinde, dört yılı aşkın bir süredir evden adım atmadığını söyledi. Pencereyi göstererek, "Dışarıda ölüm kol geziyor. ' dedi. "O sular köpekbalıklarıyla,adamıolduğu gibi yutabilecek balinalarla dolu. Beni dinlersen kıyıdan uzaklaşma. Kıyı kıyı git ve olabildiğince çok sayıda yardım çağrısı yolla."

Ne var ki Isabel adamın yeteneklerini hiç abartmamıştı. Ferdinand'ın küçük gemileri birer mühendislik harikasıydı gerçekten. Tasarım ve montajı çok akıllıca yapıyor, işçilikte büyük incelik gösteriyor, yeterli malzeme - kâğıt ve tahta parçaları, tutkal, ip, arada bir de boş şişe - bulabildiği sürece kendini tümüyle işine verdiğinden evde pek sorun yaratmıyordu. Ferdinand'la iyi geçinmenin en iyi yolunun onu yok saymak olduğunu öğrendim. Başlangıçta, kötü niyetli olmadığımı kanıtlamak için epey uğraşmıştım. Gelgelelim Ferdinand savaşmaya öylesine hazırdı, kendinden ve dünyadan öylesine tiksinmişti ki hiç yararı olmadı. Tatlı sözden anlamıyor, çok kez söyleneni bir tehdit olarak yorumluyordu. Bir gün gemilerini övmek gibi bir yanlışlık yaptım sözgelimi. Çok güzel olduklarını, satmaya kalkışsa epey para getireceklerini söyledim. Çılgına döndü. Yerinden fırlayıp odada dört dönmeye başladı. Çakısını suratıma doğru sallayarak, "Satmak mı!" diye bağırdı. "Filomu satmak ha? Sen deli misin? Önce beni öldürmen gerek! Bir tekinden vazgeçmem. Asla! İsyan bu be! Basbayağı ayaklanma! Bir kelime daha söylersen seni denize atarım!"

İkinci tutkusu evin duvarlarında yaşayan fareleri avlamaktı. Geceleri farelerin koşuştuklarını, bulabildikleri yiyecek kırıntılarını kemirdiklerini duyardık. Kimi zaman öyle gürültü yaparlardı ki uykudan uyanırdık. Ama akıllı farelerdi ve kolay yakalanmazlardı. Ferdinand kafes teli ve tahta parçalarıyla bir fare kapanı yapmıştı. Görev yapar gibi her gece kapan kurar, içine bir parça yem bırakırdı. Kapan, yakalanan fareyi öldürmüyordu. Yemin kokusuna gelip kapana girdiklerinde kapak kapanır, onlar da kafesin içinde kalırlardı. O da ancak ayda bir ya da iki kere oluyordu, ama Ferdinand sabah uyanıp da kapanda bir fare gördü mü sevincinden çıldırırdı. Kapanın çevresinde dolaşarak hoplayıp zıplar, el çırpar, nezleli bir sesle hırıldayarak gürültülü kahkahalar atardı. Fareyi kuyruğundan tutup alır ve çok sistemli bir şekilde ocağın ateşinde kızartırdı. Farenin kıvır kıvır kıvranarak can acısıyla cıyakladığını seyretmek korkunçtu, ama Ferdinand yaptığı işten başka bir şey düşünmeden öylece durur, kehkeh gülerek kendi kendine et yemenin keyfiyle ilgili bir şeyler anlatırdı. Kızartma işi bitince, kaptanın kahvaltı şöleni diye açıklamada bulunur, ardından yüzünde şeytanca bir gülüşle, salyalarını akıtarak şapır şupur girişir, hayvanı tüyüyle birlikte mideye indirirken kemiklerini dikkatle tükürürdü. O kemikleri pencere pervazına koyup kuruturdu. Sonra da gemi maketlerinin değişik parçaları - yelken ya da bayrak direği, yahut zıpkın - olarak kullanırdı. Hiç unutmam, bir kere fare kaburgalarından bir köle gemisine kürek yapmıştı. Bir kere de fare kafatasını gemi aslanı olarak kullandı ve bir korsan gemisinin burnuna taktı. Baktıkça içim kalksa bile, güzel bir iş çıkardığını kabul etmek zorundayım.

Ferdinand iyi havalarda iskemlesini açık pencerenin önüne çeker, yastığını pencere pervazına yerleştirir, öne eğilip çenesini avuçlarının arasına alarak saatlerce aşağıdaki sokağı seyrederdi. Tek söz etmediğinden, ne düşündüğünü anlamak olanaksızdı, ama zaman

zaman, pencere nöbeti sona erdikten bir-iki saat sonra müthiş bir sesle bağırmaya başlar, ağzından öfke ve şiddet dolu, ancak saçmasapan sözler dökülürdü. "Öğütün onları!" diye haykırırdı. "Öğütün ve tozlarını dört yana saçın. Domuzlar! Hepsi domuz. Salla beni, güzel tüylü düşman! Salla da indir. Burada asla ele geçiremezsin. Of, pof, ben burada güvendeyim." Bir mantıksız sözü bir başkası izler, kanında birikmiş bir zehri kusarcasına söylenirdi. On beş, belki yirmi dakika böyle bağırıp çağırdıktan sonra sanki içindeki fırtına dinmiş gibi, ansızın, herhangi bir uyarıda bulunmadan yeniden suspus olurdu.

Benim orada kaldığım aylar süresince Ferdinand' in gemileri giderek küçüldü, küçüldü, küçüldü. Önceleri viski şişelerine yerleşen maketler daha sonra bira şişelerine, öksürük şurubu şişelerine, deney tüplerine, ardından da boş esans şişelerine sığar oldu. Sonunda mikroskobik gemiler yapmaya başladı. Bana kalırsa akıl almaz bir işti ya, görünüşe bakılırsa Ferdinand'ı hiç bıktırmıyordu. Gemiler küçüldükçe onlara daha çok bağlanıyordu. Bir-iki kere, her zamankinden erken uyandığım günlerde onun pencerenin önünde oturduğunu, gemiyi elinde tutarak altı yaşındaki bir çocuk gibi onunla oynadığını, dalgaları yararcasına, düşsel bir okyanusta yol alırcasına havada dolaştırdığını, kendi yazdığı bir oyunda birkaç rol oynarmış gibi, değişik seslerle kendi kendine konuştuğunu gördüm. Zavallı ahmak Ferdinand. Bir gece, sanatçı olarak gösterdiği başarıyla övünürken, "Ne kadar küçük olursa o kadar iyi," dedi. "Günün birinde kimsenin göremeyeceği kadar küçük bir gemi yapacağım. O zaman sen de anlarsın, bilgiç şıllık! Karşındakinin kim olduğunu o zaman anlarsın! Gözle görülmeyecek küçüklükte bir gemi! O zaman görürsün, pis şırfıntı! Başına geleni anlamana bile fırsat kalmayacak. Ha ha! Neye uğradığını bilemeyeceksin."

Aşağı yukarı beş metreye altı metre boyutlarında büyücek bir odada

yaşıyorduk. Bir lavabomuz, bir kamp ocağımız, bir masamız, iki iskemlemiz (daha sonra üç oldu) vardı, odanın geri kalan bölümünden ince bir perdeyle ayrılmış bir köşede de oturağımız. Ferdinand'la Isabel ayrı yatarlardı. O ikisi odanın iki köşesinde, ben de üçüncüsünde. Döşek yoktu, ama bir battaniyeyi katlayıp altıma serince taban döşemelerinin sertliğini hissetmiyordum. Pek rahatsız değildim. Açıkta geçirdiğim aylarla karşılaştırılırsa, çok rahat ettiğim söylenebilirdi.

Onlarla oturmam Isabel'in işini kolaylaştırdı. Bir süre için biraz iyileşir, gücünü toplar gibi oldu. Daha önce her işe o koşarmış. Sokaklarda buluntu arar, ele geçirebildiklerini Yeniden Diriltme Uzmanları'na taşır, belediye pazarlarından alışveriş yapar, eve gelip yemek pişirir, sabahları pislik kovasını o boşaltırmış. Şimdi yükünü paylaşacak biri vardı hiç değilse. İlk birkaç hafta her şeyi birlikte yaptık. Geriye baktığımda o günlerin en güzel günlerimiz olduğunu anlıyorum. Biz ikimiz güneş doğmadan önce çıkar, şafak saatlerinin sessizliğinde daracık, ıssız sokaklarda, geniş bulvarlarda dolaşırdık. Bahardı galiba; nisan sonlarıydı. Hava insanı aldatacak kadar güzeldi. Öyle güzeldi ki bir daha asla yağmur yağmayacak sanıyorduk. Rüzgâr ve soğuk hava bir daha dönmemecesine yok olmuştu sanki. Yanımıza tek bir araba alıyor, ikincisini evde bırakıyorduk. Ben Isabel'in hızına ayak uydurarak arabayı yavaş yavaş sürer, onun kerteriz almasını, bulunduğumuz noktayı değerlendirmesini beklerdim. Kendisiyle ilgili olarak söylediklerinin hepsi doğruydu. Olağanüstü bir yeteneği vardı bu işte. O güçsüz haliyle bile gördüğüm en başarılı buluntu avcısıydı. Bazen, bu kadın bir şeytan, diye düşünüyordum; nesneleri büyü gücüyle bulabilen bir cadı düpedüz. Bunu nasıl becerdiğini anlatmasını istiyordum hep, ama hiçbir zaman pek bir şey söylemiyordu. Şöyle bir duralar, birkaç dakikada ciddi ciddi düşünür, ardından, işin peşini bırakmayacaksın ya da umudunu yitirmeyeceksin gibisinden bir şeyler söylerdi. Öyle geniş kapsamlı sözler ki bana hiç

yarar sağlamıyordu. Sonunda ondan neler öğrendiysem sözlerini dinleyerek değil, yaptıklarını izleyerek öğrendim. Onun bilgisi derimin gözeneklerinden içeri sızdı sanki. Yeni bir dil öğrenirken olduğu gibi. Rasgele bir yön tutturur, nereye bakmamız gerektiği konusunda Isabel'in bir sezgisi oluncaya kadar gelişigüzel dolaşırdık. O zaman ben arabayı Isabel'e bırakır, onun gösterdiği yere seyirtirdim. Sokakların o günlerdeki kesatlığı göz önüne alınırsa, iyi iş çıkardığımız söylenebilirdi. Geçimimizi sağlayacak kadar kazanabiliyorduk, birlikte çalışmamızın başarılı sonuç verdiği de kesindi. Sokaklarda pek fazla konuşmazdık. Isabel bunun tehlikeleri konusunda beni uyarmıştı. Hiçbir şey düşünme, derdi. Sokağın bir parçası haline gelmeye, bedenini yok saymaya çalış. Aklın dağılmasın; hüzünlenmeyeceksin, sevinmeyeceksin, sokaktan başka bir şeyi düşünmeyeceksin. İçin bomboş kalacak, bütün dikkatini bundan sonra atacağın ilk adıma vereceksin. Onca öğüdünün arasında gerçekten anlayabildiğim bir tek bu oldu.

Gelgelelim benim yardım etmeme, her gün çok daha az yol yürümek zorunda kalmasına karşın, Isabel giderek güçten düşüyordu. Zamanla sokaklarda dolaşması, ayakta kalması gereken uzun saatlere dayanabilmesi büsbütün zorlaştı, kaçınılmaz olarak, bir sabah yataktan kalkamaz hale geldi. Bacaklarındaki ağrılar öyle kötüydü ki ben yalnız çıkmak zorunda kaldım. O günden sonra da bütün işi tek başıma yaptım.

Gerçekler böyle, ben de sana bütün gerçekleri birer birer anlatıyorum. Evin günlük işlerini ben üstlendim. Sorumluluk bendeydi, her işi ben yapıyordum. Güleceksin, biliyorum. Kendi evimizde nasıl yaşadığımı düşünüyorsun. Aşçımız, hizmetçimiz, her cuma günü şifonyerimin çekmecelerine yerleştirilen ütülü çamaşırlarım. Parmağımı kımıldatmam gerekmezdi. Dünyanın bütün nimetleri sunulurdu bana. Ben de sunulanları hiç düşünmeden kabul ederdim. Piyano dersleri, resim

dersleri, göl kıyısında geçirilen yaz tatilleri, arkadaşlarımla yabancı ülkelere yaptığım yolculuklar. Şimdiyse evin kölesi olmuştum. Eski hayatımda asla karşılaşıp tanışamayacağım iki insanın tek dayanağı bendim. Kaçıkça saflığı ve iyiliğiyle Isabel; kaba, delice öfke nöbetleriyle kendini suyun akıntısına bırakan Ferdinand. Çok tuhaftı her şey; akla gelmeyecek bir durumdu. Ne var ki ben Isabel'in hayatını kurtardığım gibi o da benim canımı kurtarmıştı ve onları yüzüstü bırakmayı bir gün bile düşünmedim. Sokakta bulunmuş kimsesiz bir kız olmaktan çıkıp o iki insanı mutlak bir yıkımdan koruyan kişi haline geldim, Ben olmasaydım on gün bile dayanamazlardı. Yaptıklarımla övünmek istemem, ama ömrümde ilk kez bana güvenen insanlar vardı ve onları hayal kırıklığına uğratamazdım.

Başlangıçta, Isabel bir şeyim yok, birkaç gün dinlenirsem bir şeyim kalmaz, göz açıp kapayıncaya kadar iyileşirim, deyip durdu. Sabahları ben evden çıkarken, "Bu geçici bir sorun," diye mırıldanırdı. Gelgelelim yanıldığı kısa zamanda anlaşıldı. Haftalar geçti, durumu düzelmedi. Yaz başında bir daha iyileşmeyeceği açıkça ortadaydı. Arabasıyla buluntu arama ruhsatını dördüncü sayım bölgesindeki bir karaborsacıya satmak zorunda kaldığımız gün bizim için darbelerin en ağırı oldu. Böylece, hastalığının iyileşmeyeceğini kesin olarak kabul etmiştik. Yapabileceğimiz başka bir şey yoktu. Araba her gün evde duruyor, kimsenin işine yaramıyordu. O arada bir de para sıkıntısı çekiyorduk. Kişiliğine çokuygun düşen bir tutumla, arabasını satmamı öneren de Isabel'in kendisiydi. Ancak yaptığımız şeyin ona acı vermediği anlamına gelmez bu.

Ondan sonra aramızdaki ilişki de değişti. İki ortak, iki eşit insan değildik artık. Bana yüklediği yükten ötürü öyle büyük bir suçluluk duyuyordu ki beni kanadının altına aldı, koruyucum kesildi. Çılgınca bir

tutkuyla üstüme titriyordu. Tek başıma çalışmaya başladığım günden kısa bir süre sonra görünüşümü değiştirmek için bir kampanya başlattı. Her gün sokaklarda gezemeyecek kadar çekici olduğumu, bu konuda bir şeyler yapılması gerektiğini söylüyordu. "Her sabah böyle çıkıp gittiğini görmeye yüreğim dayanmıyor," dedi. "Genç kızların başına gelenler korkunç. Öyle korkunç şeyler oluyor ki bunların sözünü bile edemiyorum. Anna, sevgili yavrum, seni kaybedecek olursam kendimi asla bağışlamam. Yüreğime iner, oracıkta can veririm. Güzelliğinle gururlanmanın yeri değil, meleğim. Bundan vazgeçmen gerek." Söylediklerinde haklı olduğundan öylesine emindi ki ağlamaya başladı. Ben de onunla tartışmaktansa suyuna gitmenin daha doğru olacağını anladım. Doğrusunu söylemek gerekirse çok sıkılmıştım. Ama onun sözünü etmeye çekindiği şeylerin bazılarını ben de görmüştüm, ama çıkmak için söyleyecek söz bulamıyordum pek. Önce saçlarım gitti. Korkunçtu, ağlamamak için kendimi zor tutuyordum. Isabel bir yandan makası şaklatıp cesur olmalısın diyerek saçlarımı tutam tutam keserken bir yandan da anaç bir hüzünle ağlayacak gibi oluyor, kendisi de tirtir titriyordu. Bu da durumu büsbütün zorlaştırıyordu. Ferdinand da oradaydı kuşkusuz. Kollarını kavuşturup köşesine yerleşmiş, karşısındaki sahneyi zalim bir kayıtsızlıkla izliyordu. Saçlarım yere düştükçe kahkahalar atıyor, yerdeki yığın büyüdükçe, sevici karılara benzedin diyordu. Isabel'in bana bunu yapması çok tuhafmış, artıkkendi folluğu tahta parçası gibi kuruyup gitmiş bir kadının. Isabel, "Onu dinleme, meleğim," diye mırıldanıyordu kulağımın dibinde. "O canavarın dediklerine kulak asma." Kulak asmamak, kötücül kahkahalarından etkilenmemek kolay değildi. Isabel işini bitirince elime küçük bir ayna tutuşturup bakmamı söyledi. İlk birkaç saniye çok korkunçtu. Öyle çirkinleşmiştim ki kendimi tanıyamadım. Başka bir insan olmuştum sanki. Bana neler oldu, diye düşündüm. Neredeyim? Aynı anda Ferdinand yeniden gülmeye başladı; karnından yükselen bir kin tufanıydı gülüşü. O zaman dayanamadım, aynayı odanın

karşısına fırlattım. Az kalsın yüzüne gelecekti. Ayna omzunun üstünden uçup duvara çarptı, birkaç parçaya ayrılarak yere düştü. Ferdinand benim bunu yaptığıma inanamazmış gibi birkaç saniye ağzı açık bakakaldı, sonra öfkeden titreyerek, kendinden geçerek bağırmaya başladı. Isabel'e sesleniyordu: "Gördün mü? Beni öldürmeye çalıştı! Orospu analı kız beni öldürmek istiyordu!" Isabel'in ona anlayış göstereceği falan yoktu. Bir-iki dakika sonra Ferdinand da sesini kesti. Ondan sonra da konuya bir daha değinmedi, saçımla ilgili tek söz söylemedi.

Zamanla ben de saçıma alıştım. Canımı sıkan saçımın kesilmesi düşüncesiydi, ama aslı aranırsa pek de kötü görünmüyordu galiba. Isabel beni erkeğe benzetmeye - bana kılık değiştirtmeye, takma bıyık taktırmaya - niyetli değildi. Tek isteği dişiliğimi, onun deyişiyle çıkıntılarımı, gözden saklamaktı. Ben hiçbir zaman "erkek kızlardan" biri olmamıştım zaten; erkek gibi davranmaya kalksam da kimseyi kandıramazdım. Taktığım küpeleri, rujlarımın renklerini, daracık, kısacık eteklerimi hatırlarsın. Çocukken bile süslenip püslenmeye, vamp kadını oynamaya bayılırdım. Isabel'in istediği göze batmamam, dikkati çekmememdi. Ben geçerken dönüp dönüp bakmamalıydı erkekler. Onuniçin de saçımı kestikten sonra bana bir kasket, bol bir ceket, bir yünlü pantolon ve kısa bir süre önce kendisine aldığı bir çift ökçesiz, bağcıklı pabuç verdi. Pabuçlar ayağıma bir numara büyüktü, ama üst üste iki çift çorap giyince ayaklarımın su toplaması önleniyordu. O kılıkla göğüslerim ve kalçam belli olmuyordu. Onların dışında kimsede cinsel istek uyandıracak fazla bir şey de yoktu. Giyeceklerin altında neler bulunduğunu anlamak için epey hayal gücü olmalıydı insanda. Oysa bu kentte bulunmayan bir şey varsa o da hayal gücüdür.

Böyle yaşıyordum işte. Sabahlan erkenden kalkıp çıkıyor, uzun günleri sokaklarda geçiriyor, geceleri eve dönüyordum. İşim fazla bir şey

düşünmeme fırsat bırakmayacak kadar ağırdı, bir adım gerileyip ileriye bakamayacak kadar yorgundum. Akşam yemeği yendi mi tek isteğim köşeme kıvrılıp uyumaktı. Ne yazık ki fırlatılan ayna olayı Ferdinand'da büyük bir etki bırakmış, aramızda katlanılmaz bir gerginliğin doğmasına yol açmıştı. Bütün gün evde Isabel'le baş başa kaldığından - ki bu da özgürlüğünün ve yalnızlığının sonu demekti - ben dönünce dikkatini bana yöneltiyordu. Gözüne batıyordum. Habire homurdanmasından, sürekli olarak eve getirdiğim paranın azlığından ya da aldığım yiyeceklerden yakınmasından söz etmiyorum. Bunun gerisinde yatan hınçtan ötürü ölümcül bir sorundu aramızdaki. Isabel'in baskısından kurtulmasının, içini boşaltmasının tek yolu beni hedef almaktı artık. Benden nefret ettiği, varlığım bile onun için bir işkence olduğu için, hayatımı zorlaştırmak amacıyla elinden geleni yapıyordu. Sözcüğün tam anlamıyla hayatımı sabote ediyordu. Her fırsatta başıma bela oluyor, karşı koymanın yolunu bulamadığım küçük saldırılarda bulunuyordu. Bunların neyle sonuçlanacağını daha ilk günlerde sezinlemiştim, ama öyle şeylerde deneyimim yoktu, hazırlıklı değildim ve kendimi nasıl savunabileceğimi bilmiyordum.

Sen beni tanırsın. Bedenimin nelere gerek duyup nelere duymadığını, içimde esen fırtınaları, pusuda bekleyen açlıkları bilirsin. Onlar böyle bir yerde bile ortadan kaybolmuyor. Doğru, burada öyle şeyleri düşünmeye fazla fırsat bulamıyor insan. Sokaklardan geçerken cinsel iştahla ilgili her türlü düşünceyi bir yana bırakacak ve sıkı duracaksın. Ama öyle dakikalar oluyor ki sözgelimi geceleri, kapkaranlık bir ortamda yatağında tek başına yatarken, insanın kendini değişik durumlarda düşlememesi çok zor. Ben de kendi köşemde çok yalnızlık çektiğimi yadsıyamam. Bu da insanı deli ediyor bazen. İçimde bir sızı oluyor, korkunç, dur durak bilmeyen bir ağrı; bu konuda bir şeyler yapmazsam asla dinmiyor. Tanrı biliyor ya, kendimi tutmaya çalışırdım, ancak bazen katlanılmaz hale gelirdi, yüreğimin

çatlayacağını sanırdım. Gözlerimi yumar, uyumalısın, derdim kendi kendime. Gelgelelim beynim öyle bir karmaşa içinde olur, geçirdiğim günle ilgili öyle imgelerle dolup taşar, beni sokaklarda gördüğüm sahneler ve cesetlerle öylesine tedirgin ederdi ki bu kargaşanın üstüne az önce Ferdinand'dan duyduğum hakaretlerin acısı da eklenince uyumak olanaksızlaşırdı. Tek çareyi cinsellikte, kendi kendime doyum sağlamakta bulurdum. Bunu böyle açıkça söylememi hoş gör; gizli saklı konuşmakta anlam görmüyorum. Ne de olsa o iş hepimizin başvurduğu bir çözüm. Bu koşullar altında benim için seçme hakkı diye bir şey yoktu. Neredeyse farkında bile olmadan, gövdeme dokunmaya başlar, ellerim başka birinin elleriymiş gibi yapardım. Avuçlarımı karnımın üstünde gezdirir, bacaklarımın iç yanlarını okşar, zaman zaman kabaetlerimi avuçlayıp mıncıklardım. İki kişiydim sanki. İkimiz birbirimizin kollarında yatar gibiydik. Bunun hüzünlü bir oyun olduğunu bilirdim, ama gövdem bu oyunlara yanıt verirdi gene de. Sonunda cinsel organımın nemlendiğini hissederdim. Gerisi sağ elimin ortaparmağına kalırdı. Sonradan üstüme bir gevşeklik çöker, gözkapaklarım ağırlaşırdı, uykuya dalardım.

Hepsi iyi hoş ya, o daracık yerde en ufak bir ses çıkarmak bile sorun yaratabilirdi. Galiba bazı geceler kendimi tutamamıştım. Son anda hafifçe inlemiş ya da içimi çekmiş olmalıyım. Böyle diyorum, çünkü çok kısa bir süre sonra Ferdinand'ın beni dinlediğini anladım. Onun gibi pis düşünceli birinin ne olup bittiğini anlaması uzun sürmemişti. Yavaş yavaş hakaretleri cinsel bir nitelik kazanmaya başladı. Anlamlı sözler ediyor, çirkin şakalar yapıyordu. Biraz önce bana pis orospu demişken biraz sonra hiçbir erkek senin gibi soğuk bir karıya el sürmek istemez, diyordu. Bir sözü bir başka sözüne uymuyordu, bana dört yandan saldırıyor, aman bilmiyordu. Ferdinand'ın beyninde bir tohum yeşermeye başlamıştı ve onu oradan sökmenin hiç yolu yoktu. Harekete geçmek için cesaret topluyordu. Her gün kendine olan güveninin arttığını, daha atak

davrandığını, tasarladığı şeyi yapmaya kararlı olduğunu görüyordum. Muldoon Bulvarı'ndaki o haraççıyla yaşadığım olay da kötüydü, ama o açık havada olmuş, kaçıp kendimi kurtarabilmiştim. Şimdi durum farklıydı. Ev çok küçüktü, burada bir olay çıkarsa kapana kısılmış olacaktım. Hiç uykuya dalmamanın dışında yapabileceğim bir şey yok gibiydi.

Yaz aylarındaydık. Hangi ay olduğunu unuttum. Sıcağı hatırlıyorum; havasız geceleri, insanın kanında fokurdayan uzun gündüz saatlerini. Güneş batar, katlanılmaz kokularla ağırlaşan boğucu hava hâlâ baskısını hissettirirdi. Ferdinand öyle gecelerin birinde harekete geçti. Usul usul emekleyerek odanın karşısına geçti, ahmak kurnazlığıyla yatağıma sokuldu. Bana dokunduğu anda, hâlâ akıl erdiremediğim bir nedenle, yüreğimdeki korku silinip gitti. O yaklaşırken karanlıkta yatarak uyur gibi yapmıştım. Onunla boğuşup yanımdan uzaklaştırmak mı, yoksa olanca gücümle bağırmak mı gerektiğine karar verememiştim. Ansızın bunların hiçbirini yapmamam gerektiğini anladım. Ferdinand elini göğsüme dayayarak alaycı bir gülüşle güldü, aslında çoktan ölmüş olan insanlardan başka kimsenin çıkaramayacağı sefil, kibirli bir ses çıkarmıştı. Ben de ne yapacağıma o anda karar verdim. Bu kararsa daha önce hiç bilmediğim bir ölçüde kesindi. Boğuşmadım, bağırmadım, gösterdiğim tepki benliğimin bir parçası olarak tanıdığım bir şeyden kaynaklanmadı. Artık hiçbir şeyin önemi yoktu. Hiç, hiçbir şeyin. Ferdinand bana dokunduğu anda onu öldüreceğimi anlamıştım. Bu öyle kesin, öyle karşı çıkılmaz bir karardı ki durup ona da söyleyeyim, onun için ne düşündüğümü, ölmeyi neden hak ettiğini o da anlasın gibisinden bir isteğe kapıldım.

Yer yatağımın yanına uzanarak gövdesini benimkine yaklaştırdı, tıraşlı suratını boynuma gömdü, evet, evet haklıymışım, evet, seni düzeceğim, sen de buna bayılacaksın, diye mırıldanmaya başladı. Soluğunda akşam

yemeğinde yediğimiz kurutulmuş sığır etiyle şalgamın kokusu vardı. İkimiz de ter döken birer mermi haline gelmiştik, gövdelerimizin her yanını ter basmıştı. İçerideki hava kıpırtısızdı, boğucuydu. Bana her dokunduğunda derimin üstünden kayan ter damlalarını hissediyordum. Onu durdurmak için herhangi bir şey yapmadım. Tek söz etmeden gevşekçe, duygusuzca yatıyordum. Bir süre sonra iyice kendinden geçti. Bunu hissediyor, el yordamıyla araştıran ellerini hissediyordum. Sonunda üstüme çıkmaya giriştiğinde iki elimle gırtlağına sarıldım. Önce hafifçe sıktım, oyun oynarcasına, sanki sonunda çekiciliğine, onun o karşı konulmaz çekiciliğine kapılmışım gibi. O yüzden herhangi bir şeyden kuşkulanmadı. Sonra biraz daha bastırdım. Gırtlağından kısık bir hırıltı yükseldi. Parmaklarımın basıncını artırdıktan sonra eşsiz bir mutluluk, yüreğimden yükselen, gem vurulması olanaksız bir sevinç duydum. İçimdeki bir eşikten atlamıştım sanki, dünya bambaşka bir yer olmuştu birdenbire. Her şeyin düşünülemeyecek kadar basitleştiği bir yer. Gözlerimi yumdum, boşlukta uçuyormuşum, sınırsız bir gecenin karanlığında yıldızların arasından geçiyormuşum gibi oldu. Ferdinand'ın boğazını ellerimin arasında tuttuğum sürece özgürdüm. Yerçekiminden kurtulmuştum, gecenin ötesine, kendimi düşünmenin çok, çok ötesinde geçmiştim.

İşin en tuhaf yanı bundan sonrasıydı. Birkaç saniye daha sıkmakla işini bitirebileceğimi anladığım anda onu bıraktım. Acımayla, güçsüzlükle ilgisi yoktu bunun. Ferdinand'ın boğazını sıkan parmaklarım çelik gibiydi. Ne kadar debelense, ne kadar tekmelese kurtulamazdı. Nedeni başkaydı. Duyduğum hazzın farkına varmıştım ansızın. Başka nasıl anlatabilirim bilmiyorum. O karanlıkta sırtüstü yatarak ter dökerken, gırtlağını sıkarak adamın canını alırken bunu kendimi korumak için yapmadığımı anlamıştım. Yalnızca haz duyduğum için öldürüyordum Ferdinand'ı. Bunun bilincine varmak korkunçtu, korkunçtu, korkunçtu. Boğazını

bıraktım ve onu hırsla ittim. Tiksintiden başka, öfkeyle burukluktan başka bir şey hissetmiyordum. Ellerimi gevşetmiş olmam önemli değildi. Sonucu değiştiren birkaç saniyelik bir farktı. Birkaç saniye eksik ya da birkaç saniye fazla olması önemli değildi. Ferdinand'dan geri kalır yanım olmadığını biliyordum artık, kimseden geri kalır yanım yoktu.

Ferdinand'ın ciğerlerinden ıslık gibi bir ses, eşeğin anırmasını andıran, insan sesine benzemeyen acıklı bir ses yükseldi. Göğsü korkuyla alçalıp yükselirkenboynunu tutmuş yerde debeleniyor, soluk almaya çabalıyor, öksürüyor, tıkanıyor, uğradığı felaketi üstüne başına kusuyordu. "Şimdi anladın," dedim, "karşındakinin kim olduğunu şimdi anladın. Bir daha böyle bir şeye kalkışırsan bu kadar yumuşak davranmam."

İyice kendine gelmesini bile beklemedim. Ölmeyeceği belliydi, o kadarı da bana yeterdi. Yeter de artardı bile. Giyeceklerimi sırtıma geçirip evden çıktım, merdivenlerden inerek gecenin karanlığına daldım. Her şey öyle çabuk olup bitmişti ki birkaç dakika sürmüştü ancak. Isabel uykusundan uyanmamıştı. O da başlı başına bir mucizeydi. Kocasını öldürmeme ramak kalmıştı ve Isabel yattığı yerde soldan sağa bile dönmemişti.

Sokaklarda birkaç saat başıboş dolaştıktan sonra eve döndüm. Saat dörde geliyor, Isabel'le Ferdinand her zamanki yerlerinde uyuyorlardı. Patırtı ancak altıdan sonra kopacaktır, diye düşündüm. Ferdinand sağa sola saldıracak, kollarını sallayacak, ağzı köpürerek bana çeşitli suçlar yöneltecekti. Bu kaçınılmazdı. Başından kestiremediğim nokta Isabel'in buna nasıl bir tepki göstereceğiydi. İçgüdülerim benden yana çıkacağını söylüyordu, ama buna güvenemezdim. Kritik durumlarda kimin kime bağlılık göstereceği hiç bilinmezdi. Hiç beklemediğin bir anda çatışma çıkabilirdi. Kendimi olabileceklerin en kötüsüne hazırlamaya çalıştım. İşler ters giderse yine sokakta kalacağımı biliyordum.

Çoğunlukla olduğu gibi önce Isabel uyandı. Bacaklarındaki ağrılar sabahları iyice azdığından, kalkmak onun için hiç kolay değildi. Ayağa kalkacak cesareti kendinde bulması yirmi dakika ya da yarım saat sürerdi genellikle. O sabah da en kötü sabahlarından biriydi. Isabel yavaş yavaş kendini toparlamaya çalışırkenben ortalıkta dolaştım, her zaman yaptıklarımı yaparak hiçbir şey olmamış gibi davrandım. Su kaynattım, ekmek kestim, sofrayı kurdum, günlük işlerimi aksatmadım. Çoğu sabah Ferdinand son dakikaya kadar uyur, pişen yulaf ezmesinin kokusunu duyuncaya kadar yerinden kalkmazdı. O yüzden ikimiz de onunla ilgilenmiyorduk. Yüzü duvara dönüktü, görünüşe bakılırsa uyanmamakta her zamankinden biraz daha fazla inat ediyordu. Bir gece önce çektikleri göz önüne alınırsa öyle olması çok mantıklıydı. Ben de hiç üzerinde durmadım.

Gelgelelim sessizliği sonunda dikkat çekmeye başladı. Isabel'le ben hazırlıklarımızı bitirmiş kahvaltıya oturmak üzereydik. Normalde birimizden biri Ferdinand'ı daha önce uyandırmış olurdu, ama o sabah ne ondan ses çıkıyordu, ne de benden. Havada garip bir isteksizlik seziliyordu sanki. Bir süre sonra, konuya değinmekten özellikle kaçındığımızı sezinledim sanki. İkimiz de önce ötekinin konuşmasını beklemeye karar vermiş gibiydik. Benim sesimi çıkarmamamın nedeni vardı elbette. Ancak Isabel'in tavrı daha önce görülmemiş bir şeydi. Derinden derine bir ürkütücülük, gözle görülmeyen bir değişime uğramışçasına, bir başkaldırı, bir sinirlilik seziliyordu onda. Belki dün gece yanıldım, diye düşündüm. Belki de uyanık yatıyordu. Belki gözleri açıktı ve o pis durumu bütün ayrıntılarıyla gördü.

"İyi misin, Isabel?" diye sordum. "Evet yavrum. İyiyim elbette," deyip bana o tatlı, kaçık, melek gülüşüyle gülümsedi.

"Ferdinand'ı uyandırsak mı acaba? Kahvaltıya o kalkmadan başlarsak

ne kadar kızar bilirsin. Onun payını da mideye indirdiğimizi düşünmesini istemeyizdeğil mi?"

Hafifçe göğüs geçirerek, "Herhalde istemeyiz," dedi. "Ben şurada baş başa oturup hoşbeş edebilmenin tadını çıkarıyordum. Artık hiç baş başa kalamıyoruz. Sessiz bir evin de büyüleyici bir yanı var, değil mi?"

"Evet Isabel, öyle. Ama bence Ferdinand'ı uyandırmanın zamanı geldi."

"Sen öyle diyorsan, peki. Benimki hesaplaşma saatini geciktirmeye çalışmaktan başka bir şey değil. Şimdi içinde bulunduğumuz şu ortamda bile hayat öyle güzel olabiliyor ki. Bazılarının o hayatın tadını kaçırmaktan başka bir şey bilmemeleri çok yazık."

Şifreyi andıran bu sözlere karşılık vermedim. Yolunda gitmeyen bir şeyler olduğu belliydi, ben de bunun ne olduğunu anlamaya başlıyordum. Ferdinand'ın yattığı köşeye gittim, yere çömelip elimi omzuna dayadım. Hiç tepki göstermedi. Omzunu tutup sarstım, yine kımıldamadı. O zaman adamı sırtüstü çevirdim. Bir-iki saniye süreyle hiçbir şey göremedim. Bir duygu vardı yalnızca; içime dolan bir duygu karmaşası. Bu bir ölü, dedim kendi kendime. Ferdinand bir ölü, bunu kendi gözlerimle görüyorum. Yüzünün durumunu ancak ondan sonra, kendi kendime bunları söyledikten sonra fark ettim. Gözleri yuvalarından uğramıştı, dili ağzından sarkıyordu, kuruyup kalan kanı burnunun ucunda birikmişti. Ferdinand'ın ölmesi olanaksızdı. Ben evden çıkarken yaşıyordu, yüzünü bu duruma getiren benim ellerim olamazdı. Ağzını kapatmaya çalıştım, ama çenesi sertleşmişti bile. Kımıldatamıyordum. Ağzını kapatmak için kemikleri kırmam gerekirdi ki ona da gücüm yetmezdi.

"Isabel," diye seslendim usulca. "Buraya gelsen iyi olacak galiba."

"Bir terslik mi var?" diye sordu. Sesi hiçbir şey belli etmiyordu. Ona ne göstereceğimi anlamış mıydı, anlamamış mıydı bilmiyorum.

"Gel de kendin bak."

Son zamanlarda ayaklarını sürüyerek yürüyebiliyordu ancak. Yine öyle yaptı, sandalyeye tutunarak odanın karşısına geçti. Ferdinand'ın köşesine gelince manevra yaparak iskemleye döndü, bir an durup soluklandı, sonra da cesede baktı. Birkaç saniye süreyle öylece baktı. Her türlü duygudan yoksun, tam anlamıyla kayıtsız bir tavırla. Ardından, en ufak bir ses çıkarmadan, en ufak bir hareket yapmadan ağlamaya başladı. Bilinçsizce ağlıyordu sanki; yaşlar gözlerinden dışarı taşıyor, yanaklarından aşağı süzülüyordu. Küçük çocuklar da öyle ağlarlar bazen; hıçkırmadan, solukları sıkışmadan. Birörnek iki musluktan akan su gibidir gözyaşları.

Bakışlarını cesetten ayırmadan, "Ferdinand'ın bir daha uyanacağını sanmıyorum," dedi. Başka bir yere bakamıyordu sanki, bakışları sonsuza kadar o noktaya dikili kalacak gibiydi."Ne olmuş dersin?"

"Orasını Tanrı bilir, yavrum. Ben tahmin bile edemem."

"Uykusunda öldü herhalde."

"Evet, öyle olması akla yakın. Uykusunda ölmüş olmalı."

"Sen nasılsın, Isabel?"

"Bilmiyorum. Henüz çok erken. Ama şu anda mutluyum. Biliyorum, bunu söylemek çok kötü, ama galiba mutluyum."

"Kötü değil, Isabel. Herkes gibi biraz huzur bulmak senin de hakkın."

"Hayır, yavrum, aslında kötü. Gel gör ki elimde değil. Tanrı beni

affetsin. Şu andaki duygularımdan ötürü Tanrı'nın beni cezalandırmayacağını umarım."

Isabel sabahın geri kalan bölümünü Ferdinand'ın cesediyle uğraşarak geçirdi. Benim yardımımı kabul etmedi, ben de birkaç saat köşemde öylece oturup onu izledim. Ferdinand'ı giydirmek anlamsızdı tabii. Gelgelelim Isabel başka türlü olmasına razı değildi. Kocasının eski Ferdinand gibi, öfke ve kendine acıma duygusu yüzünden yıkılmış bir erkek haline gelmeden önce olduğu gibi görünmesini istiyordu.

Ölüyü sabunlu sularla yıkadı, sakalını tıraş etti, tırnaklarını kesti, sonra da ona eskiden yalnız özel günlerde giydiği lacivert takımı giydirdi. Isabel birkaç yıldır gevşeyip yerinden oynayan taban tahtalarının altında saklamış o elbiseyi. Ferdinand yerini bilirse bağırıp çağırarak onu satmaya zorlayacağından korkarmış. Elbise artık adama çok bol geliyordu. Pantolonun belinden düşmemesi için kemere yeni bir delik açılması gerekti. Isabel inanılmayacak kadar yavaş çalışıyor, her ayrıntıya insanı deli eden bir dikkat gösteriyor, hiç duraklamıyor, bir an bile işi hızlandırmayı düşünmüyordu. Sonunda sinirime dokunmaya başladı. Ben işin olabildiğince çabuk bitirilmesini istiyordum, ama Isabel' in bana aldırdığı yoktu. Kendini tümüyle işine vermişti. Benim varlığımın farkında olup olmadığından kuşkuluydum. Çalışırken bir yandan da Ferdinand'la konuşuyor, adam onu duyabilecekmiş gibi söyleniyor, yumuşak bir sesle onu azarlıyordu. Ferdinand'ın söylenen her sözcüğü duyduğuna inanıyordu sanki. O korkunç ölüm kasılmasıyla donup kalmış olan bir yüzle adam karısının söylenmesine seyirci kalmaktan başka bir şey yapamazdı zaten. Bu da Isabel'in son şansıydı. Belki de ömründe ilk kez, Ferdinand'ın onu susturmak için yapabileceği bir şey yoktu.

Isabel işi öğleye kadar sürdürdü. Ölünün saçlarını taradı, ceketindeki tozları fırçaladı, oyuncak bebek giydirirmiş gibi, üstüne başına birkaç kere

çekidüzen verdi. Sonunda işi bitirdiğinde, ölüyü ne yapacağımızı kararlaştırmak gerekti. Ben merdivenlerden aşağı taşıyıp sokağa bırakmaktan yanaydım. Isabel bunun kalpsizlik olacağını söylüyordu. Hiç değilse alışveriş arabasına yükleyip kentin öbür ucundaki Değişim Merkezlerinden birine götürelim diyordu. Ben de birkaç nedenle buna karşıydım. Ferdinand çok iriydi bir kere, arabayı sokaklardan geçirmek tehlikeli olurdu. Arabanın devrildiğini, Ferdinand'ın yere yuvarlandığını, ardından onun da, arabanın da Akbabalar tarafından elimizden alındığını görür gibi oluyordum. Daha da önemlisi Isabel öyle uzun bir gezinti yapacak kadar güçlü değildi, sağlığına zarar vermesinden korkuyordum. Bütün gün ayakta kalırsa, zaten bozuk olan sağlığı büsbütün bozulabilirdi. Çok ağladı, çok yalvarıp yakardı, ama isteğini kabul etmedim.

Sonunda bir çözüm bulduk. O zaman çok mantıklı görünmüştü ya şimdi düşününce epey tuhaf bir çözüm olduğunu anlıyorum. Uzun uzun çekişip kararsızlık çektikten sonra Ferdinand'ı çatıya çıkarmaya, oradan aşağı atmaya karar verdik. Böylece o da Atlayanlar'dan biriymiş gibi görünecekti. Komşular Ferdinand'ın yürekli bir adam olduğunu düşüneceklerdi. Isabel öyle diyordu. Çatıdan atladığı için ona saygı duyacaklarını, bu adam kendi adına karar verecek kadar cesurmuş diyeceklerini ileri sürüyordu. Bu düşünceden hoşlandığı belliydi. Biz ikimiz de, dedi, onu gemiden denize atıyormuş gibi yaparız. Açık denizde ölen gemicilere öyle yaparlar, arkadaşları ölüyü denize atarlar. Evet, Isabel çok hoşlanmıştı bu düşünceden. Dama çıkacak ve bir geminin güvertesinde durduğumuzu düşleyecektik. Hava su sayılacaktı, yer de okyanusun tabanı. Ferdinand denizcilerin töreniyle uğurlanmış olacaktı böylece. Bu plan öyle kusursuz görünüyordu ki tartışmaya oracıkta son verdik. Gerçek bir denizci gibi yolcu edilecekti Ferdinand. Sonunda köpekbalıklarına yem olacaktı.

Ne yazık ki iş göründüğü kadar kolay değildi. Oda yapının en üst katındaydı, ama dama çıkan doğru dürüst bir merdiven yoktu. Çatı kapağına kadar çıkan, demir borulardan yapılmış, daracık birkaç basamak, portatif merdiven gibi bir şey vardı yalnızca. Çatı kapağı içeriden ittirilerek açılıyordu. Basamakların sayısı on ikiden, merdivenin yüksekliği de bir buçuk-iki metreden fazla değilse de, insan dengesini korumak için bir elle merdivene tutunmak zorunda kalacağından, Ferdinand'ın dikey bir konumda tutularak yukarıya tek elle çıkarılması gerekecekti. Isabel fazla bir yardımda bulunamazdı, işi benim yapmam gerekiyordu. Önce alttan itmeye, sonra yukarıdan çekmeye çalıştım. Gücüm yetmiyordu. Çok ağırdı, çok iriydi, o boğucu sıcakta terim gözlerimin içine akarken işin altından kalkmamın yolu yoktu. Ferdinand'ı yeniden odaya sürüklesek, pencereden dışarı atsak aynı etkiyi yaratmaz mıydı acaba? Damdan atılması kadar dramatik bir son olmazdı, ama o koşullar altında doğru bir seçenek sayılabilirdi. Ancak tam ben çatıya çıkmaktan umudu kestiğim sırada Isabel'in aklına bir şey geldi. Ferdinand'ı bir çarşafa saralım, dedi. Onun ucuna da ikinci bir çarşaf bağlarız. İkinci çarşaf yükü yukarı çekmek için halat olarak kullanılabilir. O da kolay iş değildi gerçi. Yine de bir yandan merdiven tırmanıp bir yandan adamı sürüklemekten daha kolaydı. Ben çatıya çıktım, Ferdinand'ı yavaş yavaş, her asılışta bir basamak yükselterek yukarı çektim. Isabel aşağıda durmuş yükü yönlendiriyor, bir yere takılıp kalmamasını sağlıyordu. Sonunda ölüyü dama çıkardık. O zaman yüzükoyun uzandım, elimi çatı kapağından aşağı sarkıtarak Isabel'in basamakları tırmanmasına yardım ettim. Kaç tehlike atlattığını, kaç kere ayağının kaydığını, ellerini bırakmayayım diye neler çektiğimi anlatmayacağım. Sonunda o da çatı kapağından yukarı çıkabildi ve santim santim ilerleyerek yanıma geldi, ikimiz de öyle yorgun düşmüştük ki damdaki kızgın katranın üstüne serildik. Birkaç dakika yerimizden kalkamadık, parmaklarımızı bile kımıldatamadık. Sırtüstü yatarak göğe baktığımı, o kızgın, çılgın güneşin

ağırlığı altında ezildiğimi, soluklarımın yavaşlamasını beklerken şimdi canım bedenimden çıkıp gidecek, diye düşündüğümü hatırlıyorum.

Yapı fazla yüksek sayılmazdı, ama ben kente geldiğimden beri ilk kez bu kadar yüksek bir yerde bulunuyordum. Hafif bir esinti çıktı, bir kıpırtı oldu. Sonunda, ayağa kalkıp aşağıdaki dünyanın kargaşasına bakabildiğimde, uzaklarda okyanusu görerek şaşırdım. Görüş alanının uçundaydı. Çok uzaklarda grimtırak bir mavilik halinde ışıldıyordu. Bunun beni nasıl etkilediğini anlatamam. Buraya geldiğimden beri ilk kez, kentin her yeri kaplamadığı, onun ötesinde de bir şeyler, başka dünyalar bulunduğu kanıtlanmıştı. Önümde yeni bir ufuk açılmıştı sanki. Sanki ciğerlerime bol oksijen dolmuş, bunu düşünmek başımı döndürmüştü. Önümde uzanan damlara bakıyordum. Ölü yakma fırınlarından ve enerji merkezlerinden yükselen dumanları gördüm. Yakınlardaki bir sokakta bir patlama olduğunu duydum. Aşağıda dolaşan insanlara baktım. İnsan olamayacak kadar küçük görünüyorlardı. Esintinin yüzümü yaladığını hissettim, havadaki pis kokuları duydum. Bana her şey yabancı geliyordu. Orada, hâlâ konuşamayacak kadar yorgun bir durumda Isabel'in yanında dururken ölü olduğumu hissettim birden. Mavi takım elbisesini giyen Ferdinand kadar, kentin kıyısındaki fırınlarda yakılarak duman haline gelen insanlar kadar ölüydüm ben de. Nicedir tatmadığım bir dinginlik yayıldı içime; neredeyse mutluluk duyuyordum. Ancak bu elle tutulmayacak bir mutluluktu, benimle ilgisi olmayan bir mutluluktu sanki. O zaman, durup dururken ağlamaya başladım. Gerçekten ağlıyordum. Göğsümden hıçkırıklar yükseliyor, soluğum kesiliyor, ciğerlerime hava girmiyordu. Çocukluğumdan beri öyle ağlamamıştım. Isabel beni kollarına aldı, başımı omzuna dayayarak uzun bir süre öylece tuttu. Ortada herhangi bir neden yokken hıçkıra hıçkıra ağladım. O gözyaşlarının nereden geldiğini bilmiyorum, ama ondan sonra, birkaç ay süreyle ben ben olmaktan çıktım. Hâlâ yaşıyor, hâlâ soluk alıyor, hâlâ oradan oraya

gidiyordum. Ancak ölü olduğum ve bir daha asla dinlemeyeceğim duygusundan kurtulamıyordum.

Bir ara damdaki işimizi bitirmeye giriştik. Öğle sonrasının geç bir saatiydi, sıcaklık damdaki katranı eritmişti, ayaklarımızın altında yumuşak, yapışkan bir tabaka vardı. Merdivenden yukarı çekilirken Ferdinand'ın elbisesi de biraz hasar görmüştü. Üstündeki çarşaf açılınca Isabel yeniden kocasına uzun uzun çekidüzen verdi. Adamı damın kenarına götürebileceğimiz an geldiğinde bu kez de ayakta durmalı, diye tutturdu. Yoksa oynadığımız oyunun amacı kalmazmış. Ferdinand'ınAtlayanlar'dan biri olduğu izlenimini yaratmalıyız, diyordu. Atlayanlar da sürünerek gitmezlerdi damların kenarına, başlarını dik tutarak, yiğitçe yürüyüp giderlerdi. Bu mantığa karşı çıkmanın yolu yoktu. O yüzden birkaç dakika Ferdinand'ın hareketsiz gövdesiyle boğuştuk, itip kakarak sonunda ayağa kaldırmayı başardık. Pek de sağlam basmıyordu doğrusu. Oynadığımız oyunun tüyler ürpertici bir oyun olduğu kesindi. Ferdinand'ın ölüsü ikimizin arasında ayakta dikiliyor, dev boyutlu, kurgulu bir oyuncak gibi durduğu yerde sallanıyordu. Saçları rüzgârda uçuşuyor, pantolonu aşağıya kayıyordu ve yüzünde o şaşkın, korkulu anlam vardı hâlâ. Onu köşeye götürürken boyuna dizleri bükülüyordu. Ayakları geriye kıvrılıp yerde sürünüyordu. Gideceğimiz noktaya vardığımızda ayakkabıları ayağından çıkmıştı. Damın kıyısına kadar gitmeyi ikimiz de göze alamadığımızdan, sokakta olayı gören herhangi bir kimse bulunup bulunmadığını hiçbir zaman anlayamadık. Damın kenarına bir metre kadar yaklaşınca daha fazla ilerlemeye korktuk. Birlikte hareket edebilmek için bir iki üç diye sayarak Ferdinand'ı sertçe ittik. Onunla birlikte aşağı uçmamak için de hemen geriye kaçtık. Adamın midesi damın kenarına çarptı, çarpınca adam hafifçe zıpladı, sonra aşağı yuvarlandı. Cesedin sokağa düştüğü zaman çıkaracağı sesi duymak için kulak kabarttığımı hatırlıyorum. Gelgelelim kendi nabzımın, beynimin

içinde zonklayan yüreğimin sesinden başka bir şey duyamadım. O gün ikimiz de sokağa çıkmadık. Ben ertesi sabah arabamla yola koyulduğumda Ferdinand'ın da, üstündeki elbisesinin de yerinde yeller esiyordu.

Sonuna kadar Isabel'in yanında kaldım. Yani bütün yaz, güz ve ondan sonraki birkaç hafta boyunca. Aşağı yukarı kış başına, soğukların ciddi bir biçimde hissedilmeye başladığı günlere kadar. O süre içinde Ferdinand'dan hiç söz etmedik; ne yaşamından, ne ölümünden, ne de herhangi bir şeyinden. Isabel'in onu öldürecek gücü ya da cesareti bulmuş olmasına şaşıyordum. Ama bence, olayın başka açıklaması yoktu. Birkaç kere o geceyle ilgili sorular sormak istediysem de bir türlü yapamadım. Konu Isabel'den başkasını ilgilendirmezdi. O da bundan söz etmek istemediğine göre soru sormaya hakkım yoktu.

Şurası kesin ki Ferdinand'ın ölümü ne onu üzmüştü, ne de beni. Damdaki törenden bir-iki gün sonra adamın bütün eşyalarını toplayıp sattım. Gemi maketlerinden başlayıp yarısı kullanılmış zamkına varıncaya kadar. Isabel hiç ses çıkarmadı. Sağlığı günden günebozuluyor, Ferdinand'sız hayat onun için gerçekten de bir işe yaramıyordu. Aslı aranırsa, damda geçirdiğimiz I günden sonra odadan dışarı adım atmamıştı.

Isabel'in öleceğini biliyordum, ama bu kadar çabuk olacağını düşünememiştim. Önce hiç yürüyemez hale geldi, ardından, zamanla halsizliği arttı. Hiçbir yeri tutmuyordu artık. Ne beli, ne kolları. Sonunda ağzı açılıp kapanmaz, gırtlağından lokma inmez oldu. Hastalığının bir tür skleroz, doku sertleşmesi olduğunu söylemişti bana; tedavisi de yokmuş. Yıllar önce anneannesi de aynı hastalıktan ölmüş. Isabel durumuna "çöküş" demekle yetiniyordu. Onu rahat ettirmeye çalışıyordum. Ancak bunun dışında yapabileceğim birşey yoktu.

İşin kötü yanı hâlâ çalışmak zorunda olmamdı. Hâlâ sabahları erkenden kalkıp yollara düşmek, neler bulabileceğime bakmak zorundaydım. Eskisi gibi hevesle yapamıyordum işimi. Para eden bir şeyler bulmam da giderek zorlaşıyordu. Her gün biraz daha geriliyordum; düşüncelerim bir yöne, ayaklarım başka bir yöne gidiyor, hızlı ve kararlı bir biçimde hareket edemiyordum. Çoğu zaman öbür Buluntu Avcıları benden hızlı davranıyorlardı. Mantar gibi ortaya çıkıyor, tam ben elimi bir şeye uzatırken bulduğum nesneyi kapıp kaçıyorlardı. Bu da yeterince buluntu toplayabilmek için sokaklarda daha uzun bir süre dolaşmamı gerektiriyordu. Bense evde oturup Isabel'e bakmam gerektiği düşüncesiyle kıvranıyordum. Ben yokken başına gelebilecekleri düşünüyordum boyuna. Ben dışarıdayken ölebilirdi pekâlâ. O zaman iyice perişan olur, çalışmak zorunda bulunduğumu bile unutabilirdim. Oysa çalışmak zorunluydu. Yoksa aç kalırdık.

Sonuna doğru Isabel'in kendi kendine hareket etmesi olanaksız hale geldi. Onu yatağına rahatça oturtup bırakırdım, ama artık kaslarını denetim altında tutamadığından birkaç dakika sonra aşağı doğru kaymaya başlardı. Oturuş biçimini değiştirmek, oturduğu yerde kıpırdamak ona korkunç bir acı veriyor, taban döşemesi üzerindeki kendi gövdesinin ağırlığı bile diri diri yakıyormuş gibi bir acı duymasına yol açıyordu. Tek sorun acı çekmesi de değildi. Kaslarla kemiklerdeki erime zamanla boynuna yayıldı, Isabel konuşma yetisini kaybetmeye başladı. Bedenin erimesi de kötüydü, ama ses de gitti mi insan hiç yokmuş gibi oluyor. Konuşma bozukluğu söylediklerinin kolayca anlaşılmamasıyla başladı. Sesler netliklerini kaybetti, ünsüz harfler daha yumuşak, daha belirsiz hale geldi, sonunda ünlü harfler gibi söylenmeye başladı. Başlangıçta düşünülecek daha önemli konular vardı, ben de biraz çaba harcayınca ne dediğini anlayabiliyordum. Gelgelelim durumu kötüye gittikçe söylediklerinden anlam çıkarabilmek için epey zorlandığımın

farkına vardım. Sonunda anlıyordum, ama bu her gün biraz daha güçleşiyordu. Derken bir sabah artık konuşamadığını gördüm. Gurultular, iniltiler çıkarıyor, bana bir şeyler söylemek istiyor, ancak gırtlağından yükselen anlaşılmaz bir tekerleme, kaosun sesini andıran korkunç bir gürültü olmaktan öteye geçmiyordu. Salyası ağzının köşelerinden akıyor, korkunç ses anlaşılmaz ve acıklı bir ağıt gibi sürüp gidiyordu. O sabah ağzında çıkan sesleri duyup benim şaşkın şaşkın baktığımı görünce ağlamaya başladı. O gün ona acıdığım kadar kimseye acımamıştım belki. Dünyası usul usul ondan uzaklaşmıştı, artık elinde kalan hemen hiçbir şey yoktu.

Yine de sonu gelmemişti henüz. Ondan sonra yaklaşık on gün süreyle söylemek istediklerini kâğıda yazacak gücü buldu. Bir öğleden sonra Yeniden Diriltme Uzmanları'ndan birine gidip mavi kaplı bir defter aldım. Büyük bir defter. Hiçbir sayfası kullanılmamıştı. Kentte doğru dürüst defter bulmak çok zor olduğundan epey pahalıydı. Fiyatı ne olursa olsun değer, diye düşündüm. Satıcı daha önce de iş yaptığım Uzmanlardan biriydi. Çin Sokağı'ndaki Bay Gambino. Adamla çekişe çekişe pazarlık ettim, aşağı yukarı yarım saat didiştik. Defterin fiyatını kırmadı, ama sonunda altı tane kurşunkalemle plastik bir kalemtıraşı bedava vermeyi kabul etti.

Ne tuhaf, şimdi ben de aynı mavi deftere yazıyorum. Isabel ancak beş-altı sayfasını doldurabildi. O öldükten sonra defteri atmaya kıyamadım. Nereye gittiysem yanımda götürdüm, o zamandan beri de yanımdan ayırmadım. Defteri de, sarı kalemleri de, yeşil kalemtıraşı da. Bunları geçen gün çantamda bulmasaydım sana yazmaya başlamazdım herhalde. Ne var ki onca sayfası boş olan defteri karşımda görünce kalemlerden birini alıp bu mektuba başlamak için dayanılmaz bir istek duydum. Şimdi de en önemli işim bu. Söyleyeceklerimi söylemek, iş işten

geçmeden hepsini kâğıda dökmek. Olan biten her şeyin birbiriyle ne kadar yakından ilgili olduğunu düşündükçe ürperiyorum. Isabel sesini kaybetmeseydi, benim bu sözlerimin hiçbiri var olmayacaktı. Onun söyleyebildiği kelimelerin kökü kuruduğu için benim ağzımdan bu sözler dökülüyor. Bunu hiç unutma. Isabel olmasaydı benim anlatacağım bir şey de olmayacaktı. Yazmaya hiç başlamayacaktım.

Sonunda ölümü de sesini kaybetmesine yol açan şey yüzünden oldu. Gırtlağı, yutağı hiç çalışmıyordu artık. O yüzden de hiçbir şeyi yutamıyordu. Katı bir şey yemesi zaten söz konusu değildi, zamanla suyu bile yutamaz oldu. Ağzı kurumasın diye birkaç damla suyla dudaklarını ıslatırdım. Gelgelelim ölmesinin yalnızca bir zaman sorunu olduğunu ikimiz de biliyorduk artık. Açlıktan ölüyordu. Herhangi bir besin maddesi alamadığı için tükenip gidiyordu. Şaşılacak birşeydi, ama en sonunda yanında oturur, dudaklarını ıslatırken bana gülümsüyormuş gibime geldi. Emin olamam gerçi. Dünyadan öylesine uzaklaşmıştı ki kesin olarak söyleyemem. Yine de Isabel ne yaptığının bilincinde değilse bile ben gülümsediğine inanmak istiyorum. Hasta olduğu için öyle çok özür diler, bütün gereksinimlerinin karşılanmasını benden beklediği için öyle utanırdı ki! Oysa ben onun için ne kadar gerekliysem o da benim için aynı ölçüde gerekliydi. O gülümsemeden - buna gülümseme denebilirse - sonra tükürüğü boğazına kaçtı. Tükürüğünü de yutamıyordu artık. Ağzının içini elimle temizlemeye çalıştıysam da salyasının çoğu boğazından aşağı akıyordu. Sonunda soluk alamaz oldu. O zaman çıkardığı ses korkunçtu. Ancak öyle güçsüz, gerçek bir çaba gösterebilmekten öyle uzaktı ki bu da pek uzun sürmedi.

Günün bir saatinde evdeki bir sürü şeyi topladım, arabama yükleyip sekizinci sayım bölgesindeki İlerleme Bulvarı'na götürdüm. Açık seçik düşünemiyordum - o anda bile bunun farkındaydım - ama bu beni

durdurmadı. Giyecek sattım, tabak çanak sattım, çarşafları battaniyeleri, elime geçirdiğim her şeyi sattım. Tanrı bilir başka neler sattım. Hepsinden kurtulmak içimi rahatlattı. Bu satış, gözyaşlarının yerini almıştı benim için. Çünkü damda geçirdiğimiz o günden sonra gözümden yaş gelmiyordu. Isabel ölünce her şeyi yakıp yıkmak, evi altüst etmek isteğine kapılmıştım. Satıştan elde ettiğim parayla kentin öbür ucundaki Panorama Ozon'a gittim ve bulabildiğim en güzel elbiseyi satın aldım. Beyazdı, kollarına ve yakasına dantel geçirilmişti, beline bağlanan enli bir saten kuşağı vardı. Isabel onu giydiğini bilebilseydi mutlu olurdu sanırım.

Ondan sonrasını pek iyi hatırlayamıyorum. Çokyorgundum, beynimde insanın kimliğini bile karıştırmasına yol açan bir bulanıklık vardı. Anlarsın herhalde, insan uyanıkken bile zaman zaman bilinçli, zaman zaman bilinçsiz bir durumdadır ya hani. Isabel'i kucakladığımı, Isabel'in ne kadar hafif olduğunu fark edince çok şaşırdığımı hatırlıyorum. Tüy gibiydi; o yumuşacık, gevşek gövdeyi taşırken çocuk taşıdığımı sanıyordum. Sonra da kendimi sokakta buldum. Arabamı kentin sokaklarından geçirdiğimi, yanımdan geçen herkesin yüküme bakıp bana saldırmayı, Isabel'in elbisesini çalmayı tasarladığı korkusuyla yürüdüğümü de hatırlıyorum. Ondan sonra Üçüncü Değişim Merkezi'ne ulaştığımı, başkalarıyla birlikte kuyrukta beklediğimi biliyorum. Sıram gelince görevlilerden biri cesedin ücretini ödedi. O da Isabel'in elbisesini olağanüstü bir ilgiyle gözlüyordu. İğrenç kafasında dönen çarkları görür gibi oldum. Bana az önce ödediği parayı göstererek elbiseyi de Isabel'le birlikte yakmaya söz verirse paranın onda kalabileceğini söyledim. Söz verdi tabii - suç ortağıymışız gibi alçakça göz kırptı bana - ama sözünü tutup tutmadığını bilemem. Tutmamıştır bence. Bunları düşünmemeyi yeğlememin bir nedeni de o.

Değişim Merkezi'nden ayrıldıktan sonra aklım havalarda, nerede bulunduğumu bile fark etmeden epey dolaşmış olmalıyım. Daha sonra bir

yerde, herhalde bir kapı aralığında uyuyakaldım. Uyandığımda kendimi daha iyi değil, belki daha kötü hissediyordum. Eve dönmeyi düşündüm, buna hazır olmadığıma karar verdim. O odaya dönmeye, orada tek başıma, işsiz güçsüz oturmaya dayanamayacaktım. Birkaç saat daha açık havada kalırsam bana iyi gelebilir, diye düşündüm. Derken biraz kendime gelip aklımı başıma toplayınca arabamın yerinde yeller estiğini gördüm. Göbekbağı hâlâ belime bağlıydı, ama arabam gitmişti. Sokağı gözden geçirdim, deliler gibi bir kapıdan ötekine koştum.

Hiç yararı olmadı. Arabayı ya ölü yakma fırınlarında bırakmıştım ya da ben uyurken biri çalıp götürmüştü. Beynim öyle bir uyuşukluk içindeydi ki hangisi olduğunu bile kestiremiyordum. Bu kadarcık bir şey yetiyor işte. Dikkatinin dağıldığı, gözünü dört açmayı unuttuğun birkaç dakika içinde her şey elden gidiyor, ansızın işini kaybediyorsun. Yaşayabilmem için gerekli olan tek nesne o arabaydı, şimdi o da gitmişti. Bir ustura alıp gırtlağımı kessem kendime ancak bu kadar kötülük edebilirdim.

Arabayı kaybetmek çok kötüydü, ama işin tuhaf yanı bunu pek fazla umursamayışımdı. Nesnel bir gözle bakılırsa, arabayı kaybetmek gerçek bir felaketti. Öte yandan, bu olay nicedir aradığım bahaneyi sağlamıştı bana. Artık çöp işinde çalışmayı bırakabilirdim. Isabel'in hatırı için sürdürmüştüm o işi. Şimdi Isabel de öldüğüne göre yeniden çöplerle uğraşabileceğimi sanmıyordum. Hayatımın o bölümü sona ermişti. Yeni bir rota çizmek, hayatımı yönlendirip bir şeyler yapmak fırsatı çıkmıştı karşıma.

Daha fazla düşünmeden yola koyuldum. Beşinci sayım bölgesinde çalışan, sahte belgeler düzenleyen adamlardan birine giderek ruhsatımı on üç glota sattım. O para beni iki-üç hafta idare ederdi, yine de bir kere başlamışken duracak değildim, eve döndüğümde kafamda birtakım planlar vardı. Evdeki öbür eşyaları da satarsam kaç para tutacağını

hesaplıyordum. Bütün gece uğraştım, her şeyi odanın ortasına yığdım. Dolabı deştim, kutuları boşaltıp çekmeceleri altüst ederek işe yarayacak bir şeyler aradım. Derken, sabahın beşine doğru, Isabel'in taban döşemesinin altındaki zula yerinde umulmadık bir hazine buldum: bir gümüş çatal ile bıçak, sayfa kenarları yaldızlı bir İncil, kırk sekiz glot bozuk parayla dolu bir kese. Ertesi günü, satılabilecek şeyleri bir valize doldurup çeşitli Yeniden Diriltme Uzmanlarına götürüp sattıktan sonra eve dönerek valizi yeniden doldurup götürmekle geçirdim. Toplam olarak üç yüz glottan fazla para kazandım (bunun üçte biri gümüş çatalla bıçaktan gelmişti) ve beş-altı aylık geçimimi sağlamış oldum. O koşullar altında umulmayacak kadar büyük bir paraydı bu. Zengindim, dünyalar benim olmuştu.

Ne var ki sevincim fazla uzun sürmedi. O gece satış işinin verdiği yorgunlukla bitkin bir durumda yatağa attım kendimi. Ertesi sabah, gün ağardıktan belki bir saat sonra, birilerinin kapıyı yumruklamasıyla uyandım. Tuhaftır, insan böyle şeyleri nasıl anlıyor, ne çabuk anlıyor! O sesi duyunca, bari beni öldürmeseler, diye düşündüm hemen. Ayağa kalkmama bile zaman kalmadı. Eve gelenler kapıyı kırıp içeri girdiler. Ellerinde, böyle durumlarda her zaman kullandıkları coplar ve sopalar vardı. Üç kişiydiler. İri yapılı iki delikanlıyı tanıdım. Alt katta oturan Gundersonların oğullarıydı. Haber ne çabuk duyuluyor, diye düşündüm. Isabel öleli ancak iki gün olmuş ve komşular hiç gecikmeden saldırıya geçmişlerdi.

Delikanlılardan biri, "Kalk bakalım," dedi. "Yaylan bakalım. Gitme zamanı geldi. Sessizce çekip gidersen canını yakmayız."

Çok sıkıcı bir durumdu, katlanılmaz bir durum. Battaniyeyi üstümden atarak, "Birkaç dakika izin verin de çantamı toplayayım," dedim. Öfkemi belli etmemeye, sakin görünmeye çalışıyordum. Karşı koymaya kalksam,

şiddete başvursam saldıracaklarını biliyordum çünkü.

Biri, "Pekâlâ," dedi. "Sana üç dakika zaman tanırız. Bir çantadan fazlasını doldurmaya kalkışma sakın. Eşyanı al ve çek git."

Bir gece önce havanın birdenbire soğumuş olması bir mucize sayılırdı. Isı öylesine düşmüştü ki neyimvar, neyim yoksa üstüme geçirip öyle yatmıştım. Bu da onların önünde giyinmek gibi onur kırıcı bir duruma düşmemi önledi. Daha da önemlisi - ki sonradan canımı kurtarabilmemi buna borçlu olacaktım - üç yüz glot parayı pantolon cebimde bulundurmamdı. Ben insanların geleceği görebileceklerine inanmam, ama başıma gelecekleri sezmiştim sanki. Sırt çantamı doldururken haydutlar her hareketimi dikkatle izlediler, ancak paranın yerini akıl edebilecek kadar zekâ gösteren olmadı. Basamakları ikişer ikişer atlayarak olabildiğince çabuk kaçtım evden. En alt basamakta durup bir soluk aldım, sonra da dış kapıyı açtım. Hava tokat gibi çarptı yüzüme. Rüzgârın uğultusuyla soğuğun şiddeti korkunçtu. Kış kulaklarımda gürlüyor, çevremdeki her şey çılgınca bir hızla uçuşuyor, yapıların duvarlarına çarpıyor, sokaklardan aşağı sürükleniyor ve çarptıkları yerlerde buz parçaları gibi kırılıp kalıyorlardı. Bir yılı aşkın bir süredir kentteydim, hiçbir başarı sağlayamamıştım. Cebimde biraz para vardı, ama işsizdim, evsizdim. Bütün olumlu ve olumsuz yanlarıyla, başladığım noktaya dönmüştüm yine.

Sen tersini düşünsen bile, gerçeklerin geçerliliği Çift yönlü değildir her zaman. Bir yere girebilmiş olman oradan çıkabileceğin anlamına gelmez. Giriş kapıları çıkış kapısı olarak kullanılamayabilir, bir dakika önce altından geçtiğin kapıya dönüp baktığında aynı kapıyı yerinde bulacağına güvenemezsin. Kent de böyle işte. Herhangi bir sorunun yanıtını biliyorum, diye düşündüğün anda, artık sorunun bir anlamı kalmadığını fark edersin.

Birkaç hafta süreyle kaçmaya çalıştım. Önce çeşitli olanaklar varmış gibi göründü. Ülkeme dönmenin çeşitli yolları bulunabilirdi, cebimde para da olduğuna göre büyük bir zorlukla karşılaşacağımı sanmıyordum Yanılıyordum tabii, ancak bunu kabul etmem biraz uzun sürdü. Kente yardım getiren yabancı bandıralı bir gemiyle gelmiştim, yine öyle bir gemiyle dönebileceğimi düşünmek mantıksız değildi. Bir gemide yer ayırtmak için hangi görevliye rüşvet vermek gerekiyorsa vermeyi göze alarak rıhtıma indim. Gelgeldim görünürde gemi falan yoktu. Bir ay önce gördüğüm küçük balıkçı tekneleri bile yoktu. Kıyı boyu tekne yerine işçilerle doluydu. Yüzlerce, yüzlerce işçi; sayabileceğimden çok adam vardı sanki. Kimileri kamyonlardan moloz indiriyor, kimileri rıhtımın kenarına taş ve tuğla taşıyor, kimileri de kıyı boyunca uzanacak uçsuz bucaksız bir deniz duvarı ya da sur olacağa benzeyen inşaatın temellerini atıyorlardı. Platformlarda duran silâhlı polisler işçileri gözlüyor, her yerde büyük bir kargaşa ve patırtı görülüyordu. Motorlar homurdanıyor, insanlar oradan oraya koşuyor, ekip başları bağırarak emirler veriyorlardı. Yeni hükümetin kısa bir süre önce başlattığı bir kamu hizmeti olan Deniz Duvarı Projesi'nin üstüne gitmişim. Hükümetler çok çabuk değişiyor burada. Bazen hangisinin düşüp hangisinin kurulduğunu izlemek bile zor oluyor. Ben de yeni bir hükümetin kurulduğunu orada öğrendim. Birine Deniz Duvarı'nın hangi amaçla yapıldığını sorduğumda, savaş olasılığına karşı, dedi. Söylediğine göre yabancı orduların ülkeyi işgal etme tehlikesi büyüyormuş, bu ülkenin yurttaşları olarak vatanımızı korumak da bize düşermiş. Ulu Bilmemkimin - yeni önderimizin adını hatırlayamayacağım - gösterdiği çabanın sonucunda, yıkıntılardaki moloz ve enkaz, savunma amacıyla toplattırılıyormuş şimdi. Bu proje de binlerce kişiye iş alanı sağlayacakmış. Gündelikler yüksek mi, diye sordum. Para ödenmiyor, dedi. Ama oturacak bir yer ve günde bir öğün sıcak yemek veriliyor. İşçi yazılmak ister miydim? Sağ ol, dedim, istemem. Benim yapılacak başka işlerim var. Düşüncemi değiştirecek olursam gecikmiş sayılmazmışım.

Hükümet bu projenin en az elli yılda tamamlanacağını hesaplamış. Aferin onlara, dedim. Peki duvar tamamlanmadan ülkeden çıkmanın çaresi neydi? Başını iki yana sallayarak, yok, dedi hiç yolu yok. Gemilerin gelmesine izin verilmiyor artık. Gelen gemi olmayınca giden gemi de yok elbette. Ya uçak, dedim. Şaşkın şaşkın gülümseyerek, uçak da ne, diye sordu. Anlamadığı bir espri yapmıştım sanki. Uçak, diye açıkladım, havada uçan, insanları bir yerden bir yere götüren bir makinedir. Kuşkulu bakışlarla bakarak, saçma, diye mırıldandı. Öyle bir şey yok. Olamaz da. Hatırlamıyor musun, diye sordum, neden söz ettiğini bilmiyorum, dedi, bu tür yalanlar uydurup yaymaya başlarsan başın derde girebilir. Hükümet yalan yanlış şeyler yayanlardan hiç hoşlanmıyor. Halkın moralinibozuyorlar.

Burada neyle karşı karşıya olduğumuzu anlayabiliyor musun? Sorun nesnelerin ortadan kalkması değil yalnızca. Ortadan kalkan şeyin anısı da kayboluyor. Beyinde karanlık bölgeler oluşuyor, ortadan kaybolan şeyleri hatırlamak için sürekli bir çaba göstermezsen o nesnelerin anısı da çabucak silinip gidiyor ve bir daha asla akla gelmiyor. Bu hastalığa benim de bağışıklığım olduğu söylenemez, benim kafamda da o tür boşluklar vardır herhalde. Bellek insanın isteğine bağlı olarak çalışan bir şey değil çünkü. İnsanın isteği dışında, elde olmadan çalışıyor ve her şey habire değişirse beynin çalışması da aksıyor, kimi şeyleri kaçırıyor. Kimi zaman, açık seçik biçimlendiremediğim bir düşünceye takıldığımda bizim oradaki günlerim, küçüklüğüm, yaz tatillerinde ailece trene binip kuzeye gidişimiz gözümün önüne geliyor. William büyüğüm olduğu için pencere kenarındaki yeri bana bırakırdı her zaman.Yüzümü cama dayayıp oturur, kimseyle konuşmadan dışarısını, göğü, ağaçları, trenin geçtiği ıssız yerlerdeki gölleri seyrederdim çoğu kez. Bunlar gözüme çok güzel görünürdü; kentte gördüklerimden çok daha güzel. Her yıl, sen bunlardan daha güzel bir şey görmedin, Anna, derdim kendi kendime. Bu

gördüklerini hatırlamaya, her güzelliği belleğine kazımaya, ezberlemeye çalış ki artık göremediğin zaman bile aklında kalabilsin, hep kafanda bulunsun. Dünyayı en dikkatli seyrettiğim günler o tren yolculuklarına çıktığımız günlerdi. Her şeyin bana ait olmasını, benim bir parçam haline gelmesini isterdim. Hepsini aklımda tutmaya, gerçekten gerek duyacağım günlerde hatırlayabilmek için belleğimde depo etmeye çabalardım. Ama ne tuhaftı ki hiçbiri aklımda kalmıyordu. Onca çabaya karşın hepsini unutup gider, sonunda, hatırlamak için harcadığım çabadan başka bir şeyi hatırlayamazdım. Hepsi hızla geçip giderdi; birini gördüğüm anda o görüntü kafamdan silinmeye başlar, onun yerini, görür görmez gözden kaybettiğim yeni görüntüler alırdı. Şimdi aklımda kalan yalnızca bir bulanıklık; güpgüzel, ışıl ışıl bir bulanıklık. Ama sular, ağaçlar ve gökyüzü... Bunların hepsi kayboldu. Başından beri kayıptılar, ben yakalayamadan kaçıp gitmişlerdi.

Dolayısıyla, bundan ötürü kızıp sinirlenmek yersizdir. En iyi koşullar altında bile herkes unutabilir. Böyle bir yerde, pek çok şeyin fiziksel olarak ortadan kaybolduğu bir ortamda, unutulanların sayısının çok yüksek olmasını anlayabilirsin. Sonuçta, asıl sorun insanların pek çok şeyi unutmaları değil, her zaman aynı şeyi unutmamaları. Birinin anılarında canlı kalan bir nesne bir başkasının kafasından temelli silinmiş oluyor. Bu, iki kişinin anlaşabilmesini çok zorlaştırıyor, aşılmaz engeller yaratıyor. Uçağın ne olduğunu bilmeyen biriyle uçak konusunda ne konuşabilirsin sözgelimi? Yavaş işleyen, ancak kaçınılmaz bir silme işlemidir bu. Sözcükler nesnelerden daha uzun ömürlü olma eğilimindedirler, ama bir zamanlar çağrıştırdıkları imgeler gibi er geç onlar da silikleşirler. Çeşitli kategorilere giren nesneler - diyelim ki saksılar, ya da sigaraların filtreleri yahut ince lastik bantlar - ortadan kaybolur. Anlamlarını unutmuş olsan bile bir süre sözcükleri hatırlarsın. Yavaş yavaş sözcükler de rasgele sıralanan, gırtlaktan ya da ağzın ön yarısından çıkarılan seslerden,

birbirini şimşek hızıyla izleyen hecelerden başka bir şey ifade etmez hale gelir. "Splandin" sözcüğü ne kadar anlamsızsa, "saksı" sözcüğü de aynı ölçüde anlamsız gelir insana. Kulak sözcüğü duyar, beyin bunu anlaşılmaz bir ses olarak algılar; bilmediği bir dilde söylenmiş bir sözcük olarak. Yabancı dil gibi gelen sözcüklerin sayısı arttıkça karşındakinle konuşmak zorlaşır. Aslında herkes kendi özel dilini kullanmaktadır çünkü. Ortak kullanımı olan anlaşılabilir sözcüklerin sayısı azaldıkça da herhangi biriyle iletişim kurmak giderek güçleşir.

Eve dönme düşüncesinden vazgeçmek zorundaydım. Başımdan geçen onca şey arasında, kabullenmesi en güç olan buydu galiba. O güne kadar, istediğim zaman dönebileceğim yanılgısıyla yaşamıştım. Şimdi Deniz Duvarı yükselmeye başlamış, kentten çıkışı önlemek için bir sürü insan görevlendirilmiş olduğuna göre bu avutucu yanılgı da son bulmuştu. Önce Isabel ölmüş, ardından evden atılmıştım. Tek avuntum kendi ülkeme dönmek umuduydu ve ansızın o umut da yıkılmıştı. Kente geldiğimden beri ilk kez derin bir karamsarlığa kapıldım.

Ters yöne gitmeyi düşündüm. Kentin batı sınırında Kemancı Surları yükselirdi ve denildiğine göre surların dışına çıkmak için gerekli olan tek şey bir yolculuk izniydi. Hiçbir yer, bilinmeyen bir yer bile kentten kötü olamaz, diye düşünüyordum. Gelgelelim devlet dairelerinin birinden öbürüne koştuktan, günlerce kuyruklarda bekledikten sonra dilekçemi bir de falanca daireye götürmem gerektiğini öğrendikten başka yolculuk izni fiyatının iki yüz glota yükseldiğini de öğrendim. O parayı vermem düşünülecek şey değildi, çünkü elimdekinin üçte ikisini ilk anda harcamış olacaktım. Bu fiyatın onda biri kadar bir para karşılığında kentten adam kaçıran bir yeraltı örgütünden söz edildiğini duymuştum. Ancak pek çok kişi bunun bir aldatmaca, yeni hükümetin, kaçmak isteyenleri tuzağa düşürmek için bulduğu kurnazca bir yöntem olduğunu söylüyordu.

Denildiğine göre çıkış tünelinin ucunda polisler beklermiş. Kaçak yolcu tünelden çıktığı anda tutuklanır ve hiç gecikmeden güneydeki maden bölgesinin zorunlu çalışma kamplarından birine gönderilirmiş. Bu söylentilerin doğru mu, yanlış mı olduğunu bilmiyordum, ama öğrenmek için kendimi tehlikeye atacak değildim. Kentten çıkma planlarımı ilkbahara kadar ertelemek gerekiyordu. Kendim ilkbahara çıkabilirsem tabii. Koşulları göz önüne alınca, hiçbir şey bana bundan daha kuşkulu görünmüyordu.

Hatırlanan kışların en ağırı yaşanıyordu. Herkes korkunç kış diyordu adına. Şimdi, aradan yıllar geçtikten sonra bile kentin tarihinde bir kilometretaşı olarak, iki dönemi birbirinden ayıran sınır olarak görülür o kış.

Soğuklar beş-altı ay aman vermeden sürdü. Arada bir buzlar çözülür gibi oluyorsa da o ılık günler işimizi büsbütün zorlaştırıyordu. Bir hafta süreyle kar yağar, insanı kör eden, kenti yumruklayarak beyaz bir örtünün altına tıkan tipi yağışının ardından güneş çıkar ve kısa bir süre için ortalığı yaz güneşi gibi aydınlatırdı. Yerdeki kar erimeye başlayınca ikindi saatlerinde sokakları sel basardı. Yağmur olukları yetmez olur, kaldırım kenarlarına sular birikir, yeryuvarlağı erimeye başlayan dev boyutlu bir kristal küreymişçesine, her yanda suyun ve ışığın çılgın parıltısı görünürdü. Derken gök kararır, akşam olur ve ısı sıfırın çok altına düşerdi. Eriyen karların suyu öyle bir hızla dona çekerdi ki garip biçimlerde buz parçaları görürdük; bir kabarma, bir dalgacıklanma, bir burgaçlanma ânında donup kalan sular, kırılacağı sırada buza kesen dalgalar. Minyatür ölçülerde jeolojik bir olay, bir sarsıntı yaşanmıştı sanki. Sabahları yürümek hemen hemen olanaksızdı tabii. Herkes kayıp düşer, kafatasları çatlar, gövdeler o kaygan pürüzsüz yüzeylerde çaresizlikle debelenirdi. Ardından yeniden kar başlar, aynı döngü yeniden yaşanırdı.

Evsiz barksızlar için sağ kalmak hemen hiç söz konusu değildi, ama barınağı olanlarla iyi beslenenler bile büyük kayıplar verdiler. Eski yapılar damdaki karın ağırlığıyla çöküyor, bütün bir aile enkaz altında kalarak can veriyordu. Soğuk insanı deli ediyordu. Gün boyunca ısıtılmayan bir evde oturmak da sokakta kalmaktan pek farklı değildi. Isınmak için eşyalarını kırıp yakanlar çoktu. O ateşlerden birçoğu denetim altında tutulamadığından yangınlar çıkıyordu. Hemen her gün bir evin, hatta bütün bir sokağın ya da semtin yanıp kül olduğu görülüyordu. Bir yerde yangın çıktığında evsiz barksız insan sürüleri hemen oraya koşup yapı kül oluncaya kadar çevresinde durur, alevler göğe yükselirken onlar sıcağın tadını çıkarır, sevinçle bağırırlardı. O kış, kentteki her üç ağaçtan biri kesildi ve yakıt olarak kullanıldı. Evcil hayvanların hepsi ortadan kayboldu, bütün kuşlar vuruldu. Yiyecek sıkıntısı öyle bir sınıra vardı ki, topu topu altı ay önce başlatılan Deniz Duvarı'nın yapımı durduruldu ve oradaki polisler belediye pazarlarına getirilen yiyecek maddelerininkorunmasıyla görevlendirildi. Yine de yiyecek sıkıntısından ötürü gösteriler ve yağma olayları çıkıyor, o tür olaylar da yeni felaketlere, yeni ölümlere yol açıyordu. O kış ölenlerin sayısını kimse kesin olarak bilmiyorsa da, nüfusun dörtte bir, hatta üçte bir azaldığını hesaplayanlar vardı.

Nasıl oldu bilmem, ama benim şansım kötü gitmedi. Kasım sonlarında, Batlamyus Bulvarı'nda yine yiyecek yüzünden çıkan bir olayda tutuklanmama ramak kaldı. Ucu bucağı görünmeyen bir yiyecek kuyruğunda bekliyorduk. O buz gibi soğukta iki-üç saat bir adım ilerlemeden bekledikten sonra tam önümde duran erkeklerden üçü nöbetçi polise küfretmeye başladılar. Polis copuna sarılıp bize doğru yürüdü. Önüne gelene vurmaya hazırdı. Öyledir onların yöntemi; önce vururlar, sonra sorarlar. Bir an bile düşünmeden kuyruktan çıktım ve var gücümle koşmaya başladım. Polis şaşkınlığa kapılarak peşimden üç-beş

adım koştuysa da sonra vazgeçti. Gözünü kuyruktaki kalabalıktan ayırmak istemediği belliydi. Ona kalırsa, benim oradan uzaklaşmam olsa olsa işini hafifletirdi. Koşarak uzaklaştım. Tam köşeyi dönecekken kalabalığın çirkin, düşmanca naralar attığını duydum. O zaman gerçekten paniğe kapıldım. Göstericileri dağıtmak üzere eğitilmiş olan polis ekiplerinin birkaç dakika içinde bütün semte yayılacaklarını biliyordum çünkü. Koşabildiğim kadar hızlı koşuyor, bir sokaktan ötekine dalıyor, arkama bakmaya bile korkuyordum. Sonunda, aşağı yukarı bir çeyrek saat sonra büyük bir taş yapının yanında koştuğumu fark ettim. Peşimden gelen var mıydı, yok muydu bilmiyorum, ama tam o sırada bir-iki metre ilerideki bir kapı aralandı, ben de hızla içeri daldım. Eşikte solgun yüzlü, gözlüklü bir adam duruyor, dışarı çıkmaya hazırlanıyordu. Yanından geçerken bana dehşetle baktı. Görünüşe bakılırsa girdiğim yapı büro gibi biryerdi. Küçük odada üç-dört yazı masası, yığınla kâğıtve kitap vardı.

Adam, "Buraya giremezsin," dedi sabırsızca. "Burası kitaplık."

Soluk alabilmek için iki büklüm eğilirken, "İsterse vali konağı olsun," dedim. "Girdim bir kere. Kimse de beni buradan çıkaramaz."

Kendini beğenmiş kadınca bir sesle, "Seni ihbar etmek zorundayım," diye söylendi. "İstediğin gibi dalamazsın buraya. Burası kitaplıktır ve izni olmayanların girmeleri yasaktır."

Üstünlük taslayan tavrı beni öyle şaşırtmıştı ki ne diyeceğimi bilemedim. Yorulmuştum, tükenmiştim. Orada durup tartışacağıma adamı olanca gücümle yere itiverdim. Yaptığım gülünçtü, ama kendimi tutamadım. Adam yere yuvarlanırken gözlüğü de düştü. Bir an için gözlüğünü ayağımın altında ezmeyi bile düşündüm.

"İstersen ihbar et," dedim. "Yine de, birileri sürükleyerek çıkarmadıkça

buradan çıkmıyorum." Ardından, yerden kalkmasına fırsat vermeden dönüp koştum ve odanın karşı duvarındaki kapıdan dışarı süzüldüm.

Büyük bir hole çıkmıştım. Mermer yer döşemeleri, yüksek kubbeli bir tavanı olan, insanı etkileyen koskoca bir hol. Girişteki küçük odayla bu geniş alanın arasındaki karşıtlık şaşırtıcıydı. Ayak seslerimin yankıları kulağımda çınlıyor, soluklarımın duvarlara çarparak geri döndüğünü duyar gibi oluyordum. Şurada burada küçük gruplar halinde dolaşan, kendi aralarında alçak sesle konuşan insanlar görülüyordu. Önemli konuşmalara daldıkları belliydi. Ben girince birkaçı başını çevirip baktıysa da o yalnızca bir refleksti, bir an sonra başları yine önlerine döndü. Olabildiğince sakin görünmeye, göze batmamaya çalışarak, yere bakıp nereye gittiğimi bilirmiş gibi davranarak yürüdüm ve yanlarından geçtim. On-on iki metre ilerledikten sonra karşıma bir merdiven çıktı. Basamakları tırmanmaya başladım.

İlk kez girmiştim Ulusal Kitaplık Binası'na. Harika bir yapıydı. Sıra sıra İtalyan stili sütunları, yerlerde değişik renklerde mermerle işlenmiş motifler, duvarlarda devlet büyükleriyle generallerin resimleri vardı. Kentin en önemli anıtlarından biriydi. Ama her şey gibi bu yapının da en güzel günleri geride kalmıştı. İkinci katta bir salonun tavanı çökmüş, sütunlar devrilip çatlamış, kâğıtlar ve kitaplar her yana yayılmıştı. Sağda solda dolaşan insanlara rastlıyordum boyuna. Çoğunun erkek olduğunu fark ettim. Ancak hiçbiri benimle ilgilenmiyordu. Kart kataloglarının durduğu rafların gerisinde yeşil deriyle kaplanmış bir kapı gördüm. O kapı da başka bir merdivene açılıyordu. Bir kat daha çıktım ve iki yanında sıra sıra kapılar bulunan alçak tavanlı, upuzun bir koridora ulaştım. Orada benden başka kimse yoktu. Kapıların arkasından hiç ses gelmediği için odaların boş olacağını düşündüm. Sağımdaki ilk kapıyı açmaya çalıştım. Kilitliydi. İkincisi de kilitliydi. Hiç ummadığım halde üçüncü kapı hemen

açılıverdi. Beş-altı erkek ahşap bir masanın çevresine oturmuş, canlı, telaşlı bir konuşmaya dalmışlardı. Penceresi olmayan çıplak bir odaydı. Duvarların sarımtırak boyası kabarmıştı, tavandan su damlıyordu. Adamların hepsi sakallıydılar, hepsi karalar giymişlerdi ve şapkalarıyla oturuyorlardı. Onları orada görünce o kadar şaşırmıştım ki kısık bir çığlık atarak kapıyı kapatmaya çalıştım. Ancak masadakilerin en yaşlısı bana dönerek harika bir gülüşle gülümsedi. Öyle sıcak, öyle iyicil bir gülüştü ki durakladım.

"Sana bir yardımda bulunabilir miyiz?" diye sordu. Tuhaf bir konuşması, değişik bir vurgusu vardı (b' leri p yapıyordu), ama nereli olduğunu anlayamadım. “Sana pir yardımda pulunabilir miyiz?”. Öyle demişti. Gözlerinin içine bakınca anladım ve hafifçe ürperdim. "Hani bütün Yahudiler ölmüştü?" dedim. Yine gülümseyerek, "Birkaçımız sağ kaldı," dedi. "Bizden kurtulmak kolay değildir bilirsin."

"Ben de Yahudi'yim," diye atıldım. "Adım AnnaBlume. Çok uzaklardan geldim. Bir yılı aşkın bir süredir kentte yaşıyorum. Ağabeyimi arıyorum. Tanımazsınız herhalde. Adı William. William Blume."

Başını iki yana sallayarak, "Hayır, yavrum," diye karşılık verdi. "Ağabeyinle hiç tanışmadık." Masanın çevresinde oturan meslektaşlarına bakarak onlara da sordu, ama William'ı tanıyan çıkmadı.

"Aradan çok zaman geçti," dedim. "Yolunu bulup kaçmayı başaramamışsa mutlaka ölmüştür."

Haham, "Olabilir," diye mırıldandı. "Öyle çok insan öldü ki. En doğrusu herhangi bir mucize beklememek."

"Söylemek istediğiniz buysa, ben artık Tanrı'ya da inanmıyorum," dedim. "Daha çocukken vazgeçmiştim Tanrı'ya inanmaktan."

Haham, "Vazgeçmemek kolay değil," dedi. "Durumu göz önünde tutarsan, birçok kişinin senin gibi düşünmesine şaşmamak gerek."

"Siz hâlâ inanıyor musunuz yani?" "Biz ona sesleniyoruz. Sesimizi duyup duymaması ayrı bir konu."

"Arkadaşım Isabel Tanrı'ya inanırdı," diye sürdürdüm sözümü. "O da öldü. İncilini yedi glota Bay Gambino'ya sattım. Bunu yapmış olmam ne kötü değil mi?"

"Kesinlikle kötü olması gerekmez. Kitaplardan daha önemli şeyler de vardır, ne de olsa. Karnını doyurabilmek dua etmekten önce gelir."

Bu adamın karşısında bana neler olmuştu bilmiyorum, ama konuşmamız uzadıkça çocuklaşmıştım, çocuk gibi konuşmaya başlamıştım. Belki de çok eskilere, çocukluğuma, babalarla öğretmenlerin her dediğine inandığım karanlık çağlara dönmüştüm. Kesin olarak bilemem. Ancak onun yanında kendimi güvende hissediyor, onun güvenebileceğim biri olduğunu biliyordum. Neredeyse farkına bile varmadan elimi paltomun cebine soktum ve SamuelFarr'ın resmini çıkardım.

"Bu adamı da arıyorum," dedim. "Onun adı SamuelFarr. Büyük bir olasılıkla, ağabeyime ne olduğunu o biliyor."

Resmi hahama uzattım. Haham birkaç saniye inceledikten sonra başını iki yana sallayarak o yüzü hiç tanımadığını söyledi. Tam umudu kesiyordum ki masanın ucunda oturan birinin sesi duyuldu. Oradakilerin en genciydi, kızıl sakalı da herkesinkinden kısa ve seyrekti.

"Bir şey söyleyebilir miyim?" diye sordu ürkekçe. "İzin almana gerek yok, Isaac," dedi haham. "Ne istersen söyleyebilirsin."

Kırmızı sakallı, "Kesin konuşamam, ama o adamı tanıdığımı sanıyorum," dedi. "En azından bu adda birini tanıyorum. Bu genç bayanın aradığı kişi olmayabilir gerçi. Ancak adı uyuyor."

Haham fotoğrafı masanın üzerinden ona doğru iterek, "Öyleyse resme bir bak," dedi.

Isaac resme baktı. Yüzü öyle hüzünlüydü, herhangi bir tepki göstermekten öyle uzaktı ki umudumu kaybettim. "Bu resme pek benzemiyor," dedi sonunda. "Ama dikkatle bakınca kuşkum kalmadı. Bu o." Isaac'ın solgun yüzü bir gülüşle aydınlandı. "Onunla birkaç kere konuştum," diye sürdürdü sözünü. "Akıllı adamdır. Ne var ki büyük bir düş kırıklığı içinde yaşıyor. Hiçbir konuda anlaşamıyoruz."

Kulaklarıma inanmıyordum. Benim ağzımı açmama fırsat kalmadan haham atıldı. "Bu adam nerede bulunabilir, Isaac?"

"Uzakta değil," dedi Isaac. Kıs kıs gülerek ekledi. "Burada, kitaplıkta yaşıyor."

"Doğru mu?" diye sormayı başardım. "Gerçekten doğru mu bu?"

"Elbette doğru. İsterseniz sizi hemen ona götürebilirim." Bir an duralayıp hahama baktı. "İzniniz olursa tabii."

Ama haham kaygılı görünüyordu. "Bu adam akademilerden birine mi bağlı?" diye sordu.

“Bildiğim kadarıyla, hayır," dedi Isaac. "Bağımsız çalıştığını sanıyorum. Bir yerlerde gazetecilik yaptığını söylemişti bana."

"Doğru," dedim. "Çok doğru. SamuelEarr gazetecidir."

Haham benim araya girdiğimi duymamış gibi, "Ya şimdi ne yapıyor?"

diye sordu.

"Bir kitap yazıyor. Konusunu bilmiyorum, ama kentle ilgili bir şey. Birkaç kere aşağıdaki holde karşılaşıp konuştuk. Çok akıllıca sorular soruyor."

Haham, "Yandaş mı?" diye sordu.

"Tarafsız," dedi Isaac. "Karşı olduğu da söylenemez, yandaş olduğu da. Kafası çok karışık. Ancak hak gözeten biri. Olaylara kişisel bir açıdan bakmıyor."

Haham bana dönerek açıkladı: "Pek çok düşmanımız olduğunu bilirsin. Artık gerçek anlamda akademi sayılmadığımız için iznimizi kaybedebiliriz, o yüzden çok temkinli olmak zorundayım." Neden söz ettiğini anlarmış gibi başımı salladım. "Ama bu koşullar altında," diye sürdürdü sözünü, "Isaac'ın sana o adamın oturduğu yeri göstermesinde bir sakınca yok sanırım."

"Teşekkür ederim, efendim," dedim.

"Isaac seni kapıya kadar götürsün. Daha ileri gitmesini istemiyorum. Anladın mı, Isaac?" Sakin ve otoriter bir biçimde bakıyordu müridine.

Isaac, "Evet efendim," diye mırıldandı.

Haham ayağa kalkıp elimi sıktı. "Yine beklerim, Anna," dedi. "Bir gün bana uğra." Çok yorgun, çok yaşlı görünmeye başlamıştı ansızın. "Bu işin sonunu öğrenmek isterim."

"Yine gelirim," dedim. "Söz veriyorum."

Oda dokuzuncu katta, yapının en tepesindeydi. Oraya vardığımızda Isaac güç duyulan bir sesle daha fazla kalamayacağı için özür dileyip

kaçtı. Yine yalnız kalmıştım. Sol elimdeki küçük mumla o karanlık koridorda dikilip durdum. Kentte yaşamanın kurallarından biri, ardında ne bulunduğunu bilmediğin bir kapıyı tıklatmamaktır. Ben de bunca yolu başıma yeni bir bela açmak için mi gelmiştim acaba? SamuelEarr benim için yalnızca bir addı; yersiz umutlarımın, gideremeyeceğim bir özlemin simgesi. Umudumu yitirmemek, yarı yoldan dönmemek amacıyla onun adını kullanarak kendimi mahmuzlamıştım. Ancak şimdi, kapısına kadar geldikten sonra büyük bir korkuya kapılmıştım. Mum hızla eriyip tükeniyor olmasaydı kapıya vuracak cesareti bile bulamazdım belki.

Odadan sert, kaba bir ses geldi. "Git buradan," diyordu.

"SamuelFarr'ı arıyorum. SamuelParr orada mı?"

Ses, "Kim arıyor?" diye sordu.

"AnnaBlume," dedim.

"Ben AnnaBlume diye birini tanımıyorum," dedi. "Çek git."

"William Blume'un kız kardeşiyim. Bir yıldan fazla bir süredir sizi bulmaya çalışıyorum. Beni buradan kovamazsınız. Kapıyı açmazsanız açtırıncaya kadaryumruklarım."

Bir iskemlenin geriye itilirken taban döşemesinde çıkardığı sesi duydum, ayak seslerinin kapıya yaklaşışını, sürgünün çekildiğini işittim. Kapı açıldı, kendimi göz kamaştırıcı bir ışık selinin ortasında buldum. Odadaki pencereden giren gün ışığı koridoru aydınlığa boğmuştu. Gözlerimin o ışığa alışması birkaç saniye sürdü. Karşımdakini seçebilecek duruma geldiğimde ilk gördüğüm şey tabanca oldu. Mideme doğrultulan küçük, kara bir tabanca. Karşımdaki SamuelEarr olmasına SamuelEarr'dı, ama fotoğraftaki gence hiç benzemiyordu artık. O sağlıklı delikanlı gitmiş, onun yerine gözlerinin altı çökmüş, zayıf, sakallı biri

gelmişti. Bedeninden, hiç beklenmeyecek, gerginlik dolu bir enerji yayılıyordu sanki. Bu da ona bir aydır uyku uyumamış biri görünümü veriyordu.

"Söylediğiniz kişi olduğunuza nasıl güvenebilirim?" diye sordu.

"Ben öyle dediğim için. İnanmamak aptallık olacağı için."

"Kanıt gerek. Kanıt gösteremezseniz sizi içeri almam."

"Konuşmama kulak verseniz yeter. İkimiz de aynı vurguyla konuşuyoruz. Aynı ülkenin, aynı kentin insanlarıyız. Hatta aynı semtte büyümüş olabiliriz."

"Ses kolayca taklit edilebilir. Başka bir kanıtgerek."

"Buna ne dersiniz?" Paltomun cebinden resminiçıkarıp uzattım.

On, belki de yirmi saniye süreyle tek söz etmeden fotoğrafı inceledi. Sonra da gövdesi yavaş yavaş gevşeyip çöktü; kendi içine çökmüş gibiydi. Başını kaldırıp bana baktığında tabancayı tutan elinin yere sarktığını gördüm.

Usulca, fısıltı sayılabilecek bir sesle, "Ulu Tanrım," diye söylendi. "Bunu nereden buldunuz?" "Bogat verdi. Ben oradan ayrılmadan önce." "Bu benim resmim," dedi. "Eskiden böyleydim işte."

"Biliyorum."

"İnanması zor, değil mi?"

"Değil aslında. Çok uzun bir süredir burada yaşadığınızı unutmayın."

Dalıp gitti. Kendi düşüncelerinden sıyrılıp gözlerini yeniden bana çevirdiğinde kim olduğumu bilmezmiş gibi bakıyordu.

"Adınız neydi demiştiniz?" Özür dilercesine gülümseyince alt dişlerinden üç-dört tanesinin eksik olduğunu gördüm.

"AnnaBlume. William Blume'un kız kardeşi."

"Blume. Dum. Dumdum ve vurdum gibi söyleniyor."

"Öyle. Aynı zaman yundum ve sundum gibi. Beğen beğendiğini."

"Herhalde içeri gelmek isteyeceksiniz." "Evet. Onun için geldim buraya. Konuşacak çok şeyimiz var."

Küçük bir odaydı, ama iki kişinin sığamayacağı kadar küçük değildi. Yerde bir döşek, pencerenin önünde bir yazı masasıyla iskemle, bir odun sobası, duvarların önünde yığınla kâğıt, kitap, karton bir kutunun içinde çamaşırlar vardı. Üniversite yurtlarındaki öğrenci odalarını anımsatmıştı bana. Seni yurtta görmeye geldiğim yıl kaldığın odaya benzemiyor değildi hani. Tavan alçaktı ve dış duvara doğru öyle sert bir açıyla alçalıyordu ki o uçta, eğilip kamburunu çıkarmadan durmak olanaksızdı. Ancak o duvardaki pencere olağanüstü bir şeydi. Birbirlerinden incecik kurşun çubuklarla ayrılan kalın cam parçalarından yapılmış

yelpaze biçiminde bir pencereydi ve cam parçaları kelebek kanadı kadar ince bir desen oluşturuyordu. Pencere duvarın hemen tümünü kaplamıştı. Dışarı bakınca kilometrelerce uzanan bir alanı görebiliyordu insan. Kemancı Surları'nı, hatta oradan ilerisini görebiliyordu. Sam yatağına oturmam için eliyle işaret etti, kendisi de yazı masasına oturup iskemlesini bana çevirdi. Tabanca çekmiş olmasından ötürü özür diliyordu. Gelgelelim durumu tehlikeliydi, dediğine göre, o da temkini elden bırakmak istemiyordu. Bir yıldır kitaplıkta çalışıyormuş, yüklüce bir paraya sahip olduğu, parayı odasında sakladığı duyulmuş.

"Odayı gören zengin olduğuna inanmaz," dedim. "Parayı kendime

harcamıyorum. Yazdığım kitaba harcanıyor. Buraya gelip benimle konuşanlara para vermek zorundayım. Her konuşma karşılığında belirli bir para. Konuşmanın uzunluğuna göre. İlk bir saati için bir glot, ondan sonraki her saat için yarım glot daha. Yüzlerce kişiyle konuştum, hepsinin hikâyesini dinledim. Olaylar öyle geniş kapsamlı ki tek bir kişinin her şeyi anlatabilmesi olanaksız."

Sam'i kente gönderen Bogat'tı. Hangi akla uyup da bu görevi kabul ettiğini hâlâ anlayamıyordu. "Ağabeyinin başının belaya girdiğini hepimiz biliyorduk," dedi. "Altı aydan uzun bir süredir sesi çıkmamıştı. Onun yerine gönderilen kişinin de aynı felakete uğraması kaçınılmazdı. Bogat işin orasını umursamıyordu tabii. Bir sabah beni odasına çağırıp 'Beklediğin fırsat çıktı,' dedi. 'Blume'un yerini almak üzere seni yolluyorum oraya.' Talimatı çok açıktı. Haberleri aksatma, William'ın başına gelenleri öğren ve sağ kalmaya çalış. Üç gün sonra şampanyalı, purolu bir veda partisi düzenledi. Bogat şerefime kadeh kaldırdı, bir konuşma yaptı, elimi sıkıp sırtımı okşadı. Kendi cenaze törenine katılan bir konuk gibi hissediyordum kendimi. Ama hiç değilse ben Willoughby gibi evli barklı bir adam değildim, evde beni bekleyen üç çocukla bir akvaryum dolusu balık yoktu. Ne dersen de, bizim şef duyarlı adamdır. Buraya gönderilecek kişi olarak beni seçmesinden ötürü ona hiç kin duymadım. Aslına bakarsan ben de gelmek istiyordum herhalde. İstemeseydim işten ayrılırdım. Öyle başladı işte. Valizimi topladım, kalemlerimin uçlarını sivrilttim, herkese hoşçakal dedim. Bunlar bir buçuk yıldan uzun bir süre önceydi. Hiçbir haber geçemediğimi, William'ın izini bulamadığımı söylemeye gerek görmüyorum. Şimdilik sağ kalmayı başarıyorum. Onu da ne zamana kadar becerebileceğim belli değil."

"William'la ilgili daha kesin bir şeyler söyleyebileceğini ummuştum," dedim. "Olumlu ya da olumsuz bir haber verebileceğini."

Başını iki yana salladı. "Burada hiçbir şey kesin değildir. Başına neler gelebileceğini, çeşitli olasılıkları göz önüne alırsan buna sevinmek gerekir."

"Umudumu yitirmeyeceğim. Kesin bir şey öğreninceye kadar yitirmeyeceğim."

"O senin bileceğin iş. Ama bence, olabileceklerin en kötüsünden başka bir şey beklemek aptallıktır." "Haham da öyle dedi." "Her aklı başında insan aynı şeyi söylerdi." Kendisini sarakaya alan bir sesle, kopuk kopuk konuşuyor, anlamamı zorlaştıran bir biçimde bir konudan öbürüne geçiyordu. Çöküntünün eşiğinde bulunan biriyle karşı karşıya olduğumu hissediyordum. Sanki kendisini aşırı ölçüde zorlamıştı ve artık ayakta duracak hali yoktu. Üç bin sayfayı aşkın not tuttuğunu söyledi. Şimdiki temposuyla çalışırsa kitabın ilk taslağı beş-altı ayda tamamlanırmış. Sorun parasının azalmış olmasıydı. Şansı ters dönmüştü sanki. İnsanlarla konuşmaya para ayıramıyordu artık. Kesesi boşalmaya yüz tuttuğundan yalnızca gün aşırı yemek yiyordu. O da işi büsbütün bozuyordu. Giderek gücü tükeniyor, kimi zaman öyle başdönmeleri geliyordu ki yazdığını göremiyordu. Bazen da farkında olmadan masasında uyuyakaldığını söyledi.

"Kitabı bitirmeden öleceksin," dedim. "O zaman yazdıklarının ne anlamı kalacak? Kitap yazmayı bırakıp kendine bakmalısın."

"Bırakamam. Beni ayakta tutan o kitap. Kendimi düşünmemi, kendi hayatımın karanlığına düşmemi önleyen tek şey o. Yazmayı bıraksam bir gün bile yaşayamam sanıyorum."

"Lanet olasıca kitabını okuyacak kimse yok," dedim öfkeyle. "Bunu anlamıyor musun? Kaç sayfa yazarsan yaz, yazdıklarını kimse görmeyecek."

"Yanılıyorsun. Dönerken bizim oraya götüreceğim kitabımı. Orada yayınlanacak ve burada olanları herkes öğrenecek."

"Sen ne dediğini bilmiyorsun. Deniz Duvarı Projesi'nden haberin yok mu? Artık kentten çıkmak olanaksız."

"Deniz Duvarı'nı biliyorum. Ama orası çıkış yollarından yalnızca bir teki. İnan bana başka yollar da var. Kuzeydeki kıyılardan çıkılabilir. Ya da batıdaki terk edilmiş yerlerden. Zamanı gelince hazırlıklı bulunacağım."

"O kadar dayanamazsın. Bu kış sona erdiğinde senin de işin bitmiş olacaktır."

"Bir şeyler çıkacaktır. Çıkmazsa, eh, ben de üzülecek durumda olmayacağım herhalde."

"Kaç paran kaldı?"

"Bilmiyorum. Galiba otuz-otuz beş glot kadar."

Ne kadar az parası kaldığını duyunca dilim tutuldu. İnsan her çareye başvursa, kesin gerekli olanların dışında hiçbir şey almasa bile otuz glotla ancak üç-dört hafta geçinebilirdi. Sam'in içinde bulunduğu durumun tehlikesini anlamıştım artık. Kendi ölümüne doğru yol alıyordu ve bunun farkında değildi.

O noktada ağzımdan birtakım sözler dökülmeye başladı. Söylediğimin ne anlama geldiğini ancak kulağım duyduktan sonra fark ettim, ama iş işten geçmişti. "Benim biraz param var," dedim. "Fazla bir şey değilse de sende olandan çok."

"Aferin sana," dedi.

"Anlamıyorsun. Benim param var derken o parayı seninle

paylaşabileceğimi söylemek istemiştim."

"Paylaşmak mı? O da nereden çıktı? Niye?"

"Yaşayabilmemiz için," dedim. "Bana kalacak bir yer gerek, sana da para. Gücümüzü birleştirirsek bu kışı çıkarabiliriz. Yoksa ikimiz de öleceğiz. Orası kesin. Öleceğiz. Oysa zorunlu olmadıkça ölmek aptallıktır."

Bunu böyle açıkça söylemem ikimizi de sarsmıştı. Birkaç saniye süreyle suspus olduk. Durumumuz akıl alacak şey, inanılacak şey değildi, ama bütün çıplaklığıyla ortadaydı. Gerçekleri göz önüne sermeyi başarmıştım. Önce özür dilemeyi düşündüysem de, söylediklerim havada, ikimizin arasına çöküp oturdukça, onların doğruluğu anlaşıldıkça ağzımdan çıkanları geri almaktan caydım. Olup biteni ikimiz de anlıyorduk galiba. Ancak bu, ondan sonra söyleneceklerin söylenmesini kolaylaştırmıyordu. Bu kentte, benzer durumlardaki insanların birbirlerini öldürdükleri çok görülmüştür. Bir oda ya da bir avuç para uğruna adam öldürmek çok olağandır. Bizim birbirimize zarar vermemizi önleyen o kentin insanları olmayışımızdı kanımca. Oralı değildik biz. Başka bir yerde doğup büyümüştük, bu bile birbirimizi tanıdığımız duygusunu uyandırmaya yeterliydi. Kesin olarak bilemem gerçi. Bizi böyle rasgele bir araya getiren şanstı, o da karşılaşmamızda kendine özgü bir mantık bulunmasına yol açmıştı sanki. Ben hiç olmayacak bir öneride bulunmuş, büyük bir adım atarak aramızda bir yakınlık kurulabileceğini ileri sürmüştüm ve Sam ağzını açmamıştı. Suskunluğumuz da olağandışıydı bence. Sessizlik uzadıkça sözlerimin doğruluğu kanıtlanır gibiydi. Sessizliğe son verdiğimizde tartışılacak bir nokta kalmamıştı.

Sam o küçük odayı gözden geçirerek, "Burası çok dar," diye mırıldandı. "Sen nerede yatacaksın?"

"Onun önemi yok," dedim. "Bir yolunu buluruz."

Dudaklarının uçları belli belirsiz bir gülüşle kıvrıldı. "William zaman zaman senden söz ederdi," dedi. "Hatta bir gün beni uyarmıştı. 'Kız kardeşimle karşılaşırsan kendin kolla,' demişti. 'Canavardır benim kardeşim.' Öyle misin, AnnaBlume? Sen canavar mısın gerçekten?"

"Ne düşündüğünü biliyorum, ama kaygılanmana gerek yok. Senin işine engel olacak değilim. Aptal değilim yani. Okuma yazma da bilirim, kafamı çalıştırmayı da. Ben burada kalırsam kitabın daha çabukbiter."

"Kaygılanmıyorum, AnnaBlume. Şu soğukta çıkıp geliyorsun, yatağıma yerleşiyorsun ve beni zengin edeceğini söylüyorsun... Kaygılanmamı mı bekliyorsun bir de?"

"Abartma. Bütün param üç yüz glottan az. İki yüzyetmiş bile değil."

"Benim dediğime geldin. Zengin oluyorum."

"Sen öyle diyorsan."

"Ben öyle diyorum. Ayrıca da şöyle söylüyorum: İyi ki o tabanca dolu değildi. İkimizin de şansı varmış."

Böylece, korkunç kışı atlatmayı başardım. Kitaplıkta Sam'le birlikte kalıyordum. Altı ay boyunca o küçük oda dünyamın merkezi oldu. Sonunda ikimizin de aynı yatakta yattığını söylersem şaşmazsın herhalde. O durumda, insanın buna karşı koyabilmesi için taştan yontulmuş olması gerekirdi. Üçüncü ya da dördüncü gece, olanlar olduktan sonra bu kadar bile beklemekle aptallık etmişiz, diye düşündük. Başlangıçta yalnızca bedenlerimizle sevişiyorduk. Gövdeler eziliyor, kollar bacaklar birbirine karışıyor, nicedir bastırılan kösnü taşıyordu. Bu yolla sağlanan huzur ve gevşeklik müthişti. Birkaç gün süreyle birbirimizi

tüketecekmiş gibi seviştik. Ardından hızımız biraz kesildi. Kesilmesi de zorunluydu. Daha sonraki haftalarda yavaş yavaş birbirimize âşık olduk. Sevecenlikten, ortak hayatın rahatlığından söz etmiyorum; büyük bir aşkla, iflah olmaz bir biçimde seviyorduk birbirimizi. Sonunda karı koca gibi, bir daha asla ayrılmayacakmış gibi birbirimize bağlandık.

O günler benim en güzel günlerimdi. Bu kentte geçirdiğim en güzel günler değil, ömrümün en güzel günleri. O korkunç ortamda böylesine mutlu olabilmem tuhaftır, ama Sam'le yaşamak her şeyi değiştirmişti. Dıştan bakıldığında değişen bir şey yoktu gerçi. Her gün aynı şekilde çabalamak gerekiyordu yine; her gün aynı sorunları göğüslemek gerekiyordu. Ancak şimdi bir umut ışığı belirmişti. Eninde sonucunda dertlerimizden kurtulabileceğimize inanmaya başlamıştım. Sam kent konusunda tanıdığım herkesten çok bilgi sahibiydi. Son on yıl içinde işbaşına gelen bütün hükümetleri biliyor, valilerin, belediye başkanlarının, daha alt sıralardaki sayısız görevlinin adlarını sıralayabiliyordu. Haraççıların tarihçesini, enerji merkezlerinin nasıl kurulduğunu anlatabiliyor, en önemsiz mezhepler konusunda ayrıntılı bilgi verebiliyordu. Bunca şey bilmesine karşın hâlâ buradan çıkabileceğimize inanması, sonunda bana da güven verdi. Sam gerçekleri saptıracakadam değildi. Gazeteciydi ne de olsa, dünyaya kuşkulu gözlerle bakmayı öğrenmişti. Boş umutlara kapılmaz, kesinleşmemiş varsayımlardan yola çıkmazdı. O ülkemize dönebiliriz diyorsa bunu yapabileceğini biliyor demekti.

Genelde iyimser insan değildi; gamsız, vurdumduymaz hiç değildi. İçinde fırtınalar eserdi hep. Uykusunda bile rahat etmez, düşünde biriyle dövüşüyormuşçasına, battaniyenin altında debelenip dururdu. Ben oraya yerleştiğimde çok kötü durumdaydı. Yeterince beslenmiyor, sürekli olarak öksürüyordu. Sağlığını - bir ölçüde - kazanabilmesi bir aydan fazla sürdü.

O güne kadar hemen hemen bütün işleri ben yaptım. Alışverişe ben çıktım, pislik kovalarını ben boşalttım, yemek pişirip odayı temizledim. Daha sonra, soğuğa çıkabilecek kadar güçlendiğinde, sabahları bazı işleri o üstlenir, benim yatakta yatıp uykumu almamı isterdi. İyilik yapmaya, karşısındakine yumuşak davranmaya yatkın bir adamdı Sam. Beni de çok severdi. Hiç ummadığım kadar çok. Zaman zaman içindeki sıkıntıdan ötürü benden uzaklaşsa bile o kendi kendisiyle ilgili bir uzaklaşmaydı. Kitabı hâlâ bir saplantıydı onun için. Kendisini fazla zorlayıp dayanma sınırını aşma eğilimindeydi. Topladığı çelişkili bilgileri tutarlı bir bütün haline getirmenin baskısı sonucunda bu işi yapabileceğinden kuşku duyardı bazen. Boş yere çaba harcadığını, anlatılamayacak şeyleri anlatmaya çabalayan bir kâğıt yığını oluşturmaktan öteye geçemediğini söyler, kimi zaman bir, kimi zaman üç gün süren bir bunalıma girerdi. Bu karanlık günlerin ardından sevecenlik dönemleri gelirdi kesinlikle. Bana küçük armağanlar getirirdi. Bir elma, sözgelimi; ya da saçıma takabileceğim bir kurdele yahut bir parça çikolata. Fazladan para harcaması herhalde doğru değildi, ama bu davranışından duygulanmamak da elimde değildi. Her zaman gerçekçi olanımız bendim, tutumlu davranan, kaygı duyan ve saçmalık etmeyen ev kadınıydım, ama Sam böyle bir savurganlık yapınca sevinçten havalara uçar, ne diyeceğimi bilemezdim. Beni sevdiğini göstermesini istiyordum, çünkü bu benim için gerekliydi. O savurganlıkların sonucu olarak paramız biraz daha çabuk tükenecekse, ceremesini çekmeye de razıydım.

İkimiz de sigara tiryakisi olduk. Tütün burada çok zor bulunur, bulunursa da çok pahalıdır. Ancak Sam kitabı için araştırma yaparken birkaç karaborsacıyla tanışmıştı ve bir buçuk glot gibi ucuz bir fiyata yirmilik paketler alabiliyordu. Eskiden içtiğimiz gerçek sigaralar hem de, fabrikalarda üretilen, üstüne selofan sarılmış renkli paketlere konan

sigaralardan. Sam'in aldıkları daha önce kente yardım getiren yabancı gemilerden çıktığından, markaları, okumayı bile beceremediğimiz yabancı dillerde yazılmış olurdu. Karanlık bastıktan sonra yatağa yatar, yelpaze biçimindeki pencereden dışarı bakıp göğü ve gökteki kıpırtıları, ayın üstünden geçen bulutları, minik yıldızları, yukarıdan inen tipiyi izleyerek sigara içerdik. Dumanı üfledikten sonra odanın karşısına doğru yayılışını, karşı duvara düştüğü anda dağılan gölgesini izlerdik. Güzel bir köksüzlük, bir geçicilik duygusu yaratıyordu bunlar; sanki alın yazgısı bizi yakalamış, hiçliğin, karanlığın bilinmeyen noktalarına sürüklüyordu. Kendi ülkemizden söz ederdik sık sık. Olabildiğince çok şey hatırlamaya çalışır, belirli imgeleri, büyülü sözcüklermiş gibi gevşek gevşek yinelerdik. Miro Caddesi'ndeki akçaağaçların ekim ayındaki renkleri, devlet okullarındaki saatlerin kadranlarındaki Romen rakamları, üniversitenin karşısındaki Çin lokantasının yeşil renkli, ışıklı ejderhası. Bunların tadını paylaşabiliyor, çocukluğumuzdan beri tanıdığımız bir dünyanın önemsiz ayrıntılarını yeniden yaşıyorduk. O da moralimizi güçlendiriyordu kanımca; günün birinde bütün bunlara yeniden kavuşacağımıza inanmamızı kolaylaştırıyordu.

O günlerde kitaplıkta yaşayanların sayısını bilmiyorum, ama galiba yüzün üstündeydi. Belki daha da fazla. Hepsi on yıl önceki kargaşalıkta başlatılan Temizlik Hareketi'nden sağ çıkmayı başaran bilginler ve yazarlardı. Sam'in dediğine bakılırsa, ondan sonra işbaşına gelen hükümet hoşgörülü bir politika izlemiş ve bilim adamlarını kentin çeşitli yerlerinde devlete ait yapılarda barındırmaya başlamıştı. Üniversitenin Jimnastikhanesinde, terk edilmiş bir hastanede, Ulusal Kitaplık'ta. Bu barınakların hepsine devlet parasal destek sağlıyordu (Sam'in odasındaki dökme sobayla altıncı katın aksamadan işleyen lavaboları, tuvaletleri de böylece açıklanmış oluyordu). Daha sonra programın kapsamı genişletilmiş ve bazı dinsel topluluklarla yabancı gazeteciler de oralara

yerleştirilmişti. Ancak iki yıl sonra yeni hükümet göreve geldiğinde hoşgörü politikası da son bulmuştu. Bilginler yerlerinden atılmıyorlardı, ama devletten yardım da görmüyorlardı artık. O koşullar birçoğunu sokaklara düşüp başka işler aramak zorunda bıraktığından - beklenebileceği gibi - sayıları epey azalmıştı. Kalanlar kendi hallerine bırakılmışlardı. O günden sonra gelip giden hükümetler buradaki insanlarla hiç ilgilenmemişlerdi. Kitaplık'ta yaşayan çeşitli topluluklar ve hizipler arasında ölçülü bir dostluk kurulmuştu. Hiç değilse birbirleriyle konuşuyor, düşünce alışverişi yapabiliyorlardı. İlk geldiğim gün giriş katındaki geniş holde gördüğümüz insanlar onlardı. Her sabah iki saat süren oturumlar - bunlara da Aristo Toplantıları deniyordu - düzenleniyor ve kitaplıkta yaşayanların hepsi katılabiliyordu. Isaac'ı o toplantılardan birinde tanımıştı Sam. Ancak bilginleri - kendilerinin birer olgu, kent yaşamının ilginç bir yanı olmalarının dışında - fazla ilgi çekici bulmadığından pek sık gitmiyordu. Adamların çoğu kendi ilgi alanlarının dışına çıkmayan konularla uğraşıyorlardı: güncel olaylarla klasik edebiyattaki olaylar arasında koşutluk kurmak, kent nüfusunda görülen eğilimlerin istatistiksel çözümlemesini yapmak, yeni bir sözlük hazırlamak, vb. Sam o tür konularla hiç ilgilenmiyordu, ama bilginlerin kendileriyle alay edildiğini düşündükleri zaman nasıl hainleşebileceklerini bildiğinden, herkesle iyi geçinmeye çalışırdı. Ben de - kovamla altıncı kattaki lavaboların önünde kuyrukta beklerken ya da kadınlarla yiyecek konusunda çene çalar, dedikoduları dinlerken - birkaçıyla ayaküstü tanışmıştım. Yine de Sam'in sözünü dinliyor, kimseye fazla yaklaşmıyordum. Dostça davranıyordum, ama araya bir uzaklık koyuyordum.

Sam'in dışında, konuştuğum tek kişi hahamdı. Orada bulunduğum ilk haftalarda fırsat buldukça ona uğrardım. Öğleden sonraları, boş kaldığım bir saatte ya da Sam'in kendini tümüyle kitabına verdiği, evde yapılacak

bir iş kalmadığı ender durumlarda. Haham genellikle müritleriyle çalışıyor olur, bazen bana hiç zaman ayıramazdı. Ancak uzun uzun konuştuğumuz günler de vardı. Hiç unutamadığım bir konuşma da ona yaptığım son ziyarette geçmişti. Her Yahudi demişti, bana kendisini Yahudi ırkının son kuşağının bir üyesi olarak görür. Bizler her zaman yok olmanın sınırına geldiğimizi, sonun başlangıcında yaşadığımızı hissederiz. Şimdi bunun değişmesini beklemek niye? Bu sözlerini unutamamamın nedeni onu bir daha görmemiş olmamdır belki. Yeniden onu görmeye indiğimde, üçüncü kattaki odasında yoktu. Onun yerini tel çerçeveli gözlük takan, kabak kafalı, zayıf bir adam almıştı. Masaya oturmuş, bir deftere harıl harıl bir şeyler yazıyordu. Önünde yığınla kâğıt, insan kemiklerine benzeyen kemikler, kafatasları vardı. Ben kapıdan girince tedirgin olmuş gibi, hatta düşmanca bir ifadeyle baktı.

"Kapıya vurmayı öğretmediler mi sana?"

"Hahamı arıyordum," dedim.

"Haham gitti," dedi sabırsızca. Dudaklarını büzmüş, karşısındakinin geri zekâlı biri olduğunu düşünürcesine dik dik bakıyordu. "Bütün Yahudiler iki gün önce gittiler."

"Ne diyorsunuz?"

Tiksintili bir biçimde göğüs geçirerek, "Yahudiler iki gün önce çekip gittiler," diye yineledi. "Jansenistler yarın gidecekler, Cizvitlerin de pazartesi günü gitmeleri gerekiyor. Hiçbir şeyden haberin yok mu senin?"

"Neden söz ettiğinizi hiç bilmiyorum," dedim.

"Yeni yasalardan. Din grupları akademik topluluk sayılmıyor artık. Herhangi birinin sizin kadar bilgisiz olabileceğine inanamıyorum."

"Terslenmenize gerek yok," dedim. "Siz kendinizi ne sanıyorsunuz?"

"Adım Dujardin. HenriDujardin. Etnografya uzmanıyım."

"Bu odada da siz oturuyorsunuz artık."

"Öyle. Bu oda benim oldu."

"Ya yabancı gazeteciler?" diye sordum. "Onların durumunda herhangi bir değişiklik oldu mu?"

"En ufak bir fikrim yok. Yabancı gazeteciler beni hiç ilgilendirmiyor."

"Sizi ilgilendiren şu kemiklerle kafatasları herhalde."

"Evet öyle. Bunları inceliyorum."

"Kimin kemikleri peki?"

"Adsız cesetlerin. Donarak ölenlerin."

"Hahamın nereye gittiğini biliyor musunuz?"

"Herhalde Vaat Edilmiş Topraklar'a gidiyordur," dedi alayla. "Lütfen siz de gidin artık. Yeterince zamanımı aldınız. Önemli bir iş yapıyorum ve işimin yarıdakesilmesinden hoşlanmam. Çıkarken kapıyı kapamayı da unutmayın lütfen."

Sonuç olarak yeni yasalar bize herhangi bir zarar vermedi. Deniz Duvarı Projesi'nin yarım kalması hükümetin durumunu sarsmıştı, onlar yabancı gazeteciler sorununu ele alamadan bir rejim değişikliği oldu. Dinsel toplulukların kitaplıktan atılmaları bir güç gösterisinden, savunmasız insanlara yöneltilmiş keyfî bir saldırganlıktan başka bir şey değildi. Böylesine anlamsız ve yararsız bir girişim beni büsbütün şaşırtmış, hahamın yokluğuna katlanmamı zorlaştırmıştı. Bu ülkede işler

nasıl yürüyor görüyorsun. Her şey ortadan kayboluyor, nesneler kadar insanlar da, ölüler gibi diriler de. Kaybettiğim dostun yasını tutuyor, bu olayın ağırlığı altında ezildiğimi hissediyordum. Belki birazcık avuntu sağlayabilecek kesin bir ölüm haberi de çıkmamıştı. Bir boşluktan, insanı yiyip bitiren bir hiçlikten başka bir şey yoktu.

Ondan sonra Sam'in kitabı benim için de dünyadaki en önemli konu haline geldi. Kitabın üstünde çalışabildiğimiz sürece, "gelecek" kavramını yitirmeyebilecek, gelecekte yaşayabileceğimiz bir dünyaya inanabilecektik. Sam'in ilk gün bana anlatmaya çalıştığı buydu. Şimdi kendi adıma anlamıştım bunu. Yapılması gereken her türlü işi yapıyordum. Kâğıtlarını düzene sokuyor, değişik kişilerle yaptığı konuşmaları gözden geçirip gereksiz bölümleri atıyor, bunları yeniden yazıyor, son taslakları telyazısıyla temize çekiyordum. Daktilo olsa işim çok kolaylaşırdı, ama Sam daktilosunu birkaç ay önce satmıştı. Yenisini almaya da paramız yetmezdi. Yeterince kurşunkalem ve mürekkepli kalem almamız bile zorlaşmıştı. O kış ortaya çıkan yokluklar her şeyin fiyatını rekor düzeylere yükseltmişti. Bendeki altı kurşunkalem - ve rastlantı sonucu sokakta bulduğum iki tükenmez - olmasaydı kalemsiz kalırdık belki. Kâğıt sıkıntısı yoktu (Sam oraya taşındığında on iki top kâğıt stoku yapmıştı), ama mum sorunu çalışmalarımızı aksatıyordu. Harcamaları kısmak için gün ışığında çalışmamız gerekiyordu. Oysa kış ortasındaydık, güneş gökte kısacık bir yay çizip birkaç saat içinde kayboluyordu ve çalışmalarımızın sonsuza kadar sürmesini istemiyorsak bazı fedakârlıklar yapmak zorundaydık. Bir gecede dört-beş sigaradan fazlasını içmemeye çalışıyorduk. Sam yine sakal bıraktı. Jilet de lüks mallar arasındaydı ve onun pürüzsüz bir yüzle gezmesi ile benim kılsız bacaklarla dolaşmam arasında bir seçme yapmamız gerekince kılsız bacaklar oybirliğiyle kazandı.

Asıl kitaplığa, kitap raflarının bulunduğu yere inerken, gece de olsa, gündüz de olsa mum taşımak zorundaydık. Kitaplar binanın ortasındaki salonlardaydı çünkü. Duvarlarda pencere falan yoktu. Elektrik denen şey çoktan kesilmiş olduğundan herkes kendi ışığıyla girerdi oraya. Söylenenlere bakılırsa bir zamanlar kitaplıkta bir milyon kitap varmış. Ben oraya gittiğimde bu sayı çok azalmıştı, ama yüz binlercesi hâlâ duruyordu. Çığ gibi bir yığın oluşturan basılı metinler. Kimileri raflardaki yerlerindeydi, kimileri yerlere atılmış ya da herhangi bir düzen gözetilmeden sağa sola yığılmıştı. Kitaplıktan kitap çıkarmak kesinlikle yasaksa da birçoğu gizlice kaçırılıp karaborsada satılmıştı. Kitaplığa artık kitaplık denip denemeyeceği de tartışılabilirdi. Sınıflandırma yöntemi diye bir şey kalmamış, o karmaşa içinde, aranan herhangi bir kitabı bulmak olanaksız hale gelmişti. Kitapların yedi ayrı katta bulundurulduğu göz önüne alınınca, bir kitabın yanlış yere konması demek o kitap yok demekten farksızdı. Kitap binanın bir yerinde olsa bile, kimse bir daha bulamazdı onu. Sam istediği için, belediye kayıtlarının bulunduğu birkaç cildi aramıştım, ancak genelde, oraya inişimin nedeni rasgele birkaç kitap alıp dönmekti. Oralara inmeyi de pek sevmiyorum. Kiminle karşılaşacağımı bilemezdim, küf ve çürük kokusuyla yüklü nemli havanın kokusundan hoşlanmazdım. Kollarımın altına sığdırabileceğim kadar çok kitap kıstırıp yukarı koşardım. O kış kitaplarla ısındık. Başka hiçbir yakıt bulunmadığından, dökme sobada kitap yakıyorduk. Biliyorum, böyle bir şey yapmamız korkunç görünüyor, ama başka seçeneğimiz yoktu. Ya kitap yakacak ya donarak ölecektik. Yaptığımızın tuhaflığını da gözden kaçırmış değilim. Aylarca bir tek kitabın üzerinde çalışmak ve ısınmak için yüzlerce kitabı yakmak! Ne tuhaftır ki bundan ötürü herhangi bir pişmanlık da duymadım. Kitapları ateşe atmak hoşuma bile gitti diyebilirim. Belki içimdeki gizli bir öfkenin ifadesiydi bu; belki de kitapların artık hiçbir önem taşımadığını anlamış olmamın sonucu. Kitaplar başka bir dünyaya aitti ve o dünyanın sonu gelmişti. Şimdi belirli bir amaca

hizmet ediyorlardı hiç değilse. Birçoğunun kapağını bile açmaya değmezdi zaten. Aşk romanları, politikacıların söylevleri, çağdışı ders kitapları. Okunabilecek birine rastladığımda saklayıp okurdum. Bazen, Sam yorgun düştüğünde uyumadan önce ona da okurdum. Herodot tarihinin bir bölümünü okuduğumu hatırlıyorum. Bir gece de Cyrano de Bergerac'ın Ay'a ve Güneş'e yaptığı yolculukları anlatan o garip kitapçığı okumuştum. Ama sonunda hepsi sobanın yolunu tutuyor, duman olup gidiyordu.

Geriye baktığımda, başarabilirdik, diye düşünüyorum hâlâ. Kitabı bitirebilir, eninde sonunda vatanımıza dönmenin yolunu bulabilirdik. Ben kış sonunda aptalca bir hata yapmasaydım, belki de şimdi senin karşında oturup bu hikâyeyi kendim anlatabilirdim. Bilmeden, safça bir hata yapmış olmam bundan ötürü duyduğum üzüntüyü azaltmıyor. Bilmem gerekirdi. Aklıma estiği gibi davranıp güvenilmeyecek birine güvenmemem gerekirdi. Hayatımı yok ettim. Bunu söylerken kendime acındırmaya çalışmıyorum inan. Aptallığımdan ötürü her şeyi berbat ettim, kendimden başka kimseyi de suçlayamam.

Şöyle oldu: Kış ortalarında gebe kaldığımı fark ettim. Sam'in buna nasıl bir tepki göstereceğini kestiremediğimden, bir süre durumumu ondan gizledim. Ancak bir sabah mide bulantısı kötü bastırdı, soğuk terler dökerek yerlere kustum ve gerçeği söylemek zorunda kaldım. İnanılacak gibi değildi, ama Sam bu habere sevindi. Benden çok sevindi. Bebeği istemediğimi sanma. Ama korkuyordum. Korkmamak elimde değildi, zaman zaman yapamayacağımı, o koşullar altında çocuk doğurmanın çılgınlık olacağını düşünüyordum. Ben ne kadar kaygılanırsam Sam o kadar seviniyordu oysa. Çok hevesliydi. Baba olmak düşüncesi onu canlandırmıştı. Zamanla benim korkularımı da yatıştırdı, gebeliğimi iyi bir işaret olarak yorumlamamı sağladı. Bebek bizim bu felaketin dışında

kaldığımızı gösteriyor, diyordu. Artık şansımız döndü, bundan böyle her şey değişecek. Birlikte bir çocuk yaratarak yeni bir dünya başlatacakmışız. Sam'in böyle konuştuğunu hiç duymamıştım daha önce. Öylesine yürekli, öylesine yüce duygular... Onun ağzından bu tür sözler duymak bende şok etkisi yaratıyordu neredeyse. Hoşuma gitmiyordu demek istemiyorum, hoşlanmasına hoşlanıyordum. Hatta bayılıyordum. Öyle hoşlanıyordum ki zamanla söylediklerine ben de inanmaya başladım.

En büyük isteğim onu hayal kırıklığına uğratmamaktı artık. İlk haftalarda sabahları biraz sıkıntı çektiysem de genelde sağlığım bozulmamıştı, üstüme düşen işleri eskisi gibi yürütmeye çalışıyordum. Mart ortalarında, kışın hızını kaybettiğini gösteren belirtilergörüldü. Fırtınaların arası uzuyor, geceleri ısı eskisi kadar düşmüyor, eriyen karın yeniden dona çekmesi daha uzun sürüyordu. Havalar ısındı demiyordum, ama durumun o yönde gelişeceğini gösteren, küçük ipuçları, belli belirsiz bir "en kötüsünü atlattık" duygusu vardı. Şansa bak ki ayakkabılarımın eskimesi tam o günlere denk geldi. Isabel'in nice zaman önce verdiği pabuçları giyiyordum hâlâ. O pabuçlarla kaç kilometre yol yürüdüğümü hesaplamak olanaksız. Bir yılı aşkın bir süredir ayağımdaydılar, her adımımı onlarla atmış, kentin her köşesine onlarla gitmiştim. Artık işleri bitmişti. Tabanları delinmiş, üstleri açılmıştı. Delikleri gazete parçalarıyla tıkamaya çalışıyordum, ama kâğıt, sokaklardaki su birikintilerine karşı yeterli koruma sağlamıyor, her sokağa çıkışımda ayaklarım sırılsıklam oluyordu. Bu ayak ıslatma işi biraz fazlaya kaçmış olmalı ki nisan başlarında bir gün üşütüp yatağa düştüm. Tam bir üşütme tablosuydu, ağrılar sızılar, boğazımda şişlik, aksırık, tıksırık. Gebeliğimi saplantı haline getiren Sam korkudan deliye döndü. Her işi bırakıp benim bakımımı üstlendi. Kaçık bir hastabakıcı gibi yatağımın başından ayrılmıyor, çay gibi, konserve çorba gibi pahalı yiyeceklere avuç dolusu

para harcıyordu. Ben üç-dört günde iyileşip kalktım, ama Sam de kesin bir karar verdi. Ayağına yeni bir çift pabuç buluncaya kadar, diyordu, sokağa çıkman yasaklanmıştır. Alışverişi, sokak işlerini o yapacaktı. Saçmaladığını söylediysem de ayak diredi, konuyu tartışmaya bile yanaşmadı.

"Gebeliğim beni hasta yerine koymanı gerektirmez," dedim.

"Hasta olan sen değilsin. Pabuçların. Her sokağa çıkışında ayakların ıslanacak. Bir daha üşütürsen bu kadar çabuk toparlanamayabilirsin. Üşütme daha ağır bir hastalığa dönerse halimiz ne olur?"

"O kadar üzülüyorsan sokağa çıktığımda kendi pabuçlarını ver bana."

"Benimkiler sana büyük gelir. Babasının ayakkabısını giymiş çocuklara dönersin. Eninde sonunda düşeceğin kesin. O zaman ne olacak? Sen yere yuvarlandığın anda biri pabuçları çekip alacak."

"Ayağım küçükse suç bende değil. Ne yapayım, öyle doğmuşum."

"Ayakların çok güzel, Anna. O küçük ayacıkların ayakların en güzeli. Ben o ayacıklarına tapıyorum. O ayakların bastığı toprağı öperim ben. Bu yüzden korumak istiyorum onları. Ayaklarının hiçbir hasara uğramamasını sağlamalıyız."

Ondan sonraki haftalar benim için çok sıkıcıydı. Sam zamanını benim kolayca yapabileceğim işlere harcıyor, kitabı hemen hiç ilerleme göstermiyordu. Bir çift pabucun bu kadar büyük sorun yaratmasına kızıyordum. Gebeliğim belli olmaya başlamıştı artık, işe yaramaz bir şişko gibi hissediyordum kendimi. Şövalyesi, efendisi savaşmaya giderken bütün gün evde boş oturan aptal bir prensese benzetiyordum kendimi. Bir çift pabuç bulabilsem yine hayatımı yaşayabilirim, diyordum kendi kendime. Birkaç kişiye danıştım, su almak için lavabonun önündeki

kuyrukta beklerken oradakilere sordum, biri bir yol gösterebilir, diye düşünerek Aristo Toplantıları saatinde birkaç kere birinci kattaki hole bile indim. Hiçbir sonuç alamadım. Ancak bir gün altıncı kat koridorlarında Dujardin'e rastladım. Hemen konuşmaya başladı, kırk yıllık dostmuşuz gibi çene çalıyordu. Hahamın odasındaki ilk karşılaşmamızdan sonra adamdan uzak durmaya özen göstermiştim, durup dururken böyle dostça bir tutum takınması tuhafıma gitti. Bilgiçlik taslayan bücürün biriydi herif, ben ondan uzak durduğum gibi bunca zamandır o da benden uzak durmuştu. Oysa şimdi yüzünde güller açıyor, benim için kaygılanıyordu. "Bir çift pabuç aradığını duydum," dedi. "Gerçekten öyleyse sana yardım edebilirim belki." Durumda bir terslik olduğunu hemen anlamalıydım. Gelgelelim "pabuç" demesiyle birlikte aklım başımdan gitmişti. Bir çift ayakkabı edinebilmek öylesine önemliydi ki bunu niye yapıyor, diye düşünmek aklıma gelmedi.

"Sana söylemek istediğim şuydu," diye sürdürdü sözünü. "Benim... nasıl desem bilmem... Alım satım işleriyle uğraşan bir akrabam var. Kullanılabilecek şeyler satar. Tüketim malları falan. Bazen ayakkabı da geçiyor eline. Benim şu anda giydiğim ayakkabıları o bulmuştu. Bu günlerde elinde başka ayakkabılar da bulunduğunu düşünmekle hata etmiş olmam herhalde. Bu akşam ona uğrayacağım zaten. Senin için bir sorarım. Yalnız ayak numaranı... Bakayım... Evet, pek büyük değil. Numaranı ve kaç para verebileceğini bilmem gerek. Neyse canım, bunlar birer ayrıntı. Yalnızca ayrıntı. Yarın belirli bir saatte buluşabilirsek sana haber getiririm. Herkese bir ayakkabı gerek ne de olsa. Seninkilerin durumunu gördükten sonra niye sağa sola sorduğunu da anladım. Bunlar parçalanmış canım. Giyilecek gibi değil. Hele bu havalarda."

Ayakkabı numaramı, kaç para verebileceğimi söyledim, ertesi gün öğleden sonra buluşmak üzere sözleştik. Tatlı dillilikte biraz aşırıya

kaçmıştı, ama iyilik yapmaya çalıştığına inanıyordum. Akrabasına müşteri buldukça kendisi de bir komisyon alıyordu herhalde. Bunda bir kötülük görmedim. Hepimiz para kazanmak zorundaydık ve Dujardin buna benzer bir-iki iş çevirebiliyorsa becerikli adam sayılırdı. O gün Sam'e hiçbir açıklama yapmadım. Dujardin'in akrabasının benim ayağıma uyacak bir ayakkabı bulacağından emin değildim. Bulabilirse ona sürpriz yapmak istiyordum. Olacağına fazla umut bağlamamaya çalıştım. Elimizdeki para yüz glotun altına düşmüştü o günlerde. Dujardin'e söylediğim fiyat da gülünç denecek kadar düşüktü. On bir, on iki glot, olabilirse on glot demiştim. Öte yandan, gözlerini iri iri açıp bakmadığına göre, benim verdiğim fiyata bir şeyler bulunabilecekti belki. Bu kadarı bile beni umutlandırmaya yetiyordu. Ondan sonraki yirmi dört saati heyecanlı bir bekleyiş içinde geçirdim.

Ertesi gün öğleden sonra ikide giriş katındaki büyük holün kuzeybatıya bakan köşesinde buluştuk. Dujardin bej rengi bir kesekâğıdıyla gelmişti. Onu görür görmez işin yolunda gittiğini anladım. Kolumdan tutup beni sütunlardan birinin arkasına, kimsenin bizi göremeyeceği bir yere götürürken, "Şansımız varmış," dedi. "Kuzenim ayak numarana göre bir çift pabuç buldu. On üç glota verebilecek. Kusura bakma, fiyatı indirtemedim. Benim elimden gelen bu kadar. Ama malın kalitesine bakarsan bu fiyata bile kelepir sayılır." Sırtını bana verip yüzünü duvara dönerek, sağı solu kollayarak kâğıttan bir ayakkabı çıkardı. Kahverengi bir yürüyüş ayakkabısının sol tekiydi. Kullanılan malzeme gerçek deriydi, tabanı da rahat olacağı izlenimini veren dayanıklı sert kauçuktan yapılmıştı. Kentin sokaklarını arşınlamak için kusursuz bir pabuçtu. Üstüne üstlük yepyeni sayılırdı. "Bir dene," dedi Dujardin. "Bakalım ayağına uyacak mı?" Pabuç ayağıma uydu. Orada durup parmaklarımı yumuşak, pürüzsüz taban astarının üstünde kasıp gevşetirken, "Canımı kurtardınız," dedim. "On üç glota anlaştık öyleyse. Öbür tekini de

verirseniz parayı hemen öderim." Dujardin biraz duraladı, ardından utana sıkıla kesekâğıdının boş olduğunu gösterdi. "Alay mı ediyorsunuz?" diye sordum. "Pabucun öbür teki nerede?"

"Yanımda değil."

"Bu iş baştan sona bir aldatmaca. Öyle değil mi? Bana iyi bir ayakkabı gösterip parasını peşin alıyorsunuz. Sonra öbür teki diye külüstür bir pabuç getireceksiniz hiç kuşkusuz. Öyle değil mi? Kusura bakmayın, ama ben o numarayı yutmam. İkinci tekini de görmeden tek bir glot ödemem."

"Hayır, Bayan Blume, anlamıyorsun. Senin düşündüğün gibi değil. Pabucun ikinci teki bundan farksız. Peşin para isteyen de yok. Kuzenim böyle iş yapıyor ne yazık. Alışveriş yapacaksak kendisi buraya gelsin diyor. Vazgeçirmeye çalıştımsa da diretti. Bu kadar ucuz fiyata verdiğim bir maldan bir de aracı payı ayıramam, dedi."

"Akrabanız sizin on üç glotu götürüp ona vereceğinize güvenmiyor mu yoksa?"

"Beni zor duruma düşürdü doğrusu. Sert adamdır. İşi söz konusu olduğunda kimseye de güvenmez. Bunu bana söylediği zaman neler hissettiğimi düşünün. Namusuma gölge düşmüş oldu, bu da kolay yutulur bir şey değildir."

"Sizin bu işten bir çıkarınız olmayacaksa bu buluşmaya neden geldiniz?"

"Sana söz vermiştim, Bayan Blume. Sözümü tutmak istedim. Yoksa kuzenim benimle ilgili düşüncesinde haklı çıkardı. Benim de onurum var yani. Onurum ve şerefim paradan çok daha önemli."

Etkileyici bir oyun sergilemişti Dujardin. Söylediklerinin aksayan bir

yanı, gururu kırılmış bir insandan başka bir şey olduğuna işaret eden bir falsosu yoktu. Akrabasıyla arasının bozulmasını istemiyor, diye düşündüm; onun için de bana böyle bir iyilikte bulunuyor. Bu bir sınav olacak ve ilk sınavı geçerse kuzeni bundan sonra onun kendi adına satış yapmasına olanak verecek. Ne kadar akıllıydım, görüyor musun? Dujardin'den daha kurnaz davranıyordum, o yüzden de korkmak akıllılığını gösteremedim.

Pırıl pırıl bir gündü. Güneş her yeri aydınlatıyordu, esinti bizi kucaklayıp götürecek gibiydi. Uzun bir hastalıktan kalkan insanlara dönmüştüm. Gün ışığının tadını çıkarıyor, açık havada hareket eden bacaklarımın attığı her adımın bilincine varıyordum. Hızlı adımlarla, önümüze çıkan engellerden yakamızı kurtararak, kışın bıraktığı yıkıntıların çevresinden dolaşarak yürüyorduk. Yol boyunca hemen hiç konuşmadık. Baharın yaklaştığı kesindi, ama yapıların gölgelerinde, duvar diplerinde yer yer kar ve buz görülüyordu hâlâ. En fazla güneş alan sokaklardaysa dereler akıyor, sular yerinden oynamış taşların, kırık dökük kaldırım kenarlarının üstünden sıçrıyordu. Ayakkabılarım on dakikada berbat olmuştu. İçleri de, dışları da. Çoraplarım, parmaklarım iyice ıslanmış, o soğuk ıslaklıktan ötürü kayganlaşmıştı. Şimdi bu ayrıntılardan söz etmem tuhaf görünebilir, ne var ki o günle ilgili en canlı anılarım bunlar. Yürüyüş sırasında duyduğum mutluluk, hareket ettikçe kapıldığım hafiflik, neredeyse sarhoşluk duygusu. Daha sonra, gideceğimiz yere vardığımızda, olaylar hatırlamamı güçleştirecek bir hızla gelişti. Şimdi hatırlayabildiklerim bölük pörçük şeyler, bir bağlam içine yerleştiremediğim imgeler, aydınlık ve karanlık köşeler. Girdiğimiz yapı bende herhangi bir izlenim uyandırmamıştı sözgelimi. Sekizinci Sayım Bölgesi'nde, depoların bulunduğu semtin ucunda, bir zamanlar Ferdinand’ın tabelacılık yaptığı dükkâna yakın bir yerde olduğunu hatırlıyorum yalnızca. Bunu hatırlamamın nedeni de Isabel'in bir gün bu

sokağı göstermiş olmasıydı. O yüzden tanıdık yerlerden geçtiğimi hissediyordum. Yapıların dış yüzeylerine dikkat edemeyecek kadar dalgındım belki. Dönüşümde Sam'in ne kadar sevineceğini düşünmeye dalmıştım, gözüm bir şey görmez olmuştu. Bu nedenle girdiğimiz yapının dış yüzünü hiç hatırlayamıyorum. Ön kapıdan girişimizi, çıktığımız birkaç kat merdiveni de hatırlamıyorum. Bunları yaptığımı biliyorum, ama benim için hiç yaşanmamış olaylar gibi. Açık seçik hatırladığım ilk ayrıntı Dujardin'in akrabasının yüzü. Yüzü demeyeyim de Dujardin'in taktıklarına tıpkı tıpkısına benzeyen tel çerçeveli bir gözlük taktığını fark edişim diyeyim. Sonra da - kısacık bir an için - acaba gözlüklerini aynı satıcıdan mı almışlar diye merak edişim. Gözlerimin adamın yüzünde bir-iki saniyeden fazla kaldığını sanmıyorum, çünkü tam o elimi sıkmak üzere yaklaşırken arkasındaki bir kapı aralandı. Görünüşe bakılırsa kazayla aralanmıştı. Menteşe gıcırtısının duyulmasıyla birlikte o yüzdeki dostça ifadenin yerinde korkunç bir endişe belirdi, elimi falan sıkmadan kapıyı kapatmak için hızla arkasına döndü. Aldatıldığımı, buraya getirilişimin ayakkabıyla, parayla, herhangi bir alışverişle ilgisi olmadığını o zaman anladım. Kapının açılmasıyla kapanması arasında geçen kısacık süre içinde o odanın içerisini açıkça görmüştüm ve gördüklerim hiçbir yanılgıya yer bırakmıyordu. Kasap çengellerine asılmış üç ya da dört çıplak insan cesedi, baltasıyla bir masanın üstüne eğilerek bir başka cesedin kollarıyla bacaklarını ayıran bir adam. Kitaplıkta yaşayanlardan, son zamanlarda insan mezbahaları kurulduğuna ilişkin birtakım söylentiler duymuş, ancak inanmamıştım. Şimdi Dujardin'in kuzeninin arkasındaki kapının eskaza açılmasıyla, bu adamların benim için ne tür bir son tasarladıklarını göz ucuyla görebilmiştim. O zaman bağırmaya başladım galiba. Üst üste birkaç kere, "Katiller, katiller!" diye haykırdığımı duyar gibi olurum bazen. Bu da pek uzun sürmedi herhalde. O andan sonra neler düşündüğümü, herhangi bir şey düşünüp düşünmediğimi bilmiyorum. Solda bir pencere gördüm, o yana koştum. Dujardin'le

kuzeninin bana doğru atıldıklarını hatırlıyorum. İleriye uzanan kollarının arasından son hızla geçip pencereye saldırdım. Kırılan camın şangırtısını, yüzüme çarpan soğuk havayı da anımsıyorum. Epey yüksekten düştüm herhalde. En azından, düştüğümün bilincine varacak kadar uzun bir süre uçtum. Yere çarptığım zaman öleceğimi düşünecek kadar uzun bir süre.

Olanları birer birer anlatmaya çalışıyorum. Belleğimde birtakım boşluklar varsa bu konuda hiçbir şey yapamam. Bazı olaylar yüzeye çıkmamakta diretiyorlar. Ne kadar uğraşırsam uğraşayım, onları bir türlü hatırlayamıyorum. Yere çarpar çarpmaz kendimden geçmiş olmalıyım, ama acı duyup duymadığımı, nereye düştüğümü hiç bilmiyorum. Aslını ararsan, kesin olarak bildiğim tek şey ölmemiş olmamdır. Bu gerçek beni hâlâ şaşırtır. Şimdi, o pencereden atlayışımın üstünden iki yıldan fazla bir zaman geçtiği halde, nasıl olup da sağ kaldığımı hâlâ anlayamıyorum.

Dediklerine bakılırsa beni yerden kaldırdıklarında inlemişim. Ama ondan sonra hiç ses çıkarmadan, neredeyse soluk almadan, kıpırtısızca yatıp kalmışım. Çok uzun bir süre. Kaç gün olduğunu söylemedilerse de bir günden fazla sürdüğünü anlıyorum. Belki de üç-dört gün sürmüştür. Gözlerimi açtığımda, sizinki iyileşmek değil mezardan dönmek dediler; hiçlikten dönüp dirilmek. Tepemde bir tavan gördüğümü, nasıl edip de dam altına girmeyi becerdiğimi merak ettiğimi hatırlıyorum. Gelgelelim bir an sonra öyle bir acı - hem başımda, hem böğrümde, hem karnımda - duydum ki, canımın acısından soluk alamaz oldum. Bir yatakta yatıyordum; yastıkları ve çarşafları olan gerçek bir karyolada. Ama öylece yatmaktan başka bir şey yapamıyordum, ağrılar bedenimin bir ucundan öbürüne yayıldıkça ağlamaklı bir sesle inliyordum. Görüş alanımın içine bir kadın girdi ansızın. Gülümseyerek bakıyordu,otuz sekiz-kırk yaşlarındaydı. Dalgalı siyah saçları, iri yeşil gözleri vardı. Çok kötü bir

durumda olduğum halde çok güzel bir kadın, belki de kente geldiğimden beri gördüğüm en güzel kadın sayılabileceği gözümden kaçmadı.

"Herhalde çok acıyor," dedi.

"Bunda gülünecek bir şey yok," diye karşılık verdim. "Ben gülecek halde değilim." Neden böyle bir kabalık yaptığımı Tanrı bilir. Çektiğim acı öyle büyüktü ki ilk aklıma geleni söyleyiverdim. Neyse ki kadın alınmamıştı. Hâlâ aynı rahatlatıcı gülüşle gülümsüyordu.

"Yaşadığınızı görmek beni sevindirdi," dedi.

"Ölmedim mi yani? Kanıtlayabilirseniz o zaman inanırım belki."

"Bir kolunuz ile iki kaburganız kırık. Başınızı da çok kötü çarpmışsınız. Ancak görünüşe bakılırsa şimdilik yaşıyorsunuz. Şu sivri diliniz de yeterince kanıt sayılır bence."

Suratsızlığı elden bırakmamakta inat ederek, "Siz kimsiniz?" diye sordum. "İyilik meleği mi?"

"Adım Victoria Woburn. Burası da Woburn Köşkü. Biz burada insanlara yardım ederiz."

"Güzel kadınların doktor olmalarına izin verilmez," dedim. "Kurallara aykırıdır."

"Ben doktor değilim. Babam doktordu, ama o da öldü. Woburn Köşkü'ndeki çalışmalarımızı başlatan oydu."

"Birinin bu köşkten söz ettiğini duymuştum. Uyduruyor sandım."

"Evet, öyle oluyor. İnsan neye inanacağını hiç bilemiyor artık."

"Beni buraya getiren siz miydiniz?"

"Hayır. Sizi Bay Frick getirdi. Bay Frick'le torunu Willie. Her çarşamba günü öğleden sonra arabayla çıkıp dolaşırlar. Yardım edilmesi gereken herkes buraya kendi ayağıyla gelemiyor çünkü. Biz de çıkıp onları arıyoruz. Her hafta en az bir kişiyi bu yolla bulmayaçalışırız."

"Beni rastlantı sonucu mu buldular yani?"

"Siz pencereden düştüğünüzde onlar arabayla sokaktan geçiyorlarmış."

"Canıma kıymak niyetinde değildim," dedim kendimi savunurcasına. "Öyle garip bir düşünceye kapılmanızı istemem."

"Atlayanlar pencereden atlamazlar. Atlayacaklarsa bile önce camı açarlar."

Sözümü vurgulamak için bağırarak, "Ben asla kendimi öldürmem," dedim, ama bunu söylerken acı bir gerçeğin bilincine varır gibi olmuştum. "Asla kendimi öldürmem," diye yineledim. "Çocuğum olacak çünkü. Gebe kadın kendini öldürmeye kalkışır mı? Öyle bir şey yapması için deli olması gerekir."

Yüzünde görülen değişiklik, herhangi bir açıklama yapılmasına gerek kalmadan her şeyi anlamama yetti. Bebek karnımda değildi artık. O düşüşe dayanamamış ve ölmüştü. Bir anda dünyam karardı. Yırtıcı, yabanıl bir acı duydum. O acı herhangi bir düşünceye, herhangi bir imgeye yer bırakmıyor, görülecek ya da düşünülecek bir şey kalmıyordu. Kadın yeniden ağzını açmadan ağlamaya başlamış olmalıydım.

Eliyle yanağımı okşayarak, "Gebe kalmanız da bir mucizeydi zaten," dedi. "Burada hiç çocuk doğmuyor artık. Onu siz de bilirsiniz. Yıllardır bir doğum olayı görülmedi."

Bir yandan hıçkırırken bir yandan konuşmaya çalışarak, "Umurumda değil," dedim öfkeyle. "Benim bebeğim yaşayacaktı. Siz yanlış düşünüyorsunuz. Bebeğim yaşayacaktı, biliyorum."

Göğsüm inip kalktıkça kaburgalarımın acısı ateş gibi yakıyordu. Kendimi tutmaya çalıştım, daha kötüoldu. Hıçkırmamak, kıpırdamamak için harcadığım çabadan ötürü titriyordum, o da katlanılmaz kasılmalara yol açtı. Victoria beni avutmaya çalışıyordu, ama ben ondan avuntu beklemiyordum. Kimseden avuntu beklemiyordum. "Lütfen gidin," dedim sonunda. "Yanımda kimseyi istemiyorum. Bana çok büyük bir iyilikte bulundunuz. Ancak şimdi yalnız kalmak istiyorum."

İyileşmem çok uzun sürdü. Yüzümdeki kesikler kalıcı izler bırakmadan (bir alnımın ortasında, bir de şakağımda iz kalmıştı) iyileşti, zamanla kaburgalarım da kaynadı. Ama kırılan kolun kemikleri yerine oturmamıştı. O kol hâlâ sorun yaratır. Sert bir hareket yaparsam, ters bir yöne çevirirsem sızlar, tam anlamıyla uzatmam olanaksızdır. Basımdaki sargıların açılması için bir ay bekledim. Şişlikler, kesikler geçtiyse de başımda hasar kaldı. Başağrılarım var. Gelişigüzel zamanlarda tutan, bıçak gibi saplanan migren ağrıları, zaman zaman ense kökünde küt bir zonklama. Başka yerlerdeki hasara gelince; o konuyu konuşmaya bile çekiniyorum. Dölyatağında neler olup bittiği bir bilmece. Oradaki felaketin boyutları ölçülemez.

Yine de, fiziksel hasar sorunun yalnızca bir bölümü. Victoria'yla yaptığım ilk konuşmadan birkaç saat sonra başka kötü haberler de aldım. O zaman pes etmeme ramak kaldı, yaşama isteğini kaybeder gibi oldum. Akşamüstü Victoria bir tepsi yemekle odama geldi yine. Ona birinin kitaplığa gidip Sam'i araması gerektiğini söyledim. Sam meraktan ölmüştür, dedim, Şimdi onun yanımda olmasını istiyorum, dedim. Şimdi, diye haykırdım, şimdi yanımda olmalı. Kendimi kaybetmiştim, gövdem

kontrol edemediğim hıçkırıklarla sarsılıyordu. On beş yaşındaki Willie bu işle görevlendirildi ve yola çıktı. Gelgelelim getirdiği haber benim için yeni bir yıkım oldu. O gün öğleden sonra kitaplıkta yangın çıkmış, dam çoktan çökmüş. Yangının nasıl başladığı bilinmiyorsa da bütün yapıyı alevler sarmış. Yüzden fazla insanın içeride kavrulup kaldığı söyleniyormuş. Kurtulan olup olmadığı belli değilmiş; oldu diyenler de varmış, olmadı diyenler de. Sam kurtulmayı başaran şanslı kişilerden olsa bile, onu ne Willie bulabilirdi artık, ne de başka birisi. İçeride kalanlarla birlikte can vermişse benim için her şey bitmişti. Başka türlü düşünmem olanaksızdı. Sam ölmüşse benim de yaşamaya hakkım yoktu. Yaşıyorsa bile onu bir daha göremeyeceğim hemen hemen kesindi.

Woburn Köşkü'nde kaldığım ilk aylarda göğüslemek zorunda olduğum gerçekler bunlardı. Benim için karanlık günlerdi onlar; yaşadığım en karanlık günler. Başlangıçta, üst kattaki odamdan hiç çıkmıyordum. Günde üç kere birileri odama uğrardı; iki kere yemek getirmek, iki kere de oturağı boşaltmak için. Aşağıda her zaman patırtı gürültü vardı (konuşmalar, ayak sesleri, iniltiler, kahkahalar, çığlıklar, geceleri horultular), ama ben yataktan çıkamayacak kadar güçsüz ve kederliydim. Üzülüp surat asıyor, battaniyelerin altına büzülüp kara kara düşünüyor, durup dururken ağlamaya başlıyordum. Bahar gelmişti. Zamanımın çoğunu pencereden görünen bulutlara bakarak, tavandaki çatlakları, duvarları çevreleyen kartonpiyerleri inceleyerek geçiriyordum. İlk on-on iki gün dışarıdaki koridora bile çıkmadım galiba.

Woburn Köşkü yirmiden fazla odası olan beş katlı bir konaktı. Sokaktan epey geride yapılmış, çevresinde park büyüklüğünde bir bahçe bırakılmıştı. Dr. Woburn' un dedesi neredeyse yüzyıl önce yaptırmıştı konağı. Kentteki özel konutların en görkemlilerinden biri sayılırdı. Sıkıntılı günlerin başlangıcında, Dr. Woburn evsiz barksız kalanların sayısına

dikkati çeken ilk insanlardan biriydi. Ünlü bir ailenin üyesi, saygın bir doktor olduğundan görüşleri büyük yankı uyandırmış, kısa bir süre içinde doktorun davasına destek vermek zengin çevrelerde moda halini almış. Yardım sağlamak için yemekler verilir, balolar, eğlenceler düzenlenirmiş. Zamanla kentin çeşitli yerlerindeki birkaç yapı evsizler için barınak olarak ayrılmış. Dr. Woburn kendi muayenehanesini kapatmış, hastalarını bırakıp kendini bu evlerde (barınaklara ev deniyormuş) yaşayanlara adamış. Her sabah, özel şoförünün kullandığı arabayla yollara düşer, gidip o insanlarla konuşur, gerektiğinde onlara tıbbi yardımda bulunurmuş. Adı dilden dile gezmeye başlamış, idealizmi ve iyilikseverliğiyle ün yapmış. Görülen barbarlıklardan, yaşanan dönemin kötülüğünden söz açıldığında, hâlâ soylu davranışlarda bulunan birilerinin çıkabileceğini kanıtlamak için onun adını ileri sürermiş herkes. Ama bunlar çok önceymiş tabii. Bugünkü gibi bir yıkım ve çöküntü yaşanabileceğini kimsenin düşünmediği yıllarda. Koşullar kötüye gittikçe Dr. Woburn'un tasarısının başarısı da sarsılmış. Evsiz barksız sayısındaki geometrik artışla barınaklara sağlanan parasal desteğin azalması eşit bir hızla sürüp gitmiş. Zenginler kaçmış; altınlarını, pırlantalarını alarak başka ülkelere gitmişler. Kalanlar eskisi kadar cömert davranabilecek durumda değillermiş. Doktor kendi servetinin büyük bir bölümünü bu uğurda harcamışsa da barınakların açık kalmasını sağlayamamış. Birer birer hepsi kapılarını kapatmışlar. Onun yerinde bir başkası olsaydı o noktada işin peşini bırakırdı belki. Ancak Woburn, binlercesini kurtaramazsak yüzlercesini kurtarabiliriz, yüzlercesini de kurtaramazsak belki yirmi-otuz kişiyi kurtarabiliriz, demiş. Herhalde sayıların bir önemi yoktu artık. Öyle kötü günler yaşanmıştı ve yaşanıyordu ki, sağlayabileceği yardımın tam ve kesin bir yıkıma karşı yapılmış bir jest, simgesel bir yardım olmaktan öteye geçmeyeceğini o da bilirdi herhalde. Bunlar altı-yedi yıl öncesinin olayları. Doktor o yıllarda altmışını aşkınmış. Kızının da razı gelmesiyle evini yabancılara açmaya, köşkün iki katını

barınak ve hastane olarak kullanmaya karar vermiş. Yataklar alınmış, mutfağa gerekli olan malzeme sağlanmış ve zamanla, işin yürütülebilmesi için Woburnların servetinden geriye kalanlar birer birer elden çıkarılmaya başlamış. Para suyunu çektikçe dedelerinden kalma değerli eşyaları, antikaları satarlarmış. Üst kattaki odaların eşyaları birer birer gidiyormuş. Canlarını çıkarırcasına çalışırlarsa, aynı anda on sekiz ile yirmi dört arası sayıda insan barındırabiliyorlarmış. Evsiz barksızların on gün, ağır hastaların daha uzun bir süre kalmalarına izin verilirmiş. Herkese temiz bir yatak, günde iki öğün sıcak yemek veriyorlardı. Bu da çözüm sayılmazdı, ama insanlar bir süre sıkıntılarını unutup soluklanabiliyor, yeniden yola koyulmadan önce biraz güç toplamış oluyorlardı. "Yapabildiğimiz pek fazla bir şey yok," dermiş doktor. "Ama az da olsa elimizden geleni yapıyoruz."

Ben Woburn Köşkü'ne gittiğimde doktorun ölümünün üstünden dört ay geçmişti. Victoria'yla öbürleri çalışmalarını onsuz yürütebilmek için her türlü çabayı göstermişlerse de bazı değişiklikler yapılması gerekmişti. Özellikle de tıbbi konularda. Doktorun yaptığı işi yapabilecek kimse yoktu. Bay Frick de, Victoria da becerikli hastabakıcılardı; ancak bu, hastalığı anlayabilmekten, tedavi edebilmekten çok farklıydı. Bana özel bir ilgi göstermelerinin bir açıklaması da oydu sanırım. Doktorun ölümünden sonra oraya getirilen yaralı ve ağır hastalar arasında, sağlanan bakıma olumlu tepki gösteren, iyileşme yolunda giden tek kişi bendim. Böylece, Woburn Köşkü'nü açık tutma kararlarını doğrulamış oluyordum. Başarılarının eseriydim ben;neler yapabileceklerinin göz kamaştırıcı bir örneğiydim. O nedenle de ben bunu onlardan beklediğim sürece şımartılıyordum, karamsarlıklarım ve huysuzluklarım hoş görülüyor, herkes benden yana çıkıyordu.

Bay Frick gerçekten mezardan döndüğüme inanıyordu. Uzun bir süre

doktorun şoförlüğünü yapmış (kırk bir yıl demişti) ve ölümü de yaşamı da pek çok kişinin görebildiğinden daha yakından izleyebilmişti. Dediğine bakılırsa benimki görülmemiş bir durumdu. "Hayır efendim, küçükhanımım," diyordu. "Sen öbür dünyayı boylamıştındı yani. Kendi gözümle görmüşüm. Ölmüştün de dirildin." Dilbilgisi kurallarına uymayan garip bir konuşması vardı, düşüncelerini açıklamaya çalıştığında her şeyi birbirine karıştırırdı çoğu zaman. Bunun akılla, zekâyla ilgisi olduğunu sanmıyorum; sözcüklerle başı dertteydi yalnızca. Sözcükler diline dolaşıyorlardı. Kimi zaman, fiziksel nesnelermiş, ağzı taşlarla doluymuş gibi onlara takılıp teklerdi. O yüzden de sözcüklerin iç özelliklerine karşı çok duyarlı görünürdü, anlamlarından ayrı olarak seslerine, çelişki ya da simetrilere. "Sözcükler nasıl bilebileceğimi anlatan şeyler," dedi bir gün. "Bu kadar uzun yaşamam ondan. Benim adım Otto. Tersten de yüzden de aynı. Hiç bitmiyor, hep yeniden başlıyor. Onun için de iki kat uzun yaşıyorum. Herkesten iki kat uzun. Sen de öyle, küçükhanımım. Senin adın da benim gibi. Anna. Tersten de yüzden de aynı. Tıpkı benim Otto gibi. Yeniden doğman da bundan. Bu bir nimet, Bayan Anna. Ölmüştün sen. Yeniden doğduğunu bu gözlerle gördüm. Büyük bir şans, bir nimet."

Dimdik duruşu, zayıflığı, fildişi rengi yanaklarıyla, donuk, duygularını gizleyen bir incelik vardı Frick'te. Dr. Woburn'a olan bağlılığı sınırsızdı, efendisini gezdirdiği arabaya - iki yandan çıkıntı yapan basamakları, deri kaplanmış kanepeleri olan, çok eski model, on altı silindirli bir Pierce Arrow - hâlâ büyük bir özen gösteriyordu. Elli yaşındaki o siyah otomobille gezmek Dr. Woburn'un tek ilginç yanıymış. Yapılacak ne kadar çok işi olursa olsun, Frick her salı akşamı evin arkasındaki garaja kapanır, en az iki saat süreyle arabayı temizleyip parlatır, çarşamba günü yapacağı yolculuğa hazırlardı. Motorda yaptığı değişikliklerle arabanın metan gazıyla çalışmasını sağlamıştı. Woburn Köşkü'nün ayakta kalabilmesi de onun el becerisinin sonucuydu bence. Frick boru düzenini onarmış, duş bölmeleri yapıp duşları bağlamış, yeni bir kuyu kazmıştı. En kötü günlerde bile çalışmalarını aksatmamayı başarmış olmaları onun köşkte yaptığı buna benzer bakım ve onarım işlerinin sayesindeydi. Bütün bu işlerde ona yardım eden torunu, dedesini sessizce izleyen, kukuletalı yeşil bir svetşörtle dolaşan asık suratlı, kavruk bir oğlandı. Frick, kendisini ölünce yerini alabilsin diye torununu yetiştirmeye çalışıyordu, ama görünüşe bakılırsa Willie yavaş öğrenen biriydi. Frick bu konuda, "Dert değil," demişti bir gün. "Yavaş yavaş alıştırıyoruz. Acele yok zaten. Ben nalları dikmeye hazır oldum mu o zaman bizim oğlan da ihtiyar olur."

İçlerinde, bana en fazla ilgi gösteren Victoria'ydı. İyileşmemin onun için büyük önem taşımasının nedenini açıklamıştım. İlgisi yalnızca bundan gelmiyordu. Konuşabileceği birini arıyordu ve zamanla, ben iyileştikçe odama daha sık uğramaya başladı. Babasının ölümünden bu yana Frick'le ve Wülie'yle baş başa yaşamıştı; barınağı ayakta tutmuş, işlerini yapmış, ancak konuşabileceği, düşüncelerini açabileceği birini bulamamıştı. Zamanla o insan ben olacaktım. Birbirimize açılmamız zor değildi. Pek çok ortak yönümüz olduğunu da fark ettim. Gerçi ben onun

kadar varlıklı bir aileden gelmiyordum, ama burjuvaların şatafatlı, ayrıcalıklı hayatını yaşamış, çok rahat bir çocukluk geçirmiştim. İstediğim her şeyin yerine getirilebileceği inancıyla yaşamıştım hep. İyi okullarda okumuştum, edebiyat konusunda konuşabilirdim, Beaujolais şarabıyla Bordeaux şarabının arasındaki farkı anlar, Schubert'in neden Schumann'dan daha büyük bir müzisyen olduğunu bilirdim. Victoria'nın Woburn Köşkü'nde, oranın dünyasında doğup büyüdüğü göz önüne alınınca epeydir kendi toplumsal sınıfına benim kadar yakın birine rastlamamış olduğu söylenebilirdi sanırım. Züppe biriydi demek istemiyorum. Para para olduğu için ilgilendirmezdi onu; paranın sağlayabildiği şeylere yıllar önce sırt çevirmişti. Ama ikimiz de aynı dili konuşuyorduk ve bana geçmişinden söz ettiğinde ne demek istediğini açıklamalarda bulunmasına gerek kalmadan anlıyordum.

İki kere evlenmişti. İlk evliliği - alaycı bir dille "parlak bir sosyete evliliği" dediği evlilik - çok kısa sürmüştü. İkinci kocasından Tommy diye söz ederdi, adamın soyadını hiç öğrenemedim. Anlaşıldığına göre avukatmış, biri kız, biri oğlan iki çocukları olmuş. Sıkıntılı günler başlayınca Tommy giderek kendini politikaya vermiş. Önce Yeşil Parti'nin (burada değişik partiler değişik renklerin adını taşır) genel sekreter yardımcılığını yapmış, Yeşiller stratejik bir anlaşmayla Mavi Parti'yle birleştikten sonra da kentin batı yarısının şehirleşme koordinatörlüğüne getirilmiş. On bir-on iki yıl önce haraç aleyhtarı ilk gösteriler başladığında NeronUfku'nda gösteri yapanların arasında sıkışıp kalmış ve bir polis kurşunuyla can vermiş. Tommy ölünce babası kızının çocukları alıp (çocukların biri üç, öbürü dört yaşındaymış o zaman) ülke dışına kaçmasını salık vermiş, ama Victoria bunu kabul etmemiş. Çocukları Tommy'nin anababasıyla birlikte İngiltere'ye yollamışlar. Victoria pes edip kaçanlardan biri olmak istemiyor, öte yandan burada yaşanacağı açıkça belliolan felaketlere çocuklarının kurban gitmesini göze alamıyormuş. İnsan bazı konularda bir seçme

yapmak zorunda bırakılmamalıdır bence; karar vermek kaldırılamayacak kadar ağır bir yük olur. Sonunda neyi seçersen seç pişman olacağını, ömrünün sonuna kadar pişmanlık duyacağını bilirsin. Çocuklar İngiltere'ye gitmişler. Victoria bir-iki yıl süreyle onlarla mektuplaşabilmiş. Gelgelelim sonradan posta idaresi de doğru dürüst çalışmaz olmuş. Haberleşme bazen sağlanabiliyor, bazen sağlanamıyormuş. Sürekli bir bekleyiş içinde yaşar, mektuplarını körlemesine denize atılan mesajlar gibi görürmüş. Sonunda her türlü haberleşme son bulmuş. Bunlar sekiz yıl önce olan şeyler. Victoria çocuklarından haber almaktan çoktan umut kesmişti.

Başımızdan geçenler arasındaki benzerliği, dostluk kurmamızı kolaylaştıran ortak yönlerimizi göstermek için anlatıyorum bunları. O da, ben de sevdiklerimizi kaybetmiştik. Kocalarımızı, çocuklarımızı, o babasını, ben ağabeyimi. Hepsi ölmüş ya da belirsizliğin batağında yitip gitmişlerdi. Bu ortak yönlerimizden ötürü, ben oradan gidecek kadar iyileştiğimde (gidecek yerim de yoktu ya!) Victoria'nın bana yanlarında kalıp Woburn Köşkü'nde çalışmamı önermesi doğal göründü. Bu benim isteyebileceğim çözüm değildi aslında, ama o koşullar altında başka çarem yoktu. Köşktekilerin aşırı iyiliksever havalarından - yabancılara yardım felsefelerinden, kendilerini dava uğruna feda etmelerinden - biraz tedirgin oluyordum. Bağlandıkları ilke fazla soyut geliyordu bana, işlerini aşırı ölçüde ciddiye alıyor, aşırı bir özgecilik gösteriyorlardı. Ben de Sam'in yazdığı kitabı ciddiye alıp o davaya bağlanmıştım, ama Sam benim sevdiğim, hayatımdı. Kendimi tanımadığım insanlara adayıp adayamayacağımı kestiremiyordum. Victoria kararsızlığımı sezdiyse de beni kandırmaya, düşüncemi değiştirmeye kalkışmadı. Önerisinikabul etmeme yol açan da her şeyden çok o ölçülü tutumu oldu galiba. Söylev çekmedi, ruhunun kurtuluşunu bu yolla sağlarsın, gibisinden sözler etmedi. "Burada çok iş var, Anna," demekle yetindi, "bizim altından

kalkamayacağımız kadar çok iş. Senin durumun ne olur bilmiyorum, ama kırık yüreklerin çalışmayla onarıldığı da görülmüştür."

Yapılacak işler çok yorucuydu ve sonu gelmiyordu. Orada çalışmak bir tedavi değil, insanın kendini düşünmesine fırsat bulamaması demekti. Yine de içimdeki sızıyı hafifletecek her şey kabulümdü. Mucize beklemiyordum nasılsa. Payıma düşen mucize sayısını tüketmiştim ben. Bundan ötesi sonun sonrası olacaktı, bittiği halde yaşanan korkunç bir hayat. Ölüm sonrası hayat gibi bir şey. Yani içimdeki sızı dinmedi. Yine de, zamanla daha az ağladığımı, geceleri uykuya dalmadan yastığımı mutlaka gözyaşlarımla ıslatmadığımı fark ettim. Hatta bir gün tam üç saat süreyle Sam aklıma bile gelmedi. Tamam, bunlar küçük zaferlerdi; ancak o günlerdeki halimle onlara gülüp geçecek durumda değildim.

Alt katta altı oda, her odada üç ya da dört yatak vardı. İkinci katta da ağır vakalara ayrılmış iki özel oda. Woburn Köşkü'nde geçirdiğim ilk haftalarda ben de o odalardan birinde kalmıştım. Orada çalışmaya başladıktan sonra dördüncü kattaki bir odaya yerleştim. Victoria'nın odası benimkinden biraz ilerideydi, Frick'le Willie tam onun üstündeki büyücek bir odada kalıyorlardı. Evde çalışanların sonuncusu mutfağa açılan bir odada yatıp kalkardı. O da yaşı kestirilemeyen, aşçı ve çamaşırcı olarak görev yapan sağır-dilsiz Maggie Vine'dı. Boyu çok kısa, bacakları kalın ve güdük, yüzü kızıl tüylerle kaplıydı. Victoria'yla işaret diliyleyaptığı konuşmaların dışında, kimseyle iletişim kurmazdı. Asık yüzle, kendinden geçmiş gibi çalışır, verilen her işi kusursuzca yapar ve öyle geç saatlere kadar işinin başında kalırdı ki bu kadın hiç uyumaz mı diye merak ederdim bazen. Bana selam vermez, varlığımdan bile habersiz görünürdü, ama arada bir, baş başa kaldığımız ender anlarda omzuma dokunur, ağzı kulaklarında sırıtır, sonra da aryasını söyleyen bir opera sanatçısını - abartılı hareketlerden tutun da titreyen hançereye varıncaya

kadar - taklit etmeye koyulurdu. Sonra da olmayan seyircilerinin alkışına teşekkür etmek için yerlere kadar eğilip kibarca selam verir, hiç duraklamadan, hiç değişmeyen bir yüz ifadesiyle işine dönerdi. Tam delilik. Bunu altı-yedi kere yaptı, ama beni korkutmaya mı, eğlendirmeye mi çalıştığını hiç anlayamadım. Victoria'nın dediğine bakılırsa, orada çalıştığı süre içinde Maggie benden başka kimseye arya söylememiş.

Konuklarımızın - barındırdığımız kişilere konuk diyorduk - Woburn Köşkü'nde kalabilmeleri bazı koşulları baştan kabul etmelerine bağlıydı. Hırsızlık yapılmayacak, kavga çıkarılmayacaktı sözgelimi. İşlere yardım etmeleri de isteniyordu. Kendi yataklarını toplayacaklar, yemeklerden sonra kirli tabaklarını mutfağa götüreceklerdi. Herkese yemek ve yatak, bir takım elbise, bir de köşkün olanaklarını gönüllerince kullanmalarına izin verilirdi. Bu da alt kattaki salonu - ki orada rahat koltuklarla kanepeler vardı - ve kitaplığı kullanabilecekleri, çeşitli oyunlarla (iskambil, tavla, tombala) eğlenebilecekleri ve özellikle iyi havalarda çok güzel bir yer olan arka bahçeden yararlanabilecekleri anlamına geliyordu. Bahçede, uzak bir köşede bir kriket alanı, bir badminton kortu ve çeşitli şezlonglar vardı. Hangi ölçülerle değerlendirilirse değerlendirilsin Woburn Köşkü çevredeki yoksullukla perişanlık arasında yükselen cennet gibi bir sığınaktı. Birkaç gününü böyle bir yerde geçirme fırsatını elde eden herkesin o günlerin her dakikasının tadını çıkarmaya bakacağını düşünür insan. Oysa her zaman böyle olmuyordu. Çoğu kendilerine sağlanan olanağın değerini biliyor ve gönül borcu duyuyorlardı, ama bazıları da sorun yaratıyorlardı. Konuklar arasında sık sık tartışma çıkardı. Hemen her şey tartışmaya yol açabiliyordu: birinin burnunu karıştırması ya da yemeğini yerken çirkin hareketler yapması, birinin görüşünün bir başkasınınkine uymaması, herkes uyumaya çalışırken birinin öksürmesi veya horlaması. Birdenbire aynı çatı altında toplanan insanlar arasında her zaman görülen küçük geçimsizlikler. Belki bunun da şaşılacak bir yanı yoktu, ama bana biraz

gülünç, biraz acıklı görünürdü. Sonu gelmeyen, üst üste yinelenen bir fırsattı. Woburn Köşkü'ne alınanların hemen hepsi uzun bir süredir sokaklarda yaşamış olanlardı. Belki öyle yaşamakla burada yaşamak arasındaki karşıtlık onları aşırı ölçüde sarsıyordu. Sokaklarda insan başının çaresine bakmayı, kendi çıkarlarından başka bir şey düşünmemeyi öğreniyor. Ardından biri çıkıp bu insanlarla, güvenmemeyi öğrendiğin bir sınıfın insanlarıyla işbirliği yapman gerektiğini söylüyor. Birkaç gün sonra yeniden sokaklara döneceğini bilen biri edindiği kişiliği o birkaç gün uğruna değiştirmeye kalkar mı? Değer mi buna?

Bazı konuklar da Woburn Köşkü'nde bulduklarını beğenmeyip hayal kırıklığına uğruyorlar sanki. Onlar buraya alınmak için çok uzun bir süre sıra bekleyen, o arada olmayacak umutlara kapılanlar. Woburn Köşkü' nü bir cennet olarak düşlüyor, ömürleri boyunca istedikleri her şeyin burada gerçekleşmesini bekliyorlar. Dolayısıyla, gelip gördükten sonra hayal kırıklığına uğramaları kaçınılmaz oluyor. Sonuçta burası bir masal ülkesi değil elbette. Woburn Köşkü çok güzel bir ev, çok rahat yaşanan bir yer, ama yine de gerçek dünyanın bir parçası, burada yaşanan hayat da gerçek hayat. Belki dışarıdaki hayattan daha güzel, ancak öteden beri bildiğimiz hayatın bir uzantısı. İşin şaşılacak yanı, herkesin burada sağlanan rahatlıklara - temiz yataklara, duşlara, yiyeceklerle temiz giyeceklere, hiçbir şey yapmadan oturabilmeye - çok kısa zamanda alışması. Çöp tenekelerinden karın doyuran kadınlarla erkekler burada iki-üç gün kaldıktan sonra çeşitli yemeklerle donanmış o güzelim sofralara şişman, orta tabaka kentlilerin rahatlığıyla kurulabiliyorlar. Bu da göründüğü kadar tuhaf sayılmaz belki. Çünkü hepimiz elimize geçeni fazla düşünmeden, olduğu gibi kabul ederiz ve iş, yiyecekle barınak gibi temel gereksinmelere, herhalde insanın doğal hakkı olan şeylere geldi mi, bunları varoluşumuzun vazgeçilmez bir parçası olarak düşünmemiz pek uzun sürmez. Elimizdekilerin değerini ancak onları kaybettikten sonra

fark ederiz. Yeniden elde edecek olursak yine fark etmemeye başlarız. Woburn Köşkü'nde hayal kırıklığına uğrayanların sorunu buydu. Öyle uzun bir süredir öyle çok şeyden yoksun kalmışlardı ki başka bir şey düşünemez durumdaydılar. Gelgelelim yoksun kaldıkları şeyleri yeniden elde edince pek de büyük bir değişikliğe uğramadıklarını görerek büyük bir şaşkınlığa kapılıyorlardı. Dünya hâlâ aynı dünyaydı. Evet, şimdi karınları doyuyordu, ancak onun dışında, değişen bir şey yoktu.

Son günün çok zor olacağını hepsine başından bildirir, herkesi uyarırdık. Yine de söylediklerimiz hiçbir yarar sağlamıyordu galiba. İnsanın öyle bir duruma hazırlanması çok zordu. Biz de son anda kimlerin sorun çıkaracağını bilemezdik. Kimileri fazla bir sarsıntı geçirmeden çıkıp giderlerdi, ama kimileri dışarıdaki dünyaya dönme düşüncesine katlanamazlardı. Özellikle en nazik, en yumuşak yürekli olan, onlara sağlanan yardımdan ötürü en fazla gönül borcu duyanlar yeniden sokaklara dönmek düşüncesiyle kıvranırlardı. Zaman zaman, değer mi diye düşünürdüm; bu insanların eline bir armağan verip bir süre sonra geri almaktansa hiçbir şey yapmamak daha iyi olmaz mı? Bir acımasızlık vardı bu işte. Ben de bunu katlanılmaz buluyordum çoğu kez. Yetişkin kadınlarla erkeklerin dizlerinin üstüne çöküp bir gün daha kalayım diye yalvarmalarına, gözyaşlarına, çığlıklarına, çılgınca yakarışlarına tanık olmak. Bazıları hasta numarası yapar - baygınlık geçirirmiş ya da bir yerlerine inme inmiş gibi davranır -, bazıları bile bile kendilerine zarar verirlerdi. Bileklerini keser, makasla bacaklarının etini oyar, el ayak parmaklarını kesip atarlardı. Kendini öldürme sınırına varanlar da çıktı. Ben bile en az üç-dört kişinin canına kıydığına tanık oldum. Woburn Köşkü'nde insanlara yardım ediyorduk sözümona. Ama onları yıkıma uğrattığımız da oluyordu.

İçinden çıkılmaz bir açmazdı bu. Woburn Köşkü gibi bir yerin kimseye

yarar sağlamadığı görüşünü benimsediğin anda çelişkilerin batağına saplanırsın. Konukların daha uzun bir süre kalmalarına izin verilmeli, demek de yetmez. Hak gözetmek niyetindeysen hiç yetmez. Dışarıda bekleyenler, içeri girmek için fırsat kollayanlar ne olacak? Woburn Köşkü'ne alınan bir kişiye karşılık dışarıda bekleyen düzinelerle insan vardı, onlara yardım edebilenler yetersiz kalıyordu. İşin aritmetiği altından kalkılmaz bir sorun yaratıyordu, yol açtığı yıkımın üstesinden gelinemezdi. Ne kadar çabalarsan çabala başarısızlığa uğramaktan kurtulamazdın. Durumun özeti bu. İşin boşluğunu ve yararsızlığını başından kabul etmedikçe, sürdürmenin de anlamı yoktu. Ben günün büyük bir bölümünü konuk adaylarıyla görüşmeler yaparak geçiriyordum. Alabileceğimiz kişilerin adlarını listelere yazıyor, kimlerin hangi tarihlerde gelip gideceklerini belirliyordum. Bu görüşmeler sabah dokuzdan öğlen bire kadar sürer, ortalama olarak günde yirmi-yirmi beş kişiyle konuşurdum. Birer birer alırdım onları. Köşkün girişinde onlarla konuşurdum. Anlaşıldığına göre geçmişte bazı çirkin olaylar yaşanmış, kapıya saldıranlar, zorla içeri girmeye kalkışanlar olmuş. O yüzden de konuşma saatlerinde kapıda silahlı bir nöbetçi bulundurmak zorundaydık. Frick tüfeğini alarak kapıda bekler, kuyruktakilerin düzeni bozmamalarını, karışıklık çıkmamasını sağlardı. Özellikle sıcak mevsimlerde, dışarıda bekleyenlerin sayısı insanın soluğunu kesen bir sınıra varabiliyordu. Herhangi bir anda kuyrukta elli ya da yetmiş beş kişi bulunması çok olağandı. Bu da benim konuştuğum insanların, yalnızca bu konuşmayı yapabilmek için, üç günle altı gün arasında değişen bir süredir kapıda beklemiş olduklarını gösteriyordu. Sokakta yatmışlar, kuyrukta adım adım ilerleyerek sabırla sıranın kendilerine gelmesini beklemişlerdi. Ayakta sallanarak birer birer gelirlerdi; ardı arkası kesilmeyen amansız bir insan seli. Masamın karşısındaki kırmızı deri koltuğa yerleştiklerinde sorular sorardım onlara. Adınız, yaşınız, evlilik durumunuz, son işiniz, oturduğunuz son evin adresi gibisinden sorular. Bu iş iki dakikadan fazla

sürmezdi, ama iki dakikada biten konuşma da olmazdı. Hepsi başlarından geçenleri anlatmak isterlerdi, ben de dinlemekten başka çare bulamazdım. Her birinin hikâyesi farklı, ancak sonuçta aynı hikâyeydi. Art arda gelen şanssızlıklar, birtakım yanlış hesaplar, giderek zorlaşan koşullar. Yaşam, ortaya çıkan çeşitli acil durumların toplamından başka bir şey olamıyor. Ayrıntılar ne ölçüde değişirse değişsin, temelde, her hikâyede rastlantılar, gelişigüzel gelişmeler rol oynuyor. Önce şöyle sonra böyle oldu, o yüzden de şöyle bir durum doğdu. Bir sabah uyandım ki ne göreyim. Bacağımı incitmiştim, onun için hızlı koşamadım. Karım söylemiş, annem düşmüş, kocam unutmuş. Aynı şeyleri yüzlerce kez dinledim. Daha fazlasına dayanamayacağımı düşündüğüm anlar oluyordu. Anlayış göstermek, gerektiğinde başımı sallamak zorundaydım, ama takındığım sakin işbilirce tutum dinlediklerime karşı yeterli savunma sağlamıyordu. Ötanazi Klinikleri'nde orospuluk eden kızların anlattıklarını içime sindirecek yaratılışta değildim ben. Çocuklarının nasıl can verdiğini anlatan annelere kulak vermeye elverişli bir yaradılışım yoktu. Acımasızlıkla dolu tüyler ürpertici hikâyelerdi bunlar. Dayanılacak şeyler değildi, yapabileceğim tek şey iş maskesinin ardına gizlenmekti. Konuştuğum kişilerin adlarını listeye yazar, onlara bir tarih verirdim. İki, üç, belki dört ay sonrasının tarihini. Şu tarihte size bir yer ayırabileceğimizi sanıyorum, derdim. Woburn Köşkü'nde kalabilecekleri gün geldiğinde onları ben kabul ederdim. Öğleden sonraları belli başlı işim buydu. Yeni gelenlere yapıyı gezdirir, kuralları açıklar, yerlerine yerleşmelerine yardım ederdim. Çoğu haftalarca önce verilen randevuya gecikmeden gelirlerdi, ama birkaçı hiç görünmezdi. Onların neden gelmediklerini anlamak da zor değildi. İlke olarak, gününde gelmeyenlerin yerini bir tam gün süreyle açık tutardık. O süre içinde de gelmezlerse adları listeden silinirdi.

Woburn Köşkü'nün satın alma işlerini yürüten BorisStepanovich

adında biriydi. Gerekli olan yiyecekleri, sabunu, arada bir eksikliği duyulan malzemeleri o getirirdi. Haftada dört-beş kere geldiği olur, istediklerimizi getirip köşkteki hazinenin bir parçasını daha alarak giderdi. Bir porselen çaydanlık, koltuk örtüsü takımı, bir keman ya da bir tablo çerçevesi; beşinci kattaki odalarda saklanan ve Woburn Köşkü'nün parasal gereksinmelerini karşılayan eşyalar bunlardı. Victoria' nın dediğine göre BorisStepanovich çoktandır onlarla işbirliği yaparmış; Dr. Woburn'un ilk barınakları açtığı günlerden beri. İki erkek birbirlerini daha da eskiden tanırlarmış. Doktor konusunda duyduklarımdan sonra onun BorisStepanovich gibi karanlık bir tiple arkadaşlık etmesi beni şaşırtmıştı. Yanılmıyorsam bu arkadaşlığın doktorun bir tarihte Boris'in hayatını kurtarmasıyla ilgisi varmış. Ya da tam tersi. O hikâyenin birkaç çeşitlemesini dinledim, hangisinin doğru olduğunu bir türlü anlayamadım.

BorisStepanovich orta yaşlı, kentin ölçülerine göre şişman bile sayılabilecek toplu bir adamdı. Göz alıcı kılıklarda gezmeyi severdi (kürk şapka takar, baston kullanır, yakasına çiçekler iliştirirdi) ve ham deriyi andıran teni, ablak yüzüyle bana doğulu bir hakanı ya da bir Kızılderili reisini anımsatırdı. Her hareketi pek havalıydı; sigara içişi bile. Sigarayı başparmağıyla işaret parmağının arasına kıstırır, başaşağı tutarak dumanı zarif bir biçimde, kayıtsızca içine çeker ve kaynayan bir çaydanlıktan tüten buhar gibi etli burun deliklerinden salıverirdi. Genellikle, konuşmasını izlemek çok zordu. Onu daha iyi tanıdıkça, BorisStepanovich'in ağzını açmasıyla birlikte epey bir karışıklık çıkacağını öğrendim. Anlamı açık seçik kestirilemeyen, iki anlama gelebilecek laflar etmeyi sever, en basit sözleri bile öyle süslü imgelerle allayıp pullardı ki insan lafın başını sonunu karıştırırdı. Köşeye kıstırılmaktan, kesin bir şey söylemekten nefret ederdi Boris. Dili de bir hareket ve manevra aracı olarak kullanırdı. Yerinde pek duramaz, oradan oraya seğirtir, saldıracak gibi yapıp kaçar, daireler çizer, gözden kaybolur,

başka bir noktada ortaya çıkardı. Şu ya da bu tarihte bana kendisiyle ilgili öyle değişik, öyle çelişkili şeyler anlatmıştı ki sonunda hiçbirine inanmamaya başladım. Bir gün kentte doğduğuna, ömrünü burada geçirdiğine ilişkin sözler ederdi. Ertesi gün, bu anlattıklarını unutmuşçasına, Paris'te doğduğunu, Rusya'dan göçmen gelen bir ailenin en büyük oğlu olduğunu söylerdi. Ardından, yeniden rota değiştirerek BorisStepanovich'in gerçek adı olmadığını itiraf ederdi. Gençliğinde Türk polisiyle başı derde girmiş de o yüzden kimlik değiştirmek zorunda kalmış. O günden bu yana öyle değişik adlar kullanmış ki gerçek adını kendi bile hatırlayamıyormuş artık. Bunların önemi yok, diyordu; insan günübirlik yaşamak zorunda. Bugün kim olduğunu biliyorsan, geçen ay hangi adla dolaştığın kimin umurunda? Aslında, derdi, Algonquin Kızılderililerinden biriyim, ancak babam öldükten sonra annem bir Rus kontuyla evlendi. Kendisi hiç evlenmemişti, ya da - o anda hangisi işine geliyorsa - üç kere evlenmişti. BorisStepanovich geçmişinden söz etmeye başladı mı bunu kesinlikle bir şeyi kanıtlamak için yapardı; kendi başından geçenleri anlatmakla şu ya da bu konuda konuşmaya yetkili olduğunu gösteriyordu sanki. O nedenle, dünyada yapmadığı iş kalmadığını da ileri sürerdi. En aşağılık işlerden tut, en yüksek yöneticiliğe varıncaya kadar her türlü işte çalışmıştı. Bulaşıkçılık, jonglörlük, otomobil satıcılığı, edebiyat öğretmenliği, yankesicilik, emlakçilik, gazete yöneticiliği, kadın giyecekleri satan büyük bir mağazanın müdürlüğünü yapmıştı. Şu anda aklıma gelmeyenler de vardır kuşkusuz. Ama ne demek istediğimi anladın sanırım. BorisStepanovich anlattıklarına inanılmasını beklemez, ancak bunları yalan olarak da görmezdi. Bilinçli sayılabilecek bir tutumla, kendisi için daha güzel bir dünya yaratmaya çalışıyordu o. Kendi keyfince değiştirebileceği, bizleri yıkan acı gerçeklerle kuralların geçerli olmadığı bir dünya. Bu, onun sözcüğün tam anlamıyla gerçekçi biri olmasını önlese bile kendini kandıracak soyundan bir adam değildi. Göründüğü

kadar sinsi ve kaşarlanmış biri de değildi, o gamsız, vurdumduymaz tavrının gerisinde bir şeyler vardı. Belki olağanüstü bir sezgi yahut derin bir anlayış. İyi adamdı (Victoria'yla Isabel'in iyi oldukları anlamda iyi) diyecek kadar ileri gitmiyorum, ama Boris'in de kendi kuralları vardı ve onlara bağlıydı. Burada tanıdığım herkesin tersine, koşulların dışında kalmayı becerebiliyordu. Açlık, cinayet ve zulmün en çirkin örnekleri... Bunların yanından, hatta içinden geçer, görünüşe bakılırsa hiç etkilenmez, en ufak bir yara almazdı. Olabilecek her şeyi başından hesaplıyor, dolayısıyla, olanlar onu hiç şaşırtmıyordu sanki. Bu tutumun gerisinde öyle sınırsız, öyle yıkıcı, gerçeklere tam tamına uygun düşen öyle yoğun bir karamsarlık vardı ki sonuçta adam gamsızın biri olup çıkmıştı.

Haftada bir-iki kere Victoria onun kentte yaptığı yolculuklara katılmamı isterdi. Boris bunlara "alım-satım yolculukları" diyordu. O işlerde benden fazla bir yardım beklenemezdi, ama birkaç saatliğine de olsa köşkteki görevimden uzaklaşmak hoşuma giderdi. Galiba Victoria da bunu anlıyor, beni fazla zorlamamaya özen gösteriyordu. Hâlâ üzgündüm, ruh hallerim hâlâ dengesizdi. Kolayca kırılıyor, surat asıyor, durup dururken suskunlaşıyordum. BorisStepanovich'in arkadaşlığı bana ilaç gibi geliyordu. Onunla yaptığım yolculukları, düşüncelerimin tekdüzeliğinden kurtulmak için bir fırsat olarak görmeye başlamıştım.

Satın alma gezilerine hiç katılmadım (köşke getirdiği yiyecekleri nereden alırdı, ondan istediğimiz şeyleri nasıl bulurdu bilmiyorum), ama Victoria'nın elden çıkarmaya karar verdiği eşyaları satmaya giderken çok kez ona arkadaşlık ediyor, yöntemini gözlemliyordum. Boris aynı Yeniden Diriltme Uzmanı'na ayda bir kereden fazla uğramamayı kural edinmişti. O yüzden kentin bir ucundan öbürüne gidiyor, her çıkışta değişik bir yön tutuyor, daha önce görmediğim semtlere giriyorduk. Zamanında Boris'in

de arabası varmış - dediğine bakılırsa bir StutzBearcat -, ancak şimdi yolların durumuna güvenemediğinden her yere yayan gidiyordu. Victoria'nın verdiği her neyse, onu koltuğunun altına kıstırır, nerelerden geçeceğimizi yürürken kararlaştırır, kalabalıktan uzak durmaya özen gösterirdi. Arka yollardan, ıssız sokaklardan götürürdü beni. Yollardaki çukurlardan dikkatle atlar, tehlikeli noktaların çevresinden dolaşır, bir sağa bir sola kaçarken yürüyüş temposunu hiç aksatmazdı. Onun kilosundaki biri için, şaşılacak kadar hızlı hareket ediyordu. Çok zaman ona ayak uydurmakta zorluk çekerdim. Kendi kendine bir şarkı mırıldanarak, şu ya da bu konuda bir şeyler anlatarak huzursuz bir neşe içinde ilerlerdi, ben de peşinden giderdim. Yeniden Diriltme Uzmanları'nın hepsini tanıyor ve her birine farklı davranıyordu. Kimi yerde kollarını iki yana açarak içeri dalar, kimi yerlere sessizce süzülürdü. Uzmanlardan her birinin zayıf bir noktası vardı. Boris de onlardan sonuna kadar yararlanmasını bilirdi. Adam övülmekten hoşlanan biriyse Boris ona övgüler yağdırır, mavi rengi seven birine mavi eşya götürürdü. Kimileri ağırbaşlılıktan, kimileri dostça davranışlardan hoşlanır, kimileri de işten başka bir şeye aldırmazdı. Hepsinin nabzına göre şerbet verirdi Boris. En ufak bir vicdan azabı duymadan tek ayak üstünde kırk yalan uydururdu. O da oynanan oyunun bir parçasıydı gerçi; Boris bunun bir oyun olduğunu hiç aklından çıkarmazdı. Uydurduğu yalanlar akıl almayacak şeylerdi, ama öyle inandırıcı, öyle kesin konuşurdu ki kanmamak çok zordu. "Canım kardeşim," diye başlardı sözgelimi, "şu çay fincanına iyi bak. İstersen al, elinde tut. Gözlerini kapa, dudaklarına değdir, o fincandan çay içtiğini düşün. Tıpkı benim otuz bir yıl önce Kontes Oblomov'un salonunda içtiğim gibi. O günlerde gençtim, üniversitede edebiyat öğrencisiydim ve - ister inan, ister inanma - inceciktim. Hem inceciktim hem de yakışıklı. Gür, kıvırcık saçlarım vardı. Kontes de Minsk'in can alıcı güzellerindendi. Olağanüstü çekicilikte genç bir dul. Oblomovlarm sınırsız servetinin sahibi olan kocası bir düelloda - burada

konuşulmasına gerek görmediğim bir namus davası uğruna - can vermişti. Bu olayın kadının çevresindeki erkekleri nasıl etkilediğini düşünebilirsin herhalde. Bir tabur erkek onun peşinde koşuyor, salonlarında toplananlar Minsk' teki herkesi kıskandırıyordu. Ne kadındı ama! Güzelliğini hâlâ unutamam. Parlak kızıl saçlarını, inip kalkan beyaz gerdanını, zekâyla ve evet, biraz da hainlikle parıldayan gözlerini. İnsanı deli ederdi, canım. Hepimiz onun gözüne girmeye çalışır, ona tapar, şiirler yazardık. Hepimiz çılgıncasına tutulmuştuk kadına. Sonunda, o baştan çıkartıcı, o eşsiz kadının aşkına layık görülen ben, yani genç BorisStepanovich oldu. Kendini beğenmişlikle söylemiyorum bunu. O zamanki BorisStepanovich'i görebilseydin nasıl olduğunu anlardın. Kentin gözden uzak köşelerinde buluşmaya başladık. Gecenin geç saatlerinde benim çatı arasındaki odama gelirdi gizlice (sokaklardan geçerken tanınmamak için kılık değiştirirdi) ve eşsiz bir mutlulukla dolu, upuzun bir yazı onun kır evinde konuk olarak geçirdim. Son derece cömert bir kadındı. Bana yalnız bedenini sunmakla kalmıyor - ki o da yeterdi emin ol; yeter de artardı - çeşitli armağanlar veriyordu. Neler neler verdi! Deri ciltleriyle Puşkin'in bütün eserleri. Bir gümüş semaver. Bir altın saat. Öyle çok şey verdi ki hepsini saymam olanaksız. O armağanların arasında eşsiz bir çay takımı, bir zamanlar Fransa'daki bir saraylının (yanılmıyorsam Fantoma dükünün) malı olan bir takım da vardı. O çay takımını yalnızca kontes bana konuk geldiği, ten tutkusuyla Minsk'in karlı sokaklarından koşup gelerek kollarıma atıldığı günlerde kullanırdım. Ah, ah, zaman çok zalim. O takım da geçen zamanın hışmına uğradı. Fincanları kırıldı, tabaklar çatladı, bir dünya yitip gitti. Tek bir parçası sağlam kaldı; geçmişle aramdaki son bir bağ. Dikkatli tut, şeker kardeşim. Anılarımı tutuyorsun elinde."

Bence Boris'in ustalığı cansız nesnelere hayat vermekti. Yeniden Diriltme Uzmanları'nı nesnelerin kendilerinden uzaklaştırıyor, satılan

şeyin bir çay fincanı olmaktan çıkıp Kontes Oblomov'un kendisi haline geldiği bir evrene sürüklüyordu. Anlatılanların doğru olup olmaması önemli değildi. Boris'in sesi duyulmaya başladı mı işin o yanı önemini kaybeder, konu iyice karışırdı. En büyük silahı sesiydi galiba. Sesinin iniş çıkışı, değişik tonları sınırsız bir çeşitlilik gösterir, konuşması sert seslerle yumuşak sesler arasında gidip gelir, heceler iç içe dokunur, sel gibi güldür güldür akardı. Romanlarda çok rastlanan bir duygusallıkla ve basmakalıp cümlelerle konuşmak eğilimindeydi, ama dili kıvraklıktan yoksunsa bile hikâyeleri çok canlıydı. Önemli olan anlatımdı, Boris de en aşağılık hilelere başvurmaktan kaçınmazdı. Gerekirse gerçek gözyaşları dökerdi. Durum öyle gerektiriyorsa elindekini yere çalmaktan çekinmezdi. Bir gün, çok kolay kırılabilecek gibi görünen bir bardak takımının sağlamlığına güvenini kanıtlamak için jonglörlük yapmış, birkaçını birden havaya atıp tutmuştu. Ben bu gösterilerden ötürü hep biraz utanç duyardım. Ancak iyi sonuç verdikleri su götürmezdi. Herhangi bir malın değerini belirleyen arz-talep oranıdır ne de olsa. Değerli antikalar çok aranan mallar değildi. Yalnızca zenginler alabilirdi onları; karaborsadan kazanç sağlayanlar, çöp ağaları, Yeniden Diriltme Uzmanları'nın kendileri. Boris bu eşyaların kullanışlı olduklarını vurgulamaya kalkışsaydı hata ederdi. Alışverişin temeli, bunların ekonomik üstünlük kanıtı olmalarına, zenginliğin ve gücün simgesi sayılmalarına dayanıyordu. Kontes Oblomov'dan, on sekizinci yüzyılda yaşayan Fransız düklerinden dem vurulması bu yüzdendi. İnsan BorisStepanovich'ten antika bir vazo almışsa, yalnızca bir vazo değil, bambaşka bir dünya almış oluyordu.

Boris'in evi Woburn Köşkü'nden on dakika uzakta, Turkuvaz Bulvarı'ndaydı. İşimizi bitirince bir fincan çay içmek için oraya giderdik çok kez. Boris çayı çok sever, genellikle çayın yanında yiyecek bir şeyler de çıkarırdı. Windsor Bulvarı'ndaki Pasta Sarayı'ndan alınma nefis şeyler: kremalı pastalar, tarçınlı çörekler, çikolatalı kekler. Hepsi korkunç fiyatlara

satılırdı, ama Boris bu küçük hovardalıklardan vazgeçemiyordu. Ağır ağır tadını çıkarırdı yediklerinin. Gırtlağından müzikal bir gurultu, gülüşle göğüs geçirme arasında hafif, ancak sürekli bir ses çıkarırdı. O çay partilerinden ben de hoşlanırdım gerçi; ne var ki ben yiyeceklerden çok Boris'in bunları benimle paylaşmakta diretmesinden hoşlanıyordum. Genç dulumuz çok zayıf, derdi, şu kemikler biraz et tutmalı, yüzüne biraz renk gelmeli. Birinin bana böyle davranmasından hoşlanmamak çok zordu. Zaman zaman Boris'in bütün taşkınlıklarının beni oyalamak için sürdürdüğü bir oyun olduğunu düşünürdüm. Önce sefil bir soytarı rolünü oynar, ardından filozofluk taslardı. Onu daha iyi tanıdıkça bu rollerin kişiliğinin değişik yönleri olduğunu, beni yeniden hayata döndürmek için o kişiliğin bütün silahlarını kullandığını da düşündüm. İyi dost olduk. Bana gösterdiği anlayış ve yakınlıktan, kederimin kalesini yıkmak için giriştiği kurnazca ve sürekli saldırılardan ötürü ona borçlu sayılırım.

Evi üç odalı, külüstür bir daireydi, yıllardır biriktirdiği şeylerle tıklım tıkış doluydu. Çanak çömlek, giyecek, çeşitli valizler, battaniyeler, seccadeler, türlü türlü biblolar doldurmuştu her yana. İçeri girer girmez yatak odasına çekilip elbisesini çıkarır, onu dikkatle dolaba asıp ayağına eski bir pantolonla bir çift terlik, sırtına robdöşambrını geçirirdi. Robdöşambrı eski günlerden kalma, inanılmaz bir şeydi. Kırmızı kadifeden yapılmış, yakasına, kol ağızlarına ermin kürk geçirilmiş, etekleri yerlere kadar inen bir nesne. Artık lime lime olmuş, kollarını güveler yemiş, sırtının kumaşı iyice eprimişti, ama Boris onu da her zamanki cakalı tavrıyla giyerdi. Seyrelmiş saçlarını arkaya yatırıp boynunu kolonyayla sildikten sonra çay yapmak üzere o tozlu, tıkışık oturma odasına dönerdi.

Genellikle bana başından geçen çeşitli olayları anlatırdı, ama odadaki değişik eşyalara - garip nesnelerle dolu kutulara, küçük hazinelerine, binlerce alım-satım etkinliğinin sonucu olan birikime - bakarak bunlardan

söz ettiğimiz de olurdu. Boris en çok şapka koleksiyonuyla övünürdü. Pencerenin önündeki büyük bir tahta sandıkta dururdu şapkaları. Kaç şapkası olduğunu kesin olarak bilemem. İki-üç düzine vardı herhalde; belki daha da fazla. Kimi zaman çay içerken takalım diye iki tanesini seçip getirirdi. Çok seviyordu bu oyunu. Nedenini açıklayamamakla birlikte, benim de hoşuma gidiyordu doğrusu. Kovboy şapkaları, melon şapkalar, fesler, içi mantarlı kolonyal şapkalar, bereler, üniversitelerden mezun olanlarla profesörlerin taktıkları, üstleri dümdüz olan kepler vardı. Akla gelebilecek her türlü başlık. Bunları niye topladığını sorduğumda değişik değişik açıklamalarda bulunurdu. Bir keresinde, şapka takmak benim dinimin gereklerinden biridir, demişti. Başka bir gün, şapkalardan her birinin ölen bir akrabasına ait olduğunu, onları takınca ölülerin ruhlarıyla bütünleştiğini söyledi. Şapkasını takınca, ölen kişinin ruhsal özelliklerini edinirmiş, dediğine bakılırsa. Doğru, gerçi şapkaların her birinin bir adı vardı, ama bence onlar bir zamanlar yaşamış olan kişileri temsil etmekten çok Boris'in şapkalarla ilgili duygularını yansıtıyordu. Örneğin fesin adı Aptullah Amca'ydı. Melon şapka Sör Charles, tepesi düz, püsküllü üniversite kepi de Profesör Salamon. Gelgelelim bir başka gün yine aynı konu açıldığında, şapka takmayı düşüncelerinin başından uçup gitmelerini önlediği için sevdiğini söyledi. Çayımızı içerken ikimiz de şapka takarsak konuşmalarımız daha canlı, daha akıllıca olurmuş. Fransızca'ya dönerek, "Le chapeauinfluence le cervean," dedi. "Si on protege la tete, la penseen'estplus bete.*"

Boris'in takındığı vurdumduymazlık maskesini çıkardığını bir tek kere gördüm. Aklımdan çıkmayan bir konuşmadır o; en canlı anılarımdan biridir. Yağmur yağıyordu - bütün gün dinmeyen, insanın içine işleyen bir yağış -, ben de dairenin sıcaklığından yağmura çıkıp Woburn Köşkü'ne dönmek konusunda isteksizlik duyduğumdan, o gün öğleden sonra her zamankinden çok kalmıştım Boris'in evinde. Tuhaf bir dalgınlığı vardı o

gün. Orada * Şapka insanın kafasını etkiler. Kafa korunursa aptalca düşünceler doğmaz. (Çev.) bulunduğumuz süre içinde daha çok ben konuşmuştum. Paltomu giymeyi, sokağa çıkmayı göze alıp ayaklandığım sırada (ıslak yünlü kumaşın kokusunu, mumların camlara yansıyan alevlerini, evin o anda mağaradan farksız bir kapalılık duygusu yarattığını anımsıyorum) Boris uzanıp elimi kavradı, sıkı sıkı tuttu. Anlamı kestirilemeyen buruk bir gülüşle gülümsüyordu. "Her şeyin bir yanılsama olduğunu anlamalısın, yavrum," dedi.

"Ne demek istediğini pek iyi anlayamadım, Boris."

"Woburn Köşkü. O köşkün temelleri bulutların üstünde duruyor."

"Bana çok sağlam görünüyor. Her gün oradayım biliyorsun. Ev hiç yerinden oynamadı. Sallanmadı bile."

"Şimdilik evet. Ama biraz beklersen ne demek istediğimi anlarsın."

"Biraz dediğin ne kadar bir süre?"

"Gerektiğince uzun. Beşinci katın odalarındaki eşyaların sayısı sınırsız değildir. Er ya da geç, satılacak bir şey kalmayacak. Oradaki stok şimdiden azalmaya başladı. Gidenleri geri getirmenin de yolu yok."

"O kadar kötü mü bu? Her şeyin sonu gelir, Boris. Woburn Köşkü'nün bu kuralın dışında kalmasını beklemek niye?"

"Sana göre hava hoş. Ama zavallı Victoria ne yapacak?"

"Victoria aptal değildir. Bunları o da düşünmüştür herhalde."

"Victoria aptal değilse de inatçıdır. Elinde bir glot kalıncaya kadar direnecektir. Sonra da yardım etmeye çalıştığı insanların durumuna düşecek."

"O yalnızca Victoria'yı ilgilendirir."

"Hem öyle, hem değil. Ben babasına kızını koruyup gözeteceğime söz vermiştim. Onu gençliğinde görebilseydin... Yıllar önce, bu yıkımdan önce. Öyle güzel, öyle hayat doluydu ki. Başına kötü şeyler gelebileceğini düşündükçe işkence çekiyorum."

"Beni şaşırtıyorsun, Boris. Duygusal bir insan gibi konuşuyorsun bayağı."

"Hepimizin konuştuğu bir hayalet dili var korkarım. Ben olacakları görüyorum ve gördüklerimden ürküyorum. Woburn Köşkü'ndeki hazinenin dibi görünecektir. Burada da bazı kaynaklar var gerçi..." Kolunu havada sallayarak evindeki eşyalara işaret etti. "Gel gör ki bunlar da kısa zamanda tükenir. Şimdiden ilerisini düşünmezsek bizim için gelecek diye bir şey olmayacaktır."

"Ne demek istiyorsun?"

"Şimdiden plan yapmak gerek. Olasılıkları düşünmek. Harekete geçmek."

"Victoria'nın o planları kabul edeceğini mi sanıyorsun?"

"Mutlaka öyle olması gerekmez. Ama sen de benden yana çıkarsan şansımız artar."

"Benim Victoria'yı etkileyebileceğimi düşünmene yol açan nedir?"

"Gördüklerim. Gözlerim var, Anna, orada neler olup bittiğini görüyorum. Victoria sana gösterdiği tepkiyi başka hiç kimseye göstermemiştir. Tutuldu bayağı."

"Biz yalnızca arkadaşız."

"O kadarla kalmıyor, yavrum. Gerisi de var."

"Neden söz ettiğini anlamıyorum." "Anlayacaksın. Eninde sonunda her sözümü anlayacaksın. Bahse girerim."

Boris haklıydı. Zamanla anladım. Sonunda, gerçekleşmeyi bekleyen her şey gerçekleşti. Yine de, benim anlamam epey uzun sürdü. Burnumun dibine gelinceye kadar göremedim olanları. Gelmiş geçmiş en bilgisiz insan olduğum akılda tutulursa bundan ötürü suçlanmamam gerekir belki.

Bağışla. Kekelemeye başladığımı biliyorum. Söylemek istediklerimi dile getirecek sözcükleri bulmam kolay değil. O günlerdeki durumumuzu gözünün önüne getirmeye çalışmalısın. İçinde yaşadığımız gerçekdışı atmosferi, yazgımızın ağırlığı altında ezildiğimizi hissedişimizi. Lezbiyenlik yalnızca klinik bir terim; gerçekleri yansıtmaya yeterli değil. Victoria'yla ben -sözcüğün yaygın anlamıyla - bir çift oluşturmuş değildik. Birbirimiz için birer sığmaktık daha çok; her birimizin, yalnızlığı içinde huzur bulabileceği bir sığmak. Uzun sürede cinsellik, ilişkimizin en önemsiz yanıydı. Bir gövde bir gövdedir altı üstü; o gövdeye dokunan elin erkek eli ya da kadın eli olması en ufak bir önem taşımayabilir. Victoria'yla sevişmek bana haz veriyordu, ama yeniden şimdiki zamanda yaşamamı sağlayan cesareti de veriyordu. En önemlisi buydu. Sürekli olarak geriye bakmıyordum artık. İçimdeki yaraların bazıları yavaş yavaş iyileşmeye başlamıştı. Tümüyle iyileşmiş değilsem bile yaşadığım hayattan nefret etmiyordum artık. Beni seven bir kadın vardı, ben de onu sevebileceğimi fark etmiştim. Bunu anlamanı beklemiyorum, bir gerçek olarak kabul et yeter. Ömrümde pişmanlık duyduğum pek çok şey vardır, ama bu onlardan biri değil.

Ben Woburn Köşkü'ne geldikten üç-dört ay sonra, yaz biterken başladı

bu şey. Victoria bir akşam gece sohbetlerimizden birini başlatmak üzere odama girdi. Çok yorgun olduğumu anımsıyorum, belim ağrıyordu, her zamankinden daha büyük bir umutsuzluk içindeydim. Kasları gevşetmek amacıyla sırtımı ovmaya başladı. Aynı durumda herkesin yapacağı dostça, kardeşçe bir hareketti bu. Aylardır - Sam'le geçirdiğim son geceden bu yana - kimse el değdirmemişti bana. Ovulmanın ne güzel bir duygu olduğunu unutmuştum. Victoria'nın eli omurgalarımın üstünde gidip geliyordu. Derken tişörtümün altına kaydı ve çıplak deriyi ovuşturmaya başladı. Birinin bunu yapması olağanüstü bir şeydi. Kısa bir süre sonra bir haz denizinde yüzermiş gibi, bedenim birkaç parçaya ayrılacakmış gibi hissetmeye başladım. Ancak o zaman bile neler olacağını ne ben anlayabilmiştim, ne de Victoria, herhalde. Ağır işleyen bir süreçti, belirli bir amaç güdülmeden bir aşamadan ötekine geçiliyordu. Bir ara bacaklarımı örten çarşaf kaydı, ben de çekip yeniden örtünmeye gerek duymadım. Victoria'nın elleri bedenimin başka bölümlerinde de geziniyordu artık; bacaklarımı, kabaetlerimi okşuyor, gövdemin yanlarından yukarı kayarak omuzlarımda dolaşıyordu. Sonunda dokunmasını istemediğim tek bir nokta kalmadı. Sırtüstü döndüm, o da sabahlığının altındaki çıplak gövdesi, bir teki yakasından dışarı sarkan göğüsleriyle üstüme eğildi. Öyle güzelsin ki, dedim, şu anda ölmek isterdim. Hafifçe doğrularak benimkilerden çok daha büyük olan o güzelim yuvarlak göğsünü, yumuşacık esmer aylasını, derinin altındaki ince mavimsi damarları öpmeye başladım. Bunun çok ciddi, çok sarsıcı bir girişim olduğunu, o birkaç saniye içinde yalnızca düşlerin karanlığında rastlanabilecek bir tutkuya kapıldığımı hissediyordum. Ama bu duygu da fazla uzun sürmedi. Daha sonra kendimi bıraktım, kendimi kapıp koyverdim.

O geceyi izleyen birkaç ay boyunca aynı yatakta yattık. Zamanla buna alıştım, orada kendimi rahat hissetmeye, yuvamdaymış gibi hissetmeye

başladım. Güvenebileceği biri, duygularının demir atacağı bir yeri olmasa, Woburn Köşkü'ndeki çalışmalar insanı tüketebilir, moralini sıfıra indirebilirdi. Gelen gidenlerin, bizim hayatlarımızın yanında mekik dokuyanların sayısı çok yüksekti. Tam birini tanımaya başladığı anda o kişinin eşyalarını toplayıp gittiğini görüyordu insan. Sonra başka biri geliyor, öncekinin yattığı yatakta yatıyor, oturduğu koltuğa yerleşiyor, bahçenin aynı yerlerinde geziyordu. Ardından onun da gideceği gün gelip çatıyor ve bu süreç boyuna yineleniyordu. Buna karşılık Victoria'yla ben hep oradaydık - iyi günde de, kötü günde de derler ya hani -, çevremizdeki değişikliklere karşın hiç değişmeyen bir tek bu vardı. Aramızdaki bağdan ötürü işimi daha rahat yapıyordum, o da beni sakinleştiriyordu. Derken başka şeyler oldu ve durumun öyle sürüp gitmesi olanaksız hale geldi. Biraz sonra onu da anlatacağım, ama en önemlisi aslında hiçbir şeyin değişmemesiydi. Victoria'yla aramdaki bağ öylece duruyordu. Onun olağanüstü bir insan olduğunu çok iyi anlamıştım artık.

Aralığın ortalarındaydı; ilk soğukların bastırdığı günler. O kış bir önceki kadar sert geçmeyecekti gerçi, ancak bunu başından bilemezdik. Bastıran soğuk bir önceki kışla ilgili anıları canlandırmıştı. Sokaklardaki insanların korkularının büyüdüğü, paniğe kapıldıkları, soğuk havaların saldırısına karşı hazır olmaya çalışırken umutsuzluğa düştükleri hissediliyordu. Woburn Köşkü'nün kapısındaki kuyruk son birkaç aydır görülenlerden çok daha uzundu, ben de artan insan sayısıyla baş edebilmek için daha uzun bir süre çalışıyordum. Sözünü ettiğim gün, her biri acıklı bir öyküyle gelen on-on iki kişiyle kısaca konuştuğumu hatırlıyorum. Biri - MelissaReilly adında, altmış yaşlarında bir kadındı - öyle perişan haldeydi ki kendini tutamayarak karşımda hüngür hüngür ağlamış, elime sarılıp kayıp kocasını bulmakta ona yardım etmem için yalvarmıştı. Kocası haziranda evden çıkmış, bir daha da görünmemişti.

Ne yapmamı istiyorsunuz, diye sordum. Buradaki işimi bırakıp sizinle sokaklarda dolaşamam; burada da yapılacak çok iş var. Ağlayıp yalvarmaktan vazgeçmiyordu. Sonunda kadına kızmaya başladım. Bakın, dedim, bu kentte kocasını kaybeden tek kişi siz değilsiniz. Benim kocam sizinkinden önce kayboldu. Belki o da sizin kocanız gibi ölüp gitmiştir. Ben ağlıyor muyum? Sizin gibi saçımı başımı yoluyor muyum? Bu hepimizin göğüslemek zorunda kaldığı bir sorun. Kadına kaba davrandığım, alışılagelmiş sözleri söylediğim için kendimden nefret ediyordum, ama ağlayıp sızlaması, sinir krizleri geçirerek Bay Reilly'yle çocuklarından, otuz yedi yıl önceki balayı yolculuklarından dem vurması düşünmemi zorlaştırıyordu. Senin başına gelenler benim umurumda değil, dedi sonunda. Senin gibi taş yürekli bir orospu koca sahibi olmaya layık değil zaten. Şu şatafatlı Woburn Köşkün de senin olsun. Al da alnına yapıştır. Zavallı Doktor Woburn söylediklerini duyuyorsa mezarında kemikleri çatırdıyordur. Tam tamına hatırlamıyorum, buna benzer bir sürü şey söyledi. Sonra da kalktı, öfkesini gösteren son birkaç homurtuyla çıkıp gitti. O gider gitmez başımı masama dayayarak gözlerimi yumdum. O gün başka kimseyle konuşamayacak kadar yorulduğumu düşünüyordum: Bayan Reilly'yle yaptığım konuşma çok kötü gitmişti, böyle olması da benim suçumdu. Yaptığım bağışlanacak gibi değildi, üzüntüsünden deliye dönen bir kadına kendi dertlerimden söz etmem hiçbir biçimde haklı gösterilemezdi. O arada uyuyakalmış olmalıyım, belki beş dakika uyumuştum, belki de yalnızca birkaç saniye. Kesin olarak bilemem. Bildiğim tek şey, gözlerimi kapattığım dakikayla gözlerimi açtığım an arasında upuzun, uçsuz bucaksız bir yol almış olduğumdur. Başımı kaldırdığımda Sam karşımdaydı. Bayan Reilly' den sonra konuşacağım kişi oydu, masamın karşısındaki iskemleye oturmuş bekliyordu. Hâlâ uyuyorum diye düşündüm önce. O da düşümün bir parçası. Düşünde uyandığını sandığın düşlerden birini görüyorsun yine. Derken kendi kendime konuşurcasına Sam, dedim... ve onun Sam'den

başkası olamayacağını o anda anladım. Karşımdaki hem Sam'di hem değildi. Başka birinin bedenine girmişti Sam, yüzünün iki yanında morluklar, kara parmaklarında yaralar olan, üstü başı perişan, kır saçlı bir adamın bedenine. Orada oturmuş, bomboş bakışlarla, ölü gözlerle bana bakıyordu. Nerede bulunduğunun farkında değildi sanki, kendi içinde bir yerlerde dolaşıyordu. Göz açıp kapayıncaya kadar, bir kasırganın gerisinden görürcesine, her şeyi görüp anlamıştım. Karşımdaki Sam'di ve beni tanımıyor, kim olduğumu bilmiyordu. Yüreğimin güm güm attığını duydum, bir saniye için bayılacağımı sandım. Ardından Sam'in yanaklarından iki damla yaş süzüldü ağır ağır. Alt dudağını ısırıyordu, çenesi titriyordu. Gövdesi sarsılmaya başladı ansızın, ciğerlerindeki hava ağzından boşaldı, bastırmaya çalıştığı hıçkırık gırtlağından dışarı fırladı. Yüzünü yana çevirmişti. Hâlâ kendini tutmaya çalışıyorsa da gövdesi kasılıp gevşedikçe sarsılıyor, kesik kesik soluyor, kısılı dudaklarının arasından hışırtılı bir ses yükseliyordu. Ayağa kalktım, tökezleyerek masanın karşısına geçtim ve ona sarıldım. Sarılır sarılmaz da ceketinin altındaki gazetelerin hışırtısını duydum. Bir saniye sonra ben de ağlamaya başladım. Gözyaşlarımın ardı arkası kesilmiyordu. Sımsıkı tutmuştum onu. Yüzümü ceketinin kumaşına gömmüştüm, gözyaşlarını dinmiyordu.

Bunlar da bir yılı aşkın bir süre önceydi. Sam'in başından geçenleri anlatabilecek kadar iyileşmesi birkaç hafta sürdü. Yine de anlattıklarının belirsiz, tutarsız yanları çoktu, belleğinde bazı boşluklar vardı. Her şey birbirine karışıyor diyordu; olayları ve günleri birbirlerinden ayırt etmekte güçlük çekiyordu. Kitaplıktaki odamızda oturup sabahın altısına ya da yedisine kadar dönmemi beklediğini, sonra beni aramak için sokağa çıktığını hatırlıyordu. Döndüğünde gece yarısıymış ve kitaplık cayır cayır yanıyormuş. Yangını izlemek için oraya toplanan kalabalığın arasına karışmış. Dam çökünce, her şeyle birlikte kitabımızın da yanıp kül

olduğunu anlamış. Bunu görmüş. Gözümün önüne geldi, diyordu; yangının bizim odaya sıçradığı, yazılı sayfaları yakıp kül ettiği dakikayı kesin olarak hissettim.

Ondan sonra hiçbir şeyin anlamı kalmamış. Cebindeki parayla sırtındaki giyecekler varmış, ama o kadar. İki ay süreyle beni aramaktan başka bir şey yapmamış. Nerede bulunuyorsa orada kıvrılıp yatıyor, zorunlu olmadıkça yemek yemiyormuş. Böylece idare etmeyi başarmışsa da yaz sonunda parası tükenmeye yüz tutmuş. Daha da kötüsü, diyordu, seni bulmaktan umut kesmiştim. Benim öldüğüme, boş umutlarla kendine daha fazla işkence çektiremeyeceğine karar vermiş. Diyojen İstasyonu'nun - kentin kuzeybatısındaki eski tren istasyonunun - bir köşesine sığınmış. Oradaki serserilerle delilerin, uzun koridorlarda ve boş bekleme salonlarında dolaşan gölge insanların arasında yaşamış. Hayvana dönmüştüm, demişti bir gün; kış uykusuna yatan bir yeraltı yaratığından farkım kalmamıştı. Haftada bir-iki kere çöp toplayanların kaldıramayacakları ağırlıktaki yükleri taşımalarına yardım eder, onların verdikleri azıcık bir para karşılığında çalışmayı kabul edermiş, ama genellikle hiçbir şey yapmıyor, çok zorunlu olmadıkça yerinden kıpırdamıyormuş. "İnsan olmaktan vazgeçmiştim," dedi. "Amacım kendi hayatımı çevremden ayrı tutmak, hiçbir şeyin bana acı çektiremeyeceği bir evrende yaşamaktı. Bağlı olduğum, önem verdiğim her şeyden birer birer vazgeçtim. Sınırsız bir kayıtsızlığa kavuşmak istiyordum; beni her türlü saldırıdan koruyacak yüce bir kayıtsızlığa. Sana veda ettim, Anna. Kitaba veda ettim, ülkeme dönmek fikrine veda ettim. Kendime bile veda etmeye çalıştım. Yavaş yavaş, Buda'nınkine benzer bir dinginliğe kavuştum. Köşemde oturuyor, çevremle hiç ilgilenmiyordum. Bedenim olmasa, midemin ve bağırsaklarımın zaman zaman ortaya çıkan gereksinimleri olmasa, bir daha asla yerimden kıpırdamayabilirdim. Hiçbir şey istememek, diyordum kendi kendime, hiçbir şeye sahip olmamak,

hiçliğe kavuşabilmek. Bundan daha iyi bir çözüm düşünemiyordum. Sonunda benim yaşamamla bir taşın varoluşu arasında hiç fark kalmadı."

Sam'e bir zamanlar benim yattığım, ikinci kattaki odayı vermiştik. Durumu çok ağırdı, ilk on gün yaşayıp yaşamayacağı bile belli değildi. Ben işimi savsaklayarak zamanımın çoğunu onun yanında geçiriyordum, Victoria da buna ses çıkarmıyordu. Onu olağanüstü bir kadın olarak görmemin bir nedeni de buydu. Ses çıkarmamakla kalmıyor, beni destekliyordu. Durumu böylesine anlayışla karşılamasında, yaşam biçimimizin ansızın ve sarsıcı bir biçimde sona ermesini içine sindirebilmesinde doğaüstü bir özellik vardı. Bir gün yüzleşmek isteyecek, bir kıskançlık ya da hayal kırıklığı gösterisinde bulunacak diye düşünüyordum, ama öyle bir şey olmadı. Habere gösterdiği ilk tepki sevinçti. Benim adıma seviniyor, Sam'in sağ oluşuna seviniyordu ve daha sonra Sam'in iyileşmesi için o da benim kadar çaba harcadı. O kişisel bir kayba uğramışsa da Sam'in burada bulunmasının Woburn Köşkü için bir kazanç sayılabileceğini biliyordu. Köşkte çalışanların arasına bir erkeğin, özellikle de Frick kadar yaşlı, Willie kadar deneyimsiz, kafası ağır çalışan biri olmayan bir erkeğin katılması onun uğradığı kaybı karşılardı. Victoria'nın kendini tümüyle işine adaması, işinden başka bir şeyi düşünmemesi insanı ürkütürdü bazen. Ama ben onun hiçbir konuya Woburn Köşkü'nden daha fazla önem vermediğini biliyordum; ne bana, ne de - böyle bir şeyin olabileceği düşünülebilirse - kendisine. Olayı basite indirgemeye çalışmıyorum, ama zaman geçtikçe ona âşık olmama fırsat vermesinin nedeni iyileşmemi sağlamaktı, diye düşünmeye başlamıştım. Artık ben iyileştiğime göre dikkatini Sam'e yöneltebilirdi. Onun hayatının tek gerçeği Woburn Köşkü'ydü çünkü. Sonuçta Woburn Köşkü'ne yenik düşmeyen hiçbir şey olamazdı.

Daha sonra Sam de benim dördüncü kattaki odama taşındı. Yavaş

yavaş kilo alıyor, eski Sam'e benzemeye başlıyordu. Ancak onun için her şey aynı olamazdı artık. Artık olmazdı, hayır. Yalnızca bedeninin uğradığı hasardan – genç yaşta ağaran saçlarından, dökülen dişlerinden, ellerindeki hafif, ama sürekli titreklikten - söz etmiyorum. Kişiliğinde de değişiklikler vardı. Kitaplıkta birlikte yaşadığım o kendini beğenmiş genç erkek değildi artık. Başından geçenlerden ötürü değişmiş, bir alçakgönüllülük edinmişti. Davranışları daha yumuşaktı şimdi, daha sakin bir tempoyla hareket ediyordu. Dönem dönem kitabına yeniden başlamaktan dem vuruyorsa da eski hevesini kaybettiği belliydi. Kitap onun için bir çözüm değildi artık. O saplantıdan kurtulduktan sonra yaşadığı olayları, hepimizin yaşadığı olayları daha iyi anlamaya başlamıştı sanki. Zamanla gücünü topladı, yavaş yavaş yeniden birbirimize alıştık. Ayrıca da aramızda bir eşitlik sağlandığı duygusuna kapılmıştım. Aradan geçen aylar beni de değiştirmişti belki; ama şimdi Sam'in bana eskisinden çok daha fazla gereksinimi varmış gibi geliyor ve birinin bana böylesine gereksinme duyması hoşuma gidiyordu. Dünyadaki her şeyden çok hoşuma gidiyordu.

Şubat ayı başlarında Sam de çalışmaya başladı. Victoria'nın onun için tasarladığı göreve başlangıçta kesinlikle karşıydım. Victoria, ben bu konuyu çok düşündüm, diyordu. Sam'in Woburn Köşkü'ne sağlayabileceği en büyük yarar yeni doktor olarak ortaya çıkması olurmuş. "Sen bunu tuhaf bulabilirsin," dedi, "gel gör ki biz babamın ölümünden beri bocalamaktayız. Bir amaç uğruna çalıştığımızı hissedemiyor, işimizde bütünlük göremiyoruz. İnsanlara kısa bir süre için yiyecek yemek, yatacak bir yer veriyoruz, ama o kadar. Kimseye yararı dokunup dokunmadığını bile kestiremediğimiz, hayvanlara sağlanan bakımdan farksız bir yardım. Eskiden insanlar babama yakın olmak istedikleri için gelirlerdi buraya. Babam doktor olarak tedavi edemese bile onlarla konuşur, dertlerini dinlerdi. Önemli olan oydu. Varlığı ve kişiliği

insanların kendilerini daha iyi hissetmelerine yeterdi. Buraya gelenler yiyecek buldukları gibi bir umut ışığı da bulurlardı. Woburn Köşkü'nde yeniden bir doktor olsa o günlerin ruhunu yeniden canlandırabiliriz belki."

"Ama Sam doktor değil," dedim. "Yalan söylemiş olursun. Ayrıca daha ilk adımda yalan söylersen onlara nasıl yardım edersin anlamıyorum."

"Buna yalan söylemek denmez," diye karşılık verdi. "Bu bir oyun. Yalan bencil nedenlerle söylenir. Bu durumda biz kendimiz için bir şey beklemiyoruz ki. Başkaları için, onlara bir umut verebilmek için yapıyoruz yaptığımızı. Sam'in doktor olduğuna inandıkları sürece, söylediklerine de inanacaklardır."

"Ya birisi işin aslını öğrenirse? O zaman işimiz biter. Ondan sonra kimse bize güvenmez. Doğruyu söylediğimiz durumlarda da inanmazlar."

"Kimse öğrenmez. Gerçekten doktorluk yapmayacağından Sam kendini ele veremez. Doktorluk yapmak istese de ilaç bulamaz zaten. Bir-iki şişe aspirinimiz, birkaç kutu sargı bezimiz kaldı. Hepsi bu. Adı Doktor Earr olacak demek, bir doktorun yaptıklarını yapacak demek değildir. O konuşacak, konuklarımız dinleyecekler. İşin özü bu. İnsanlara kendi güçlerini keşfetmeleri için bir fırsat vereceğiz." "Ya beceremezse?"

"Beceremezse beceremez. Bir kere denemeden anlayamayız."

Sonunda Sam de bu düşünceyi kabul etti. "Bana kalsa, yüzyıl daha yaşasam aklıma gelmezdi," dedi. "Anna ahlaka aykırı sayılabileceğini, insanlarla alay etmek gibi olacağını düşünüyor. Bence uzun vadede o haklı. Ama gerçekler de insanlarla alay etmiyor mu? İnsanlar sokaklarda ölüyorlar. Onlara bir tabak çorbada versek, ruhlarının kurtuluşu için de çalışsak ölecekler. Ben bunu değiştirmenin bir yolunu göremiyorum. Victoria yalancı bir doktorun onlarla konuşmasının zavallıların işini

kolaylaştıracağını sanıyorsa karşı çıkmak bana düşmez. Pek yararı olacağını sanmıyorum ya, zararı da olmaz herhalde. Bir girişimdir en azından. Ben razıyım."

Kabul ettiği için Sam'i suçlamıyordum. Ancak Victoria'ya duyduğum öfke epey bir süre yatışmadı. Neyin eğri neyin doğru olduğu konusundaki dolambaçlı savlarıyla bağnazlığını haklı göstermeye çalışması beni çok sıkmıştı. Adına ne derse desin - yalan, oyun, aracı doğrulayan amaç - bu tasarısıyla babasının ilkelerine ihanet ediyordu bence. Woburn Köşkü konusunda daha önce de çeşitli kuşkularım olmuştu zaten. Oradaki çalışmaları olduğu gibi kabul etmeme yol açan her şeyden çok Victoria'nın kendisiydi. Dürüstlüğü, açıksözlülüğü, amacını kesinkes belirlemiş olması, ahlak kurallarına bağlılığı. O benim için bir örnek oluşturmuş, bana dayanacak gücü vermişti. Şimdiyse Victoria'nın daha önce fark etmediğim karanlık bir yönünü görmüştüm sanki. Beni hayal kırıklığına uğratmıştı. Bir süre, onu da herkesten farksız bulduğum için kadına gerçekten düşmanlık duydum. Ancak sonra, durumu daha iyi anlamaya başlayınca öfkem geçti. Victoria benden saklamaya çalışmıştı, ama aslı aranırsa Woburn Köşkü de yıkımın eşiğindeydi. Sam'in oynayacağı oyun o yıkımdan bir şeyler kurtarabilmek çabasından, sona eren bir müzik parçasının alışılmadık bir biçimde çalınan finalinden başka bir şey değildi. Her şey bitmişti. Ne var ki ben henüz bundan habersizdim. İşin tuhafı Sam'in doktor rolünde büyük başarı göstermesiydi. Bütün aksesuarlar hazırdı: beyaz gömlek, kara çanta, stetoskop, termometre. Sam de hepsini çok etkileyici bir şekilde kullanıyordu. Doktora benzediği kesindi, üstelik bir süre sonra doktor gibi davranmaya başlamıştı. İnanılması zor olan buydu asıl. Başlangıçta Victoria'nın haklı olduğunu kabul etmek istemediğimden bu değişime kuşkuyla bakmıştım. Sonunda gerçeği kabul etmek zorunda kaldım. İnsanlar Sam'e çok iyi tepki veriyorlardı. Dinleyişi onlarda konuşma isteği yaratıyor, Sam yanlarına

oturur oturmaz sözler ağızlarından dökülmeye başlıyordu. Gazetecilik eğitimi görmüş olmasının da bunda rolü vardı belki. Ona ek olarak şimdi bir vakar, iyicil, babacan bir tavır edinmişti. İnsanlar o kişiliğe güven duydukları için daha önce hiç duymadığı şeyler anlatıyorlardı. Kendimi günah çıkartan papaz gibi hissediyorum, diyordu Sam. Yavaş yavaş, insanların içlerindeki yükü atmalarından sağlanan yararı, söz söylemenin, çekilenlerin söze dökülmesinin sağaltıcı etkisini anlamaya başladı. İşin tehlikesi oynadığı role kendisinin de inanır hale gelmesiydi bence. Neyse ki Sam rolüyle arasına belli bir uzaklık koymayı başarıyordu. Yalnız kaldığımızda bu konuda şakalar yapardı. Sonunda kendisine çeşitli adlar da taktı. Doktor Sahte-Sam Earr, Doktor Şarlatanman, Doktor Dalavere. Gelgelelim bu alaycılığın gerisinde itiraf etmek istemediği bir duygu yatıyor, işi onun için büyük anlam taşıyordu. Doktor rolünü benimsemekle insanların en gizli düşüncelerini öğrenir olmuş ve o düşünceler artık onun kişiliğinin parçaları haline gelmişti. İç dünyası büyüdü, sağlamlaştı, oraya yerleştirilenleri sindirip soğurabilecek kadar güçlendi. "İyi ki kendim olmaktan çıktım," dedi bir gün. "Arkasına saklanabileceğim öteki adam - yüzüne bir anlayışlılık maskesi, sırtına beyaz bir gömlek geçiren adam - olmasa dayanabileceğimi sanmıyorum. Bana anlatılanların ağırlığı altında ezilirim. Oysa şimdi onları dinlemenin, duyduklarımı yerli yerine - benim öykümün, onları dinlediğim sürece ben olmaktan çıkan kişinin öyküsünün yanma - yerleştirmenin yolunu biliyorum."

O yıl bahar erken geldi. Mart ortasında arka bahçede çiğdemler açtı. Otların arasından başlarını uzatan sarı ve mor tomurcuklar, kuruyan çamur birikintilerinin yanında filizlenen otlar görülüyordu. Geceler bile pek soğuk değildi artık. Yatmadan önce Sam'le birlikte bahçede kısa bir yürüyüş yapardık bazen. Sırtımızı köşkün karanlık pencerelerine dönerek gökteki yıldızların cılız ışığı altında birkaç dakika dışarıda durmak hoş oluyordu. Her yürüyüşe çıkışımızda Sam'e yeni baştan âşık olduğumu,

koluna girerek o karanlıkta birlikte geçirdiğimiz ilk günleri, Korkunç Kışı, kitaplıktaki hayatımızı, geceleri yelpaze biçimindeki büyük pencereden dışarısını gözleyişimizi hatırlarken ona yeni baştan tutulduğumu hissederdim. Artık plan yapmıyor, vatanımıza dönmekten söz etmiyorduk. Yalnızca şimdiki zamanı yaşıyorduk, yapılacak işler öyle çok, işin verdiği yorgunluk öyle büyüktü ki başka bir şey düşünecek zaman kalmıyordu. Bu hayatın insanın yüreğine korku salan, her an bozuluverecek bir dengesi vardı, ama bu yaşanan hayatın kesinlikle kötü olduğu anlamına alınmamalı. Zaman zaman, öyle yaşadığım için, olayları olduğu gibi kabul edip ayak uydurabildiğim için mutluluk duyduğum bile oluyordu.

O da öylece sürüp gidemezdi elbette. BorisStepanovich'in dediği gibi yaşadıklarımız bir yanılsamaydı ve birtakım değişikliklerin ortaya çıkması kaçınılmazdı. Nisan ortalarında para sıkıntısı kendini hissettirmeye başladı. Sonunda Victoria da direnmekten vazgeçip durumu bizlere açıkladı. Ondan sonra da zorunlu ekonomilere başlandı. Önce çarşamba günleri arabayla yapılan arama gezilerine son verildi. Arabaya masraf etmenin anlamı olmadığına karar verdik. Yakıt çok pahalıydı ve kapımızın dışında bekleyenlerin sayısı bize yeterdi. Victoria, çıkıp sokaklarda adam aramaya gerek yok, dedi. Frick bile karşı çıkamadı buna. O gün öğleden sonra kenti son bir kere dolaşmaya çıktık. Frick direksiyona geçti, Willie'yi yanına aldı, Sam'le ben arkaya oturduk. Kentin çevresindeki bulvarlardan geçtik, arada bir şu ya da bu semte dalıp bakındık, Frick arabayı yoldaki çukurlarla kasislerin üstünden geçirirken oturduğumuz yerde hopladık. Hiçbirimiz pek fazla konuşmuyorduk. Bunu son kez yaptığımızı, son olacağını bilmenin verdiği duyguyla yerlerimizde oturarak dışarıdaki sahneleri izliyor, amaçsızca dolaşmanın yarattığı tuhaf umutsuzluğu hissediyorduk. Sonra da Frick arabayı garaja çekip kapıyı kilitledi. O günden sonra da hiç açmadı galiba. Bir gün birlikte bahçede dururken karşıdaki garaja işaret etti ve dişsiz ağzıyla gülümseyerek, "O şeyler artık

yok oldukları zaman gördüğün şeyler," diye söylendi. "Hoşçakal de, unut." Şimdi kafada bir parıltı. Sonra hüüüft, gidiyor. Önce pırıl pırıl, sonra unut.

Ardından, giyecek dağıtmaktan vazgeçtik. Konuklara yaptığımız giyecek yardımının, gömleklerle ayakkabıların, ceketlerin, kazakların, pantolonların, şapkaların, kullanılmış eldivenlerin arkası kesildi. Boris onları Dördüncü Sayım Bölgesi'ndeki bir toptancıdan alırdı, ama şimdi o adam da kepenklerini indirmişti. Daha doğrusu Yeniden Diriltme Uzmanları'yla haydutlardan oluşan bir çete tarafından buna zorlanmıştı. Giyecek dağıtma işine de son verilmesi gerekiyordu artık. Paralı günlerimizde bile giyecek alımı Woburn Köşkü'nün bütçesinin yüzde otuzunu, yüzde kırkını tüketirdi. Şimdi zorlu günlere gelindiğine göre o harcamalara son vermekten başka çaremiz yoktu. Yavaş yavaş azaltmak, kısıntı yapmak söz konusu değildi; bir kalemde hepsinden vazgeçildi. Victoria "onarım çalışmaları" adını verdiği bir kampanya başlattı. Dikiş iğnesi, makara ipliği, yamalık parça, dikiş yüksüğü, çorap yamama yumurtası gibi çeşitli dikiş malzemesi topladı, Woburn Köşkü'ne alınanların üstündeki giyecekleri elimizden geldiğince onarmaya çalıştık. Amaç, yiyecek maddelerine olabildiğince çok para ayırabilmekti. Konuklarımıza en büyük yararı sağlayan, en önemli şey besin maddesi olduğundan, bu girişimi hepimiz onayladık. Yine de beşinci kattaki odalar boşaldıkça yiyecek stoğumuz da erimeye başladı. Bazı besin maddelerinden birer birer vazgeçtik; şeker, tuz, tereyağı, küçük et porsiyonları ve arada bir içtiğimiz bir bardak süt. Victoria yeni bir kısıntı yapılacağını açıkladıkça MaggieVine öfke nöbetleri geçirirdi. Pantomim yapıp ağlayan birini taklit eder, kafasını duvarlara vurur, kollarını, uçacakmış gibi bacaklarına çırpıp dururdu. Bu bizler için de keyifli bir durum değildi gerçi. Yeterince yiyebilmeye alışmıştık, şimdiki yoksunluk organizmalarımızda sarsıntı yaratıyordu. Kendi adıma ben şu soruyu enikonu düşünmek zorunda kalmıştım: Açlık çekmek ne demektir?

Yiyecek kavramını haz kavramından ayrı tutmanın, verileni kabul edip fazlasını istememeyi öğrenmenin yolu nedir? Yaz ortasına gelindiğinde beslenmemiz birkaç çeşit tahıla, nişastalı maddeye, bir de şalgam, pancar, havuç gibi kök sebzelere bağlı kalmıştı. Arka bahçede sebze yetiştirmeye çalıştıysak da tohum bulmak zordu. Birkaç kök maruldan başka bir şey yetiştiremedik. Maggie elinden geldiğince çok çeşit yemek uyduruyordu. Sulu çorbalar yapıyor, fasulyeyle makarnayı bir arada pişiriyor, unları saçıp hamuru yumruklayarak hamur köfteleri yoğuruyordu. Yutulurken insanın boğazına takılan tıkız un topaklarıydı bunlar. Durumun en kötü yanı yiyeceklerin kalitesi değil, işin daha da kötüye gitmesinin kaçınılmaz oluşuydu. Woburn Köşkü'yle kentin başka yerleri arasındaki fark yavaş yavaş azalıyordu. Biz de batağa saplanıyorduk ve hiçbirimiz bu gidişi durdurmanın yolunu bulamıyordu.

Derken Maggie ortadan kayboldu. Bir gün baktık ki yerinde yok. Nereye gittiğini gösteren herhangi bir ipucu da bulamadık. Biz üst katlarda uyurken çıkıp gitmiş olmalıydı, ama eşyalarını geride bırakmıştı. Bunun açıklaması bulunamıyordu. Köşkten kaçmak istemişse yola çıkmadan valizini toplamış olması gerekirdi. Willie iki-üç gün yakın çevrede araştırma yaptı. Gelgelelim herhangi bir iz bulamadığı gibi konuştuğu kişiler arasında kadını gören kimse de yoktu. Ondan sonra mutfak işlerini Willie'yle ben üstlendik. Ancak tam işimize alışacağımız sırada başka bir olay patlak verdi. Willie'nin dedesi, hiçbir ön belirti olmaksızın, ansızın öldü. Frick'in çok yaşlı olduğunu - Victoria seksenine yakındı, diyordu - düşünerek avunmaya çalıştık, ama pek işe yaramadı. Ekim başlarında bir gece uykusunda ölmüştü Frick. Ölüsünü bulan da Willie'ydi. Sabah uyanmış, dedesinin hâlâ kalkmadığını görünce onu uyandırmaya çalışmış, yaşlı adam yataktan yere yuvarlanınca dehşet içinde kalmıştı. Willie'nin acısı herkesinkinden büyüktü, ama Frick'in ölümü hepimizi üzmüştü. Sam hüngür hüngür ağladı, Boris haberi

duyduktan sonra dört saat süreyle kimseyle konuşmadı ki onun için bu bir rekor sayılırdı. Victoria duygularını belli etmiyordu. Ama büyük bir düşüncesizlik yapmaktan çekinmemesi kapıldığı umutsuzluğun derinliğini ortaya koydu. Burada, ölülerin gömülmesi kesinlikle yasaktır. Bütün cesetlerin Değişim Merkezleri'nden birine götürülmesi gerekir. Bu yasaya uymayanlara ağır cezalar verilir. Ya tebligat geldiği anda iki yüz elli glot para cezası ödersin ya hiç gecikmeden ülkenin güneybatısındaki çalışma kamplarından birine sürgün edilirsin. Bunları bildiği halde Victoria ölüm haberini aldıktan bir saat sonra o gün akşamüstü bahçede bir cenaze töreni düzenleneceğini açıkladı. Sam onu vazgeçirmeye çalıştıysa da Victoria diretiyordu. "Kimsenin haberi olmaz," dedi. "Polislerin kulağına gitse de umurumda değil. Biz doğru olanı yapmalıyız. Saçma bir yasanın bizi durdurmasına izin verirsek beş para etmez insanlarız demektir." Bu tümüyle sorumsuz, atak bir davranıştı. Bana kalırsa Victoria da Willie'nin hatırı için yapacaktı bunu. Willie, normalden daha düşük zekâlı bir delikanlıydı ve on yedi yaşına geldiği halde dış dünyaya hemen hiç akıl erdiremeyen bir benliğin şiddeti içine hapsolup kalmıştı. Frick ona bakar, onun adına düşünür, hayat yolunda - sözcüğün tam anlamıyla - onun yanında yürürdü. Dedesi ölünce Willie'ye neler olacağı hiç bilinemezdi. Willie bizden bir jest bekliyordu şimdi, ona bağlılığımızı kanıtlayacak, sonuç ne olursa olsun onu yüzüstü bırakmayacağımızı açık ve hayli coşkusal bir biçimde ortaya koyacak bir davranış. Cenaze töreni yapmak, çok büyük bir tehlikeye atılmak demekti, ama sonradan olanlara karşın, bence Victoria böyle bir karar almakta haksız değildi. Törenden önce Willie garaja giderek arabanın kornasını söktü, hemen hemen bir saat süreyle ovup parlattı. Çocuk bisikletlerine takılan eski moda kornalardan biriydi, yalnız biraz daha büyük ve gösterişliydi. Bir ucunda pirinçten yapılmış bir boru, öbür ucunda greyfurt büyüklüğünde kauçuk bir top. Ardından Sam'le ikisi arka bahçedeki alıçların altında bir mezar kazdılar. Konukların altısı Frick'in cesedinin evden mezara taşınmasına yardım

etti. Ölü toprağa verilirken Willie kornayı dedesinin göğsünün üstüne yerleştirerek ikisinin birlikte gömülmesini sağladı. Ardından BorisStepanovich o gün için yazdığı kısa şiiri okudu ve Sam'le Willie mezara toprak doldurmaya koyuldular. İlkel bir törendi bizimki; ne dualar okunmuş, ne ilahi söylenmişti. Ancak düzenlenmesi bile yeterince anlamlıydı. Herkes oradaydı, konuklar da, köşkün adamları da. Tören sona erdiğinde hepimizin gözleri yaşarmıştı. Yeri kaybolmasın diye mezarın üstüne bir taş kondu, sonra da içeri girdik.

Cenazeyi izleyen günlerde Willie'nin içine düştüğü boşluğu elbirliğiyle doldurmaya çalıştık. Victoria ona yeni sorumluluklar verdi, sabahları ben kapıda bekleyenlerle konuşurken tüfekle bekçilik etmesine bile olanak tanıdı. Sam de oğlanı kanadının altına almaya çalışıyordu. Ona doğru dürüst tıraş olmayı, el yazısıyla adını, soyadını yazmayı, toplama ve çıkarmayı öğretmeye koyuldu. Willie kendisine gösterilen ilgiye olumlu tepki veriyordu. Büyük bir şanssızlığa uğramasaydık, sonunda bayağı adam olacaktı herhalde. Gelgelelim Frick'in cenazesinden aşağı yukarı iki hafta sonra Merkez Karakolu'ndan bir polis kapımıza dayandı. Kısa boylu, şişman, kırmızı suratlı, gülünç bir herifti. O görevde bulunanlara son günlerde dağıtılan yeni üniformalardan birini giyiyordu. Parlak kırmızı renkli bir ceket, beyaz süvari pantolonu, siyah rugan çizmelerle birörnek kep. O gülünç üniformadan ötürü, hareket ederken çatırdıyordu sanki. Göğsünü şişirerek durmaktan vazgeçmediğinden, şimdi düğmelerini patlatacak, diye düşünmüştüm. Topuklarını birbirine çarptı, elini kepine götürüp selam verdi. Kapıyı ben açmıştım, omzuna astığı hafif makineliyi görmeseydim adamı kovardım herhalde. "Bayan Victoria Woburn burada mı oturuyor?" diye sordu. "Evet," dedim, "o da burada oturanlardan biri." "Öyleyse yolumun üzerinden çekilin bayan," diyerek beni bir yana itti ve antreye girdi. "Soruşturma başlamak üzeredir."

Ayrıntılarla seni sıkmayacağım. Özet olarak durum şuydu: Biri, düzenlenen cenaze törenini polise bildirmiş, onlar da verilen bilginin doğru olup olmadığını araştırmaya karar vermişlerdi. Bilgi veren kişi konuklardan biri olmalıydı, ama bu öyle beklenmedik bir ihanetti ki konuğun kim olduğunu araştırmayı hiçbirimizin canı istemedi. Cenaze törenine katılanlardan biriydi kesinlikle. Süresi dolunca köşkten ayrılmak zorunda kalmış ve yeniden sokaklara dönmek durumunda bırakıldığı için kin tutmuş olmalıydı. Mantık böyle diyordu, ama artık önemi yoktu. Belki yalnızca kin güttüğü için yapmıştı bunu, belki de polisten para ödülü almıştı. Hangisi olursa olsun, çok açık bilgiler verdiği belliydi. Gelen polis iki yardımcısını da peşine takarak arka bahçeye çıktı, sağa sola göz gezdirdikten sonra doğruca mezarın bulunduğu noktayı işaret etti. Kürek getirilmesi emredildi, iki yardımcı orada olduğunu bildikleri cesedi çıkarmak için kazmaya başladılar. Polis, "Bu büyük bir yolsuzluk," diye söylendi. "Bu çağda ve bu ortamda ceset gömmek büyük bencillik. Cürete bakın! Yakacak cesetler olmasa hepimizin sonu gelir. Kesinlikle hepimizin işi biter! O zaman nereden yakıt sağlar, nasıl sağ kalabiliriz? Ulusal bir afetle karşı karşıya bulunduğumuz şu günlerde hepimiz uyanık davranmalıyız. Tek bir cesedi ziyan edemeyiz ve bu yasayı çiğnemeye kalkışanların ellerini kollarını sallayarak dolaşmalarına, serbest kalmalarına izin verilemez. Onlar kötülüklerin en büyüğünü yapmaktadırlar. Vatana ihanet eden suçlu, aşağılık insanlardır. Böylelerinin kökü kazınmalı, hepsi cezalandırılmalıdırlar."

Bu arada hepimiz bahçeye çıkmış, o budala herif öfkeyle verip veriştirirken mezarın çevresinde toplanmıştık. Victoria'nın yüzü bembeyaz kesilmişti. Ben destek olmasaydım yere yığılırdı herhalde. Büyüyen çukurun karşı tarafında da Sam gözünü Willie'den ayırmıyordu. Ağlamaya başlamıştı oğlan. Adamlar toprağı kürekleyip çalıların dibine attıkça dehşet dolu bir sesle bağırıyordu: "O dedemin toprağı. Atmayın

öyle. O toprak dedemin." Sesi öylesine yükselmişti ki polis çektiği söylevi yarıda kesmek zorunda kaldı. Willie'yi tiksinti ve küçümsemeyle süzdü, tam elini makineli tüfeğine götürürken Sam de oğlanın ağzını eliyle örttü ve onu eve doğru sürüklemeye başladı. Willie debelenip çimenliğin ortasında tekmeler attıkça oğlanı zapt etmekte güçlük çekiyordu. Bu arada konukların birkaçı da yere diz çökmüş, polisi suçsuz olduklarına inandırmaya çalışıyor, yalvarıp yakarıyorlardı. Onlar bu haince suçtan habersizdiler. Burada böyle iğrenç işler yapıldığını bilselerdi köşkte kalmayı bile kabul etmezlerdi; zaten hepsi rızaları dışında getirilmişlerdi oraya, hapsedilmişlerdi. Bir aşağılık beyanın ardından bir başkası geliyor, ortak korkaklığın bir örneği sergileniyordu. Yaşlı bir kadın - adı BeulahStansky'ydi - polisin çizmesini kavrayıp öpecek kadar alçaldı. Adam kadını kendinden uzaklaştırmaya çalıştı, ama başaramayınca çizmenin burnuyla karnını tekmeledi. O zaman Beulah dayak yemiş köpek gibi inleyip sızlanarak otların üzerine yuvarlandı. Şansımız varmış ki tam o anda BorisStepanovich köşke geldi. Bahçeye açılan camlı kapıyı araladı, ölçülü adımlarla çimenliğe çıktı ve sakin, hatta dalgın dalgın mezarın çevresindeki kargaşaya doğru yürüdü. O sahneyi yüzlerce kez görmüştü sanki. Hiçbir şey onu telaşlandıracak değildi; ne polis, ne makineli tüfek, ne de başka bir şey. Yanımıza geldiğinde adamlar cesedi çukurdan çıkarıyorlardı. Zavallı Frick otların üzerine uzatıldı. Gözler gitmiş, yüzü toza toprağa bulanmıştı, ağız boşluğundaki kurtlar kımıl kımıl oynuyorlardı. Boris ona bakmaya bile gerek duymadı. Doğruca kırmızı ceketli polise yaklaştı, adama general diye seslenerek onu bir kenara çekti. Ne konuştuklarını duyamıyordum, ama Boris'in yüzündeki gülümseme silinmiyor, konuşurken kaşları oynayıp duruyordu. Sonunda cebinden bir tomar para çıkardı, birkaç banknot ayırıp polisin eline tutuşturdu. Bunun ne anlama geldiğini de kestirememiştim. Boris cezayı mı ödemişti, yoksa polisle özel bir anlaşma mı yapmıştı? Hangisiydi bilmiyorum, ama iş orada bitti. Belirli bir para göz açıp kapayıncaya kadar

el değiştirmiş ve konu kapanmıştı. Polisin yardımcıları Frick'in cesedini çimenlikten ve evden geçirip ön kapıdan çıkardılar, sokakta bekleyen kamyonun arkasına attılar. Polis ön basamaklarda bize bir söylev daha çekti - bahçede kullandığı sözcüklerle ve korkunç bir sertlikle -, son bir selam verdi, topuklarını birbirine çarptı ve kapıda toplanan kılıksız seyircileri elini sinek kovarcasına sallayarak dağıtıp kamyona yürüdü. Onlar gittikten sonra arabanın kornasını aramak için hemen bahçeye döndüm. Onu yeniden parlatıp Willie'ye vermeyi düşünmüştüm. Gelgelelim korna ortalıkta görünmüyordu. Mezarın içinde kalmış olabileceğini hesaplayarak çukura bile indim. Orada da yoktu. Ondan önceki pek çok şey gibi korna da hiç iz bırakmadan ortadan kaybolmuştu.

Bir süre için başımız dinç sayılırdı artık. En azından kimse hapse atılmayacaktı. Ama Boris'in polise toka ettiği para yedek akçemizi epey azaltmıştı. Frick'in mezardan çıkarılmasından üç gün sonra beşinci kattaki eşyaların sonuncuları da satıldı. Altın kaplamalı bir zarf açacağı, bir maun sehpa ve pencerelerdeki mavi kadife perdeler. Ardından alt kattaki kitaplıktan kimi kitaplar - iki raf dolusu Dickens, beş takım (biri avuç büyüklüğünde otuz sekiz ciltten oluşan minyatür bir baskı) Shakespeare, bir JaneAusten, bir Schopenhauer, resimli bir Don Kişot - satarak biraz daha para edindik. Ne var ki kitap piyasasındaki durgunluk da son sınıra vardığından bu satış fazla bir kazanç sağlamadı. Ondan sonra Boris'in eline bakmaya başladık. Ancak odadaki eşyaların sayısı da sınırsız değildi ve bunların uzun süre dayanacağını düşünmek gibi bir yanılgıya kapılmadık. En fazla üç-dört ay gider diyorduk, kış kapıda olduğundan o kadar bile sürmeyebileceğim biliyorduk.

Yapılacak iş Woburn Köşkü'nü hemen kapatmaktı. Victoria'yı kandırmaya çalıştıysak da onun öyle bir adım atması çok zordu. Birkaç hafta kararsızlık çekti. Derken, tam Boris onu inandırmayı başaracak gibi

göründüğünde, karar verme hakkı Victoria'nın elinden alındı. Bize de söz hakkı kalmadı. Willie'den söz ediyorum şimdi. Geriye baktığımda, bunun böyle sonuçlanması kaçınılmazdı, diyebiliyorum, ama içimizden herhangi birinin başımıza gelecekleri önceden görebildiğini söylersem yalan söylemiş olurum. Hepimiz elimizdeki işlerle uğraşıp duruyorduk ve olay patlak verdiğinde bizim için gökten düşen yıldırım, yeryuvarlağının derinliklerinde ortaya çıkan bir patlama kadar beklenmedik bir şeydi.

Frick'in ölüsü götürüldükten sonra Willie bir türlü toparlanamadı. Hâlâ işini yapıyordu, ama boş bakışlar ve omuz silkmelerden başka bir şey olmayan bir sessizlik ve yalnızlık içinde. Yanına yaklaşıldığında gözlerinde bir öfke, bir düşmanlık parıltısı beliriyordu. Bir gün, omzuna dokunan elimi, bunu bir daha yaparsan canını yakarım, dercesine tutup itti. İkimiz de mutfakta çalıştığımız için oğlanın yanında başkalarından çok ben bulunuyordum. Ona yardımcı olmak için elimden geleni yapmakla birlikte sözlerimin kafasına girmediğini biliyordum. Deden için üzülme, Willie, dedim. O iyi. Deden cennette şimdi. Bedenine ne olduğu önemli değil. Ruhu ölmedi, onu düşünerek üzülmeni de istemez. O hiç acı çekmiyor artık. Olduğu yerde çok mutlu, senin de mutlu olmanı ister. Küçük bir çocuğa ölümün gerçeğini anlatmaya çalışan bir anne gibi hissediyordum kendimi. Annemle babamdan dinlediğim ikiyüzlü saçmalıkları sıralıyordum. Ne dediğimin hiç önemi yoktu zaten. Willie hiçbirine kulak asmıyordu. Tarihöncesi çağlardan kalma bir insandı o. Ölüme gösterdiği tek tepki kaybettiği atasına tapmak, onu bir Tanrı olarak görmekti. Victoria içgüdüleriyle sezmişti bunu. Frick' in gömüldüğü yer Willie için kutsal bir toprak parçasıydı ve o toprak kirletilmiş, kutsallığını kaybetmişti. Düzen altüst olmuştu, benim söyleyebileceğim hiçbir şeyle düzelemezdi.

Akşam yemeklerinden sonra dışarı çıkmaya başladı. Sabahın

ikisinden, üçünden önce de dönmüyordu. Konuya hiç değinmediğinden, sokaklarda neler yaptığını öğrenmenin yolu yoktu. Soru sormanın da yararı. Bir sabah hiç görünmedi. Temelli gitmiş olabileceğini düşündüm, ama öğle yemeğinden az sonra mutfağa geldi ve tek söz etmeden, beni küstahlığından etkilenmeye, soru sormaya zorlarmış gibi bir tavırla sebze doğramaya başladı. Kasım sonlarıydı. Willie kendi yörüngesinde dolaşıyordu artık; ya da belirli bir rota izlemeyen, yoldan çıkmış bir yıldızdı. Üstüne düşen işleri yapacağına güvenemez olmuştum. Ortalıktaysa yardımlarından yararlanıyor, değilse onun işini de ben yapıyordum. Bir kere tam iki gün eve uğramadı; bir kere de üç gün. Ortadan kaybolduğu süreler uzadıkça bizden kopmaya hazırlandığını düşünmeye başladık. Eninde sonunda onu hiç göremeyeceğimiz bir dönem gelecek, diye düşünüyorduk; tıpkı MaggieVine'm artık hiç ortalarda bulunmadığı gibi. O arada yapılacak öyle çok işimiz vardı, batan gemimizi kurtarmak için harcadığımız çaba bizi öylesine yoruyordu ki Willie ortalıkta görünmediği zaman onu unutmak eğilimindeydik. Son gidişinde altı gün görünmedi. O zaman hepimiz onu bir daha görmeyeceğimize inandık sanırım. Derken, aralığın ilk haftasında, gecenin çok geç bir saatinde alt kattan gelen korkunç bir gürültüyle uyandık. Ben dışarıda bekleyenlerin kapıyı kırıp içeri girdiklerini düşündüm önce. Ancak Sam yataktan fırlayıp bizim odada sakladığımız tüfeği alırken aşağıdan bir makineli tüfeğin sesi, art arda ateşlenen mermilerin çatırtısı geldi ve arkası kesilmedi. Çığlıklar yükseliyor, ev oradan oraya koşuşanlardan ötürü sallanıyor, makineli tüfek mermilerinin duvarları, camları ve taban tahtalarını parçaladığı işitiliyordu. Bir mum yakarak Sam'in peşinden merdiven sahanlığına koştum. Bir süre önce gelen polisle ya da adamlarıyla karşılaşmayı bekliyor, bedenimi delik deşik edecek olan mermileri düşünerek dişimi sıkıyordum. Victoria bizden önce davranmış, merdivenden aşağı iniyordu ve görebildiğim kadarıyla silahsızdı. Gelen de polis değildi elbette. Ancak makinelinin aynı silah

olduğuna eminim. Willie ikinci katın sahanlığındaydı ve makineli tüfek elinde, bize doğru geliyordu. Mumun ışığı yüzünü görmeme yetmeyecek kadar uzakta kalıyordu, ama Victoria'nın ona yaklaştığını fark edince durakladığını gördüm. "Bu kadarı yeter, Willie," dedi Victoria. "At o silahı elinden. Hemen şimdi." Willie ona ateş etmeyi düşünmüş müydü, düşünmemiş miydi bilemem. Ama silahı atmadı. Sam de Victoria'nın yanına ulaşmıştı o arada. Victoria sözünü bitirdikten bir saniye sonra Sam tetiğe asıldı. Kurşun Willie'nin göğsüne saplanmıştı. Bir saniye sonra Willie tepetaklak yuvarlandı, merdivenden aşağı uçtu ve alt kata düştü. Oraya varmadan ölmüştü bence. Vurulduğunu bile anlamadan ölmüştü.

Bunlar altı-yedi hafta öncesinin olayları. O günlerde köşkte kalan konuklardan yedisi ölmüş, beşi kaçmayı başarmış, üçü yaralanmış, üçü de yara bere almadan kurtulmuştu. Yeni bir konuk olan ve bir gece önce bize iskambil oyunları gösteren Bay Hsia kurşun yaralarından ötürü ertesi sabah on birde öldü. Bay ve Bayan Rudniki iyileştiler. Onlara bir haftadan daha uzun bir süre baktık, yürüyecek kadar güçlendiklerinde köşkten uğurladık. Woburn Köşkü'nün son konuklarıydı onlar. Sam felaketi izleyen günün sabahı bir tabela hazırlayıp ön kapıya çaktı: Woburn Köşkü kapalıdır. Dışarıda bekleyenler hemen dağılmadılar. Ancak soğuklar giderek artıyordu ve günler geçip de kapılar açılmayınca oradaki kalabalık da dağıldı. Bizler o günden beri sıkı durmaya çalışıyor, bundan sonra ne yapabileceğimizi tasarlıyor, bir kışı daha atlatmaya çalışıyoruz. Sam'le Boris her günün birkaç saatini garajda geçiriyor, arabanın çalışır durumda kalmasına özen gösteriyorlar. Havalar ısınır ısınmaz arabayla yola koyulmak niyetindeyiz. İçtenlikle konuşup konuşmadığını bilmiyorum, ama Victoria bile gitmeye razı olduğunu söylüyor. Zamanı gelince anlarız herhalde. Son yetmiş iki saat içinde gökte görülen değişikliğe bakılırsa çok beklemeyeceğiz galiba.

Cesetleri ortadan kaldırmak, ortalıktaki kırık döküğü temizlemek, akan kanı silmek için elimizden geleni yaptık. Bundan fazlasını söylemek istemiyorum. Biz işimizi bitirdiğimizde olayın üstünden bir gün geçmişti ve öğle sonrasının geç saatleriydi. Biraz kestirmek için Sam'le birlikte yukarı çıktık. Sam hemen daldı, ben uyuyamadım. Onu rahatsız etmemek için yataktan kalkıp odanın bir köşesine oturdum. Eski çantam yerde duruyordu, nedense onu karıştırmaya başladım. Isabel'e aldığım mavi defter gözüme çarptı. Defterin ilk birkaç sayfası onun küçük notlarıyla, hastalığının son günlerinde bana yazdığı notlarla doluydu. Çoğu kısacık, basit şeylerdi. "Su lütfen", "Sağ ol," ya da "sevgili Anna..." Ancak aşırı büyüklükteki titrek harflere bakıp yazdıklarının açık seçik okunabilmesi için harcadığı çabayı düşününce o basit notlar basit görünmekten çıktı. Binlerce anı hep birlikte canlanmıştı. Hiç düşünmeden o sayfaları yırttım, düzgünce katlayıp çantama koydum. Sonra da nice zaman önce Bay Gambino'dan satın aldığım kurşunkalemlerinden birine uzandım, defteri dizlerime dayayarak bu mektuba başladım.

Başladığımdan beri de kesmedim. Her gün birkaç sayfa daha yazıyor, sana her şeyi anlatmaya çalışıyorum. Bazen ne kadarını atladığımı, ne kadarını unuttuğumu, ne kadarını bir daha asla hatırlayamayacağımı merak ediyorum. Bunlar karşılığı olmayan sorular. Zaman daraldı, boş söz etmemeliyim. Başlangıçta bu işin pek uzun sürmeyeceğini sanmıştım. Olanları anahatlarıyla anlatacak ve kesecektim. Oysa defter dolmak üzere ve ben söyleyeceklerimin yarısını bile söyleyemedim. Günler geçtikçe yazımın giderek küçülmesinin nedeni de bu. Her şeyi kâğıda dökmeye, çok geç olmadan bitirmeye çalışıyorum, ama kendimi kandırdığımı ancak şimdi anlıyorum. Sözcüklerle yapılacak iş değil bu. Sözcükler buna olanak tanımıyor. Sonuna yaklaştıkça söylenecek şeyler çoğalıyor. Son denen şey soyut bir kavram çünkü. Yarıda bırakmamak için kendi kendine belirlediğin bir bitiş noktası. Oysa o noktaya asla

ulaşamayacağını anladığın bir an da geliyor. Kesmek zorunda kalabilirsin, ama bu, zamanın tükendiği içindir yalnızca. Keser bitirirsen, ancak bitirmiş olman sonuna gelmiş olman demek değildir.

Yazım gittikçe küçülüyor. Öylesine küçüldü ki belki artık hiç okunamayacak. Bu da bana Ferdinand'la gemilerini hatırlattı; cüceler ülkesi Liliput boyutlarındaki yelkenli filosunu. Niye yazmakta direttiğimi de Tanrı bilir ancak. Bu mektubun bir yolunu bulup sana ulaşabileceğini hiç sanmıyorum. Benimki boşluğa seslenmek, uçsuz bucaksız korkunç bir boşluğa eğilerek haykırmak gibi bir şey. Derken, kendime iyimserliğe kapılma hakkını tanıdığım bir anda ya gerçekten eline geçerse neler olur, diye düşünerek ürperiyorum. Yazdıklarım seni çok sarsacaktır. Beni merak ederek üzülecek, sonra sen de benim yaptığım hatayı yapacaksın. Sakın yapma. Yalvarırım yapma. Yapabileceğini bilecek kadar iyi tanırım seni. Beni hâlâ birazcık seviyorsan o tuzağa düşme. Senin için kaygılanmak zorunda kalmanın, senin de bu sokaklarda dolaşıp duruyor olabileceğin düşüncesine bile katlanamıyorum. Birimizin yitip gitmiş olması yeter. Senin bulunduğun yerde kalman, benim kafamda seni hep orada görebilmem çok önemli. Ben buradayım, sen oradasın. Tek avuntum bu, lütfen bunu da elimden alma.

Öte yandan, defter eline geçse bile, mutlaka okuman gerekir diye bir kural yok. Bana karşı hiçbir yükümlülüğün yok ve seni istemediğin bir şey yapmaya zorladığımı düşünmeni istemem. Bazen keşke öyle olsa, diyorum; keşke okumaya başlayacak cesareti bulmasa. Evet, çelişkiyi ben de görüyorum, ama bazen öyle düşünüyorum. Öyle olursa, yazdıklarım şimdiden görünmez oldu demektir. Gözlerin bunları görmeyecek, beynin anlattıklarımın, küçücük bir bölümün ağırlığı altında ezilmeyecek. Öylesi daha iyi belki. Yine de mektubumu yakıp yırtmanı, fırlatıp atmanı istediğimi sanmıyorum. Okumamaya karar verirsen

annemle babama ulaştırırsın belki. Okumaya belki onlar da katlanamazlar, ama defterin ellerine geçmesine sevineceklerdir. Evdeki odamın bir köşesine koyarlar. Bu hoşuma giderdi. Odamda, yatağımın üstündeki kitap raflarında, eski bebeklerimle yedi yaşımdayken giydiğim balerin elbisesinin yanında durmasından hoşlanırdım. Sizlere beni anımsatacak son bir şey olurdu.

Artık pek sokağa çıkmıyorum. Alışveriş yapma sırası bana gelmedikçe evden adım atmıyorum. Sıranın bende olduğu günlerde de benim yerime Sam gitmek istiyor çoğu zaman. Sokağa çıkma alışkanlığını kaybettim, dışarıda dolaşmak çok yorucu geliyor. Galiba bu bir denge sorunu. Bu kış başağrılarım çok arttı. Elli ya da yüz metreden fazla yürürsem sallanmaya başladığımı hissediyorum. Her adımda düşeceğimi sanıyorum. Evin içinde kalabilirsem pek kötü değil. Yemeklerin çoğunu hâlâ ben pişiriyorum, ama yirmi-otuz kişiye yemek çıkarmaya alıştıktan sonra dört kişilik yemek yapmak işten bile değil. Çok yemiyoruz zaten. Açlığımızı bastıracak kadar ancak. Paramızı yolculuğa saklamaya çalışıyoruz ve bu rejimi değiştirmemeliyiz. Kış oldukça soğuk geçti. Neredeyse Korkunç Kış kadar soğuk, ama o aralıksız kar yağışıyla şiddetli rüzgârlar olmadı. Isınmak için evin bazı bölümlerini söküp kırdık ve kazana attık. Fikir Victoria'dan çıktı. Bunun ne anlama geldiğini kestiremiyorum. O da gözlerini yeni ufuklara mı dikti, yoksa artık aldırmıyor mu? Tırabzanları, kapı pervazlarını, ahşap bölmeleri hep söktük. Başlangıçta bundan - köşkü yakıt uğruna paralamaktan - baştanımazca bir haz duyduysak da şimdi üzücü olmaya başladı. Odaların çoğunda yakılacak bir şey kalmadı. Terk edilmiş bir otobüs terminalinde, yıkılmayı bekleyen köhne bir yapıda oturuyormuşuz gibi bir şey.

Sam son iki haftadır hemen her gün sokağa çıkıp kentin çevresinde dolaşıyor, surlardaki duruma bakıyor, oralara asker yığılıp yığılmadığını

araştırıyor. Şu durumda, en akla yakın çıkış yeri Kemancı Surları olacakmış gibi görünüyor. Güneydeki Bin Yıl Kapısı'nı da düşünmedik değil. Denildiğine göre kapının dışındaki trafik daha yoğunmuş, ama orası surlar kadar sıkı korunmuyormuş. Şimdilik kesinlikle gitmek istemediğimiz tek yön kuzey. Anlaşıldığına göre ülkedeki en büyük karışıklığın görüldüğü, en tehlikeli yer orası. Halk bir süredir bir işgal tehlikesinden, ormanlarda toplanıp karlar eriyince kente girmeye hazırlanan yabancı ordulardan söz ediyor. Bu söylentileri daha önce de duymuştuk gerçi; neye inanacağımızı bilmiyoruz. BorisStepanovich yolculuk izinlerimizi aldı bile. Görevlilerden birine rüşvet vererek becermiş. Yine de her günün birkaç saatini kentin merkezindeki belediye binalarında dolaşarak geçiriyor, işimize yarayacak ufak tefek bilgiler edinmeye çalışıyor. Yolculuk izinlerini ele geçirmiş olmamız büyük şans sayılır, ama işe yarayacakları kesin değil. Sahte belgelerdir belki de; Çıkış Denetçisi'ne gösterdiğimiz anda tutuklanabiliriz. Ya da ortada hiçbir neden yokken kâğıtlarımıza el koyup bize geri dönmemizi söyleyebilir. Böyle şeyler daha önce de görüldü. O yüzden Boris sinsice dolaşıp duyduklarına kulak veriyor. Gelgelelim onun duyduğu konuşmalar da somut bir yarar sağlamayacak kadar karışık ve tutarsız. Onun düşüncesine göre böyle olması hükümetin yakında düşeceğini gösteriyormuş. Bu gerçekleşirse, o arada ortaya çıkan geçici karışıklıktan yararlanabiliriz. Ama şu anda hiçbir şey belli değil. Hiçbir şey belli değil, bizler de bekliyoruz. Bu arada dokuz bidon yedek yakıtla ve valizlerimizle dolu olan araba da garajda bekliyor.

Boris bir ay önce buraya taşındı. Şimdi eskisinden çok daha zayıf. Ayrıca da zaman zaman yüzünde bir bitkinlik görülüyor. Bir hastalık çekiyor sanki. Ancak hiç yakınmıyor, o yüzden de derdini anlamak olanaksız. Fiziksel olarak eski zindeliğini kaybettiği kesin, ama ruhsal açıdan etkilendiğini ya da belirgin bir şekilde etkilendiğini sanmıyorum.

Bu günlerde en büyük tutkusu kentten çıktıktan sonra ne yapacağımızı tasarlamak. Hemen her sabah yeni bir plan kuruyor, her biri bir öncekinden daha saçma görünüyor. Sonuncusu hepsine tuz biber ekti. Dördümüz bir sihirbazlık gösterisi düzenleyebilirmişiz. Arabayla değişik yerleşim merkezlerine gider, yiyecek ve yatak karşılığında gösteri yapabilirmişiz. Sihirbazlığı kendisi yapacak elbette, siyah bir smokin ve silindir şapka giyecek. Sam çığırtkan, Victoria yönetici olacak. Ben de Boris'in yardakçısı. Bir karış büyüklüğünde pullu, payetli bir kılıkla ortada dolaşan genç, güzel yardımcısı. Gösteri sırasında maestronun kullanacağı eşyaları eline verecek, büyük finalde tahta bir sandığa girip testereyle ikiye biçileceğim. Herkesin heyecandan çılgına döndüğü bir sessizlik dakikası yaşanacak, ardından, tam her türlü umut söndüğünde sandıktan kolum bacağım sağlam bir şekilde çıkacak, zaferimle gururlanacak, yüzümde pırıl pırıl ve yapay bir gülümsemeyle seyircilere öpücükler yollayacağım.

Geleceğin neler getirebileceğini düşününce bu saçmalıkları düşlemek insanın hoşuna gidiyor. Karlar her an eriyebilir, yüzde elli olasılıkla yarın sabah bile yola koyulabiliriz. Bu gece odalarımıza çekilmeden vardığımız karar bu. Hava açıksa, gökyüzü umut kırıcı görünmüyorsa hiç kemküm etmeden yola çıkacağız. Şimdi gecenin geç bir saati. Rüzgâr duvarlardaki çatlaklardan evin içine doluyor. Herkes uyudu, ben mutfakta oturuyor, gelecekte neler olabileceğini düşünüyorum. Bilemiyorum. Dışarıda başımıza neler gelebileceğini düşünemiyorum bile. Her şey olabilir, bu da hiçbir şey olmayabilir demekle aynı anlama gelir. Daha önce var olmayan bir dünyaya gözlerini açmaktan farksız sayılır. Kentten çıktıktan sonra William'ı da bulabiliriz belki. Yine de buna fazla umut bağlamak istemiyorum. Şimdi istediğim tek şey bir gün daha yaşayabilmek. Bunları başka bir dünyada arkadaşın olan Anna Blume yazdı. Gideceğimiz yere vardığımızda sana yine yazmaya çalışacağım, söz.

SON